

DE NIEUWE ELITE VAN NEDERLAND

JOS VAN HEZEWIJK

DE NIEUWE ELITE VAN NEDERLAND

HET *NEW BOYS*-NETWERK OP JACHT
NAAR GELD, STATUS EN INVLOED

UITGEVERIJ BALANS

Uitgeverij Balans 2003

© 2003 Jos van Hezewijk. Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm op of welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Omslagontwerp Studio Jan de Boer
Eindredactie Ronald Buitenhuis
Typografie en zetwerk Studio Cursief, Amsterdam
Verspreiding voor België Libridis, Sint-Niklaas

ISBN 90 5018 621 1

NUR 740

www.uitgeverijbalans.nl

INHOUD

HOOFDSTUK I INLEIDING – 7

De nieuwe elite op jacht naar geld, status en invloed

Een periode van sterke economische groei na de Tweede Wereldoorlog geeft veel nieuwe rijken; hierbinnen ontstaat een nieuwe elite, die op nieuwe markten de oude elite dreigt te passeren.

HOOFDSTUK 2 ONROEREND GOED – 16

De nieuwe elite legt haar financiële basis

Vanaf de jaren '50 wordt het onroerend goed het spaarvarken van de nieuwe elite; dit gaat gepaard met vele affaires, waarbij na een economische dip zelfs gerenommeerde banken omvallen.

HOOFDSTUK 3 MEDIA – 36

De oude elite neemt het initiatief over

De jongerencultuur opent in de jaren '60 de mediamarkt met hoge status voor de nieuwe elite; maar de oude elite weet zich goed aan te passen.

HOOFDSTUK 4 IT – 51

De nieuwe elite vertoont de eerste klikvorming

Vanaf de jaren '70 weet de nieuwe elite aanvankelijk de IT-markt te domineren; het gevolg is een klik, die het bij een economische dip echter laat afweten.

HOOFDSTUK 5 BEDRIJVENHANDEL – 69

De nieuwe elite krijgt status

In de jaren '80 trekt het succes van de bedrijvendokters veel academici naar de nieuwe elite; maar de meeste raiders vallen na de eerste economische tegenwind terug op conglomeraten.

HOOFDSTUK 6 BEURSBENGELS – 96

De oude elite slaat terug

Begin jaren '90 denkt de nieuwe elite slapende rijk te worden op de beurs; maar de oude elite is de minachting beu.

HOOFDSTUK 7 INTERNET – 122

De oude elite lijkt verslagen

Eind jaren '90 duikt de gevestigde nieuwe elite met hun kinderen massaal op de nieuwe economie; maar na een economische dip staan zij tot hun boosheid al snel met lege handen.

HOOFDSTUK 8 POLITIEK – 143

De nieuwe elite ruikt macht

Begin 21e eeuw krijgt de nieuwe elite de vurig gewenste invloed aangereikt; tot hun frustratie gaan jonkies uit de oude politieke elite ermee aan de haal.

HOOFDSTUK 9 CONCLUSIES – 166

De oude elite slokt de nieuwe op

Afhankelijk van de economie kan de nieuwe elite nog groeien; maar historisch gezien hoeft de oude elite niets te vrezen; een restant van de nieuwe elite zal zich bij de oude elite voegen.

PERSONENREGISTER – 192

ZAKENREGISTER – 201

HOOFDSTUK 1 INLEIDING

De Nieuwe Elite, op jacht naar geld, status en invloed

Dit boek gaat over de opkomst van een nieuwe financiële elite in Nederland na de Tweede Wereldoorlog. Een klik, ofwel een *'new boys network'*, van enkele tientallen individuen binnen de *nouveau riche*, die in wisselende samenstelling elkaar de bal toespelen. Met alle gevolgen van dien. Sinds de jaren vijftig doken zij ieder decennium weer op in een andere branche, niet zelden na een spoor van verwoesting te hebben achtergelaten. Snelle jongens en een enkele vrouw die, *bit and run*, in allerlei nieuwe riskante markten duiken en het gros van alle (zakelijke) affaires van de laatste decennia op hun geweten hebben. De klik is opportunistisch en geld trekt hen als een magneet aan. Ze zetten zich ook – zeker als het gaat om politiek – nadrukkelijk af tegen de oude elite, de conservatieve representanten van de organisaties die hun *roots* hebben in de tijd voor de Tweede Wereldoorlog. De oude elite heeft haar eigen 'old boys network', de nieuwe elite verkeert in kringetjes van 'new boys'. Hun werelden zijn, een enkele over- of meeloper daargelaten, strikt gescheiden. Toch blijkt de nieuwe elite na aanvankelijke successen uiteindelijk maar in zeer beperkte mate blijvend succesvol. Ze verwerven maar weinig status en invloed, ondanks de miljoenen op hun bankrekeningen. Wel schudt de nieuwe elite de oude wakker.

De nieuwe elite waarover dit boek handelt kon gedijen vanwege de extreme economische voorspoed vanaf de Tweede Wereldoorlog. Geen nieuw verschijnsel overigens. Ook in de Gouden Eeuw en tijdens de Industrialisatie ontstond er een nieuwe elite dankzij een florerende economie (en een flinke dosis geluk). Ten tijde van buitengewone economische bloei ontstaan nieuwe markten die nog niet door de gevestigde oude elite worden gedomineerd en die haar vanwege de onbekendheid en risico's afschrikken. Waren dat in de Gouden Eeuw overzeese handel in specerijen, opium en slaven, in de negentiende eeuw brachten de industriële productie van textiel, margarine, gloeilampen, machines en de handel in olie nieuwe rijkdom.

De naoorlogse nieuwe elite van nu heeft weer een geheel eigen karakter. In de komende hoofdstukken zullen we laten zien hoe de nieuwe elite zich de laatste decennia heeft ontwikkeld. Door profielschetsen van de hoofdrolspelers zien we welke lijntjes er tussen de verschillende leden van de nieuwe elite lopen en wat het voor een klik is. Uit de beschrijvingen blijkt vaak ook een typische levensstijl. Veelal zijn de leden van de nieuwe elite narcistische figuren, zowel qua levensstijl, opportunisme, klikmentaliteit als geldingsdrang.

In hoofdstuk 2 van dit boek wordt de basis van de nieuwe elite beschreven. Na de Tweede Wereldoorlog volgden de jaren van de wederopbouw en dus veel bouwprojecten. Koren op de molen van de vastgoedhandelaren, die dan ook de basis gaan vormen voor de eerste nieuwe elite. Hoofdrolspelers in dat tijdperk zijn onder meer Reinder Zwolsman, 'Ome' Jaap Kroonenberg, Cor van Zadelhoff, Ronnie van de Putte, 'Don Leone' Melchior, Robert Jan Doorn en Maup Caransa.

Vanaf de jaren zestig rook de nieuwe elite macht in een andere branche dan die van bakstenen: de mediawereld. Daarover gaat hoofdstuk 3. We komen er Willem van Kooten, Lex

Harding, Joop van den Ende en John de Mol tegen, maar ook mensen als – wederom – Reinder Zwolsman, en (veel later) Erik de Vlieger. Vormde de vastgoedmarkt de basis, de media bezorgden de nieuwe elite (een klein beetje) status en nieuw elitair bloed, al wist de oude elite met redelijk succes de vernieuwing van de media te absorberen.

In hoofdstuk 4 zien we dat de nieuwe elite in de jaren zeventig weer een nieuw speeltje vindt: de informatietechnologie. Voor het eerst komen we dan Joop van Oosterom, Jan Mol, Willem Smit, Jan Jurgen Kuijten, Eckart Wintzen en Nina Brink tegen. De klik van de nieuwe elite dijt in dit decennium nadrukkelijk uit.

Het gros van hen komen we ook weer in hoofdstuk 5 tegen als in de jaren tachtig de raiders/bedrijvendokters de bovenaan gaan voeren. Dan manifesteert zich ook een groep investeerders die we als de kern van de nieuwe elite kunnen beschouwen. De Groupe Courtier (Berry van den Brink, Willem Cordia, Adri Strating en alweer Willem Smit) vormde de vetste spin in het netwerk dat in dit boek wordt blootgelegd. Ze hebben overal tentakels en hebben eveneens een aantal affaires op hun naam staan. Ze zijn de voorbode van wat in hoofdstuk 6 wordt beschreven: de beurshandel van eind jaren tachtig. Ook daar veel oude bekenden die de nieuwe elite in stand houden. Maar ook een aantal overlopers uit de oude elite (John Fentener van Vlissingen, de kinderen Van Doorne en Frederik van Beuningen).

In hoofdstuk 7 zien we dat de nieuwe elite zich opnieuw ververst. Internet diende zich eind jaren negentig aan en los van de bestaande klik die ook nu weer geld rook, doken ook nieuwe-eliteleden op. Zeker ook omdat het idee postvatte dat de nieuwe economie binnen de kortste keren de oude economie van de oude elite zou wegvagen en de nieuwe elite op de troon zou helpen. Het zou allemaal anders lopen.

De jacht naar geld, status en invloed komt tot een climax in hoofdstuk 8 als de nieuwe elite zich politiek gaat manifesteren. Het stak de nieuwe elite al tijden dat ze de hoogste status, die van de politiek, alsmaar niet hadden kunnen bereiken. Harry Mens probeerde het in 1993 met zijn Liberale Partij Nederland (LPN), maar schoot tekort. Ook het initiatief van de nieuwe elite (Henk Westbroek, Broos Schnetz en Willem van Kooten) met Leefbaar Nederland leidde niet tot het gewenste resultaat. Maar het tij leek de nieuwe elite eindelijk mee te zitten. Aan het begin van het nieuwe millennium ontstond er een maatschappelijk explosief mengsel waarin Pim Fortuyn en zijn LPF konden gedijen. Fortuyn genoot al jarenlang grote faam bij de nieuwe elite. Ed Maas, Ronnie van de Putte, Eddy de Kroes en Joep van den Nieuwenhuizen sprongen onmiddellijk in het Haagse gat. Ook nogal wat meelopers uit de oude elite, zoals Jim Janssen van Raay, Mickey Huibregtsen en Hans Wiegel, sloten zich aan. Met de moord op Fortuyn zou ook deze ambitie abrupt eindigen. Tegen die tijd was zo langzamerhand wel duidelijk dat de nieuwe elite door tijdig te handelen wel erg rijk is geworden, maar tegelijkertijd feitelijk nergens vaste voet aan de grond heeft gekregen. In ieder tijdperk trekken ze uiteindelijk aan het kortste eind. Veel affaires, maar weinig beklijft. Of concluderen we dat te vroeg? Zal de nieuwe elite opnieuw toeslaan? Want ze tonen ook veerkracht. Het antwoord daarop lezen we in het laatste kapittel, hoofdstuk 9.

Zoals gezegd raakten veel van de leden uit de nieuwe elite verwickeld in financiële en juridische schandalen. Vanaf de ondergang van Slavenburg's Bank (Ronnie van de Putte, Ton Fagel en Bob van der Sluis), de bestorming van het REM-eiland (Zwolsman, Heerema en Fehmers), de Newtron-affaire (Willem Smit e.a.), het beursschandaal (Han Vermeulen,

Eddy Swaab en Adri Strating) tot aan het uiteenspatten van de internethype met de val van World Online (Nina Brink). Opvallend is dat de schandalen rond de nieuwe elite steeds plaatshebben direct na een economische dip: begin jaren zestig (media), begin jaren tachtig (onroerend goed), begin jaren negentig (IT, bedrijvenhandel en beurs) en begin 2000 (internet en politiek). Gedurende economische groei kunnen oneffenheden gladgestreken worden met geld. Maar bij een economische dip moeten er zakenvriendjes overboord worden gezet, meelopers uit de oude elite worden verwijderd, en kunnen uitgestoten die de vuile was buiten hangen niet meer worden afgekocht.

Daar komt nog bij dat in goede tijden allerlei ambitieuze lieden uit de gevestigde ondernemingen zich uit jaloezie laten verleiden tot de nieuwe markten, maar niet uit het goede hout zijn gesneden om in slechte tijden te kunnen handelen met de avonturiers van de nouveau riche, en bijgevolg als eersten het kind van de rekening worden. Zo ging de eerbiedwaardige familie Slavenburg ten onder aan het gerommel van de onroerendgoedjongens, droeg het einde van het REM-eland (tv) bij aan het faillissement van de elitaire bank Teixeira de Mattos, kostte het de kop van de (NMB/)ING-top, door zich in te laten met de ICT-jongens van Newtron, werden toplieden van gevestigde pensioenfondsen en banken meegesleept in de val bij operatie-Clickfonds en ging KPN bijna kopje onder als gevolg van de internethype. Ook onlangs in diskrediet geraakte toplieden als Cor Boonstra en Cees van der Hoeven bewogen zich de laatste jaren veelvuldig in kringen van de nieuwe elite en zij zullen zich verbijsterd hebben afgevraagd wat zij fout deden met hun fooi van enkele miljoenen. Het succes van de nieuwe elite trekt dus ook de leden van de oude elite aan. We zien dan ook nogal wat overlopers. Vrijwel allemaal geraken ze in schandalen verwickeld.

Het is opmerkelijk dat de rijksten uit de nieuwe elite verhoudingsgewijs ook de braafsten zijn. Ze hebben relatief weinig affaires op hun geweten. De uitzondering op de regel is John Deuss die zijn eerste grote kapitaal maakte door het verdonkeremanen van een olietanker met olie van de Russen. De rijksten der nieuwe elite waren ook geen geregelde bezoekers van het beruchte Barretje Hilton, dat lange tijd diende als clubhuis voor de nieuwe elite. Hier waren naast prominenten als Freddy Heineken, prins Bernhard, André Baar en ook hasjhandelaar Klaas Bruinsma, de ontvoerders van Heineken en bordeexploitant Theo Heuft veelvuldig aanwezig. Frappant is het dat alle bekende ontvoeringszaken ondernemers betrof die zich in dit milieu ophielden. Opmerkelijk zijn ook de contacten van het koninklijk huis met de nieuwe elite.

Hoezeer de nieuwe elite onderling is verweven (lees: een klik vormt), blijkt als we de verbindingen van enkele spinnen in hun web bezien. In dit boek treft de lezer een grafische weergave aan van alle lijntjes die de nieuwe elite met elkaar verbindt. Een duizelingwekkend web van ondernemers die elkaar in wisselende samenstelling steeds weer tegenkomen. Zo dook onroerendgoedmagnaat Jaap Kroonenberg, eveneens een frequent bezoeker van Barretje Hilton, op een gegeven moment weer op in de financiële wereld (Orco). Na zijn dood ging zijn weduwe Christine in zee met internetbedrijven (WOL) en ondersteunde ze de politiek (LPF). Joop van Oosterom vinden we eerst in de ICT (Volmac, Management Share en de World Software Group), vervolgens op de geldmarkt (NORO en Greenfield) en uiteindelijk op internet (Lost Boys). Willem Smit was eerst een ICT-tycoon (Datex en Newtron), dook in de bedrijvenhandel (Courtier), de geldmarkt (Strating) en ICT (Internoc, Freehosting). Joep van den Nieuwenhuyzen was in de eerste plaats bedrijvendokter

(Begemann, RDM en Capercaillie), hield zich bezig met media (*Krant op Zondag*), ICT (A-Line en HCS) en dook weer op bij de politiek (LPF). Berry van den Brink was vooral bedrijvendokter (Industrieel, IMN, Heringa, Stokvis, Borsumij, Union, Reiss, Courtier en Capercaillie), maar komen we ook tegen bij ICT-bedrijf Newtron, en weer later op de geldmarkt (Bever, Gestion en Capel). De meeloper uit de oude elite Tjerk Westerterp hield zich bezig met de ICT (Tulip, AND en Internoc), met bedrijvenhandel (Begemann), met de geldmarkt (Orco, optiebeurs en DSB), internet (IMG) en de politiek (CDA en Leefbaar Nederland). Deze lieden hebben zo ongeveer met iedereen van de nieuwe elite zaken gedaan.

De nieuwe elite wordt vervolgens vanwege de vele schandalen weer omringd door een legertje bekende advocaten als Moszkowicz, Salomonson, Hammerstein en Spong. Zij draaien het grootste gedeelte van hun omzet op kosten van deze nieuwe elite om hen te beschermen tegen het establishment. Het zijn slechts enkele van de lijntjes in het uitgebreide web dat in dit boek wordt blootgelegd.

Het is ook van alle tijden dat de nieuwe elite door de oude met de nek wordt aangekeken omdat ze het breed laat hangen. John Deuss, die afwisselend in Berg en Dal, op Bermuda en de Antillen verblijft, heeft twee vliegtuigen en showt verder met een luxueus jacht, een paardenboerderij en een eigen ski-resort. Dit smijten met geld is niet alleen patserig, maar dient ook een zakelijk doel. Evident rijke mensen zijn succesvol en met succesvolle mensen zaken doen kan jou ook rijk maken. Zij trekken dus veel ondernemende types, nieuwe-eliteleden naar zich toe, waarmee zij hun voordeel kunnen doen. Een klik is geboren.

De nieuwe elite is zich er zeer van bewust dat geld ook dient om status in te kopen. En dat betekent niet alleen exor-

bitant dure auto's, jachten en huizen, maar zeker ook dat er veel geld wordt gespendeerd aan sport, media, kunst en liefdadigheid. Bijna alle belangrijke sportclubs kunnen enkel bestaan bij de gratie van de nieuwe elite. Iedere zichzelf respecterende nouveau riche steunt wel een voetbalclub. Ook de paardensport – en dan hebben we het niet alleen over het elitaire polo (De Kroes, Zadelhoff en Kuijten) en de omstreden draf- en rensport, waar onroerend goedhandelaar en LPF-voorzitter Ed Maas de scepter zwaait, maar vooral de dressuur- en springsport – wordt gedomineerd door de nieuwe elite (Cordia, Melchior, Nieuwenhuysen, Strating en Westerterp). De paardensport biedt kennelijk bij uitstek de mogelijkheid om succes te kopen.

Ook de media mogen zich in de belangstelling van de nieuwe elite verheugen om de status te verhogen. ICT-magnaat Willem Smit sprong *De Groene Amsterdammer* bij, Joep van den Nieuwenhuysen financierde de *Krant op Zondag*, Harry Mens heeft zijn eigen businessprogramma op RTL 5 en Erik de Vlieger deed onlangs een vergeefse poging *Het Parool* op te kopen. Joop van den Ende, Macko Laqueur, Bob Meijer en Jan-Dirk Paarlberg probeerden meer greep op de media te krijgen met TV10, en John de Mol, Joop van den Ende en Willem van Kooten probeerden de sport op tv te domineren met Sport7.

Bijna de gehele nouveau riche investeert ook veel in prestigieuze kunst en drukt daarmee zwaar op de Nederlandse kunstwereld. Cees de Bruin bijvoorbeeld zetelt als een VOC-patriarch in Rotterdam in het gerestaureerde pand van een fameuze havenbaron en heeft thuis in Wassenaar een prachtige kunstcollectie. Léon Melchior houdt er een uitgebreide kunstverzameling (17e-eeuwse meesters) op na met vooral afbeeldingen met paarden erop. Joop van den Ende geniet faam om zijn geweldige kunstverzameling. Willem Cordia

wordt wel beschouwd als de grootste verzamelaar van 19de- en 20ste-eeuwse kunst.

Maar uiteindelijk is het de nieuwe elite te doen om meer dan rijkdom en uiterlijk vertoon. Ze willen voor vol worden aanzien. Ze willen status en invloed. Vooral nog is dat niet gelukt. Het grootste probleem lijkt dat, anders dan hun illustere protestantse en liberale voorgangers tijdens respectievelijk de Gouden Eeuw en de Industrialisatie, de nieuwe elite van de LPF een nieuwe ideologische stroming ontbeert. Of het zou het neoconservatisme moeten zijn. Ook is het duidelijk dat de nieuwe elite snel wil scoren en zich anders haastig terugtrekt. Wellicht is het voorrecht om tot de oude elite door te dringen evenals in de Gouden Eeuw en de Industrialisatie (denk aan Jurgens, Van den Bergh en Dreesmann) vooral voorbehouden aan de tweede en derde generatie nieuwe elite. En dan nog maar mondjesmaat. Over dit alles en meer gaat *De Nieuwe Elite in Nederland – op jacht naar geld, status en invloed*.

Nota Bene

Op pagina 190-191 in dit boek is een schema opgenomen waarin het netwerk van de nieuwe elite is blootgelegd. Alle feiten in het boek zijn gebaseerd op schriftelijke bronnen. Deze bronnen, de uitgebreide netwerken, cv's en updates zijn terug te vinden op www.elite-research.org.

De nieuwe elite legt haar financiële basis

Naast veel geluk kun je de eerste telgen van de nieuwe elite enige visie niet ontzeggen. Ze hadden na de wederopbouw bliksemsnel in de gaten dat de onroerendgoedmarkt nieuwe kansen bood. Geen nieuwe markt, wel een exploderende. Historicus Jan Luiten van Zanden noemt de post-jaren vijftig de Gouden Jaren waarin bakstenen een van de belangrijkste *moneymakers* zijn. Er werd in Nederland tegen de klippen op gebouwd om de nog relatief grote Nederlandse gezinnen te kunnen huisvesten. Koren op de molen van de nieuwe elite in spe. Betonboeren vormden de grootste groep onder de nieuwe rijken en enkele zouden met veel geluk zeer rijk worden met het verkopen van 'deurtjes', zoals ze dat zelf relativerend noemen. Léon Melchior (de rijkste), Reinder Zwolsman en Jaap Kroonenberg zijn de peetvaders van de onroerendgoedhandel en behoren tot de eersten van een nieuwe elite die in de jaren zestig grof geld gingen verdienen aan bakstenen.

Dat zorgde voor veel affaires. Cor van Zadelhoff deed het wat gedistingeerder, maar na hem kwamen enkele ruwe jongens, als Ronnie van de Putte, Ton Fagel en Bob van der Sluis. Exponenten van een nieuwe 'kaste' waar de oude elite zich weinig raad mee wist. Enkele oude banken deden wel weer graag mee en vielen tijdens de economische dip van begin jaren tachtig om door risicovolle leningen; niet zelden

waren daar de onroerendgoedjongens mede debet aan.

Hoewel de basis van het onroerend goed binnen de nieuwe elite in de jaren vijftig ligt, blijven bakstenen de elite ook de decennia erna nadrukkelijk bezighouden. Zo kregen we tijdens de economische dip van begin jaren negentig het getouwtrek rond Chipshol met de familie Poot en woedde er een ware slag rond vhs met Robert Jan Doorn en Reinout Meier Mattern. In deze slag om vhs, waarin ook Harry Mens en Maup Caransa een rol speelden, trok Ed Maas, de latere voorzitter van de LPF, uiteindelijk aan het langste eind. De nieuwste ster aan het firmament is Erik de Vlieger. Algemeen kan wel worden gezegd dat de ‘gouden’ bakstenen door de decennia heen de fundamenten van de nieuwe elite blijven te zijn geweest.

De eerste peetvader van het onroerend goed, Léon Melchior, bijnaam ‘Don Leone’, is niet geheel toevallig ook de rijkste. Hieruit blijkt meteen dat, wil je tot de rijksten van de nouveau riche behoren, je er heel vroeg bij moet zijn. Begonnen als boekhouder bij een aannemer kwam Melchior al snel tot de conclusie dat hij veel rijker kon worden als hij zelf een bouwbedrijf zou beginnen. Dat werd Melchior Verenigde Bedrijven, een imposant bouwbedrijf. Op het hoogtepunt, begin jaren zeventig, verkocht hij zijn bouwbedrijf aan de SHV van de oude elite van Fentener van Vlissingen en het vastgoed aan bouwbedrijf Wilma van de familie Maas. Goede timing kun je de echte top van de nieuwe elite wel toevertrouwen, al speelt geluk eveneens een nadrukkelijke rol.

Melchior was op slag een gefortuneerd man, en lid van de nieuwe elite. Hij mistaat niet in het exclusieve gezelschap. Na de verkoop van zijn imperium werd Melchior vooral bekend vanwege zijn passie voor en de handel in paarden, typisch een hobby van de nieuwe elite. We zullen nog menig lid

van de nieuwe elite tegenkomen die zijn 'hart' (lees: portemonnee) aan de paardensport heeft verpand. Melchior is onder meer de grote man achter de bekende stoeterij Zangersheide in het Belgische Lanaken. Hij streek daar als een van de eerste Nederlandse 'asielzoekers' neer met een kapitale villa met een bouwvergunning voor een landbouwbedrijf. Inmiddels is hij genaturaliseerd Belg, hetgeen hij ook van een van zijn topruiters (Jos Lansink) eiste, omdat ze zodoende meer kansen hadden in de ruitersport.

Ook is Melchior een fervent kunstliefhebber. Hij spaart onder andere zeventiende-eeuwse werken. Een liefhebberij waar de nodige miljoenen in omgaan. En om het nog mooier te maken: kunst met paarden erop is voor Melchior helemaal het einde.

Past dit beeld prachtig binnen de definitie van nieuwe elite, het feit dat hij ook midden in diverse affaires belandde maakt het nieuwe-elitebeeld rondom Melchior compleet. HCS heette het voornaamste struikelblok, of, om in paardentermen te blijven, hindernis voor Melchior. Hij werd in 1989 door Justitie verdacht van handel met voorkennis in aandelen van dit IT-bedrijf van Jan Kuijten, een ander lid van de nieuwe elite. Op de achtergrond van dit drama speelden drie grootaandeelhouders een prominente rol. Naast Melchior was dat bedrijvendokter en Begemann-boegbeeld Joep van den Nieuwenhuyzen en Eric Albada Jelgersma van Unigro.

HCS is niet de enige smet op het cv van Melchior. Don Leone werd in 1994 vlak voor zijn wintersportvakantie bestolen van vierhonderdduizend gulden aan sieraden en buitenlands geld. Omdat het alarmsysteem was gesaboteerd, ging zijn verdenking richting personeel, meldde *De Telegraaf*. Enkele jaren daarvoor, in 1991, was zijn secretaresse het slachtoffer van een ontvoering. De ontvoerders dachten Melchior's dochter te hebben ontvoerd. Toen dat niet het geval

bleek te zijn, werd de secretaresse een dag later vrijgelaten.

Was de onroerendgoedmagnaat door de verkoop van zijn imperium al rijk geworden, Don Leone trad uiteindelijk zelfs toe tot de eredivisie van miljardairs binnen de nieuwe elite. Was het lef? Toonde Melchior zich een visionair? Hij voorzag in ieder geval een nieuwe oliecrisis en belegde zijn complete vermogen in goud. Een speculatie die goed uitpakte. Met deze ‘grap’ verdubbelde hij zijn vermogen. Een ander stout staaltje was zijn sponsoring van actiegroepen, waaronder de Boze Moeders tegen de uitbreiding van vliegveld Beek. Eigenlijk was hij voor uitbreiding en had daar zelfs in willen investeren. Maar na een uitgebreid en kostbaar marktonderzoek bleek dat uitbreiding niet rendabel was. Toen hij beseftte dat de aanvliegrouete van de nieuwe landingsbaan over zijn landgoed heenging, werd de man – die sinds 2000 voorzitter is van voetbalclub mvv – maar medesympathisant van de milieubeweging.

De tweede generatie Melchior heeft inmiddels ook van zich laten horen. Na de opleiding aan een dure particuliere school stapte zoon Jan Pieter Melchior in een typische nieuwe-elitebusiness. Was het voor zijn vader vastgoed, Jan Pieter toonde zich een even grote visionair door in de internetbusiness te stappen. Jan Pieter Melchior en Michiel Mol (zoon van Volmacoprichter en nieuwe-eliteid Jan Mol) stonden aan de wieg van Lost Boys. Jan Pieter Melchior werd echter tegen een aardige vergoeding geloosd door vader Mol. Een leuke tijd heeft Jan Pieter er echter wel gehad, getuige zijn uitspraak: ‘Het was money for nothing, chicks for free.’

Melchior was niet de enige vastgoedgoeroe van de nieuwe elite. Een ander peetvader was Reinder Zwolsman, de man die ooit eigenaar van de Scheveningse pier was en ook wel de Nero van Scheveningen werd genoemd. Zwolsman klom op

van klein makelaartje tot een van de grootste onroerend-goedmakelaars van Nederland. Eind jaren zestig kocht Zwolsman de Verenigde Hollandse Sigaren (VHS) op die hij later omdoopte in Verenigde Handelsmaatschappij Scheveningen (VHS). Inderdaad, de voorloper van het geruchtmakende vastgoedfonds VHS dat in 1992 in handen kwam van Ed Maas, de man die zo'n grote rol zou spelen in de LPF en de hype rondom Pim Fortuyn.

In kort bestek worden hier al de contouren zichtbaar van de klik die de nieuwe elite in de loop der jaren is geworden. Het imperium van Zwolsman blijkt in de jaren zeventig ook alle kenmerken te hebben van een ondeugdelijk nouveau-riche-bouwwerk dat, vooral gebouwd op opportunisme, bij de eerste de beste tegenwind omvalt. Toen het rond de oliecrisis economisch even tegenzat, stortte het levenswerk van Reinder Zwolsman in en eindigde het sprookje met een schuld van 62 miljoen gulden aan de Nederlandse Staat. Eerder al, in 1966, maakte Zwolsman brokken door een niet onbelangrijke rol te spelen in de ondergang van de bank Teixeira de Mattos.

Zoals in de inleiding al gememoreerd, was de nieuwe elite verantwoordelijk voor een groot aantal schandalen c.q. affaires. Zwolsman vormde hierop dus geen uitzondering. Zo was hij ook medefinancier van het vermaarde REM-eiland. De Reclame Exploitatie Maatschappij (REM) zond vanaf het kunstmatige (boor)eiland 'commerciële' radio en televisie uit. De marine moest er aan te pas komen om de zender onklaar te maken; dit na de instelling van een officiële wet: de Anti-REM-wet. Uiteindelijk zou hier wel de brave familieomroep TROS uit voortkomen. Zwolsman werd met het omroepinitiatief in de hippietijd financieel geholpen door anderen offshore-magnaat Pieter Heerema en bankdirecteur Fehmers van de bank die zojuist al werd genoemd, Teixeira

de Mattos. Los van een hernieuwde constatering dat ook hier sprake is van kliekvorming, worden hier ook de contouren zichtbaar van een markt waar de nieuwe elite zich na de onroerendgoedmarkt op zou storten: de media.

Zwolsman gedroeg zich ook privé als echte nieuwe elite. Hij was dol op racen. Net als zijn zoon Charles trouwens. Charles probeert zijn vader in rijkdom te evenaren, maar lijkt in zijn tomeloze ambitie een tikkeltje verder te gaan. Charles wordt volgens *Quote* verdacht van handel in hasj, al is dat nooit bewezen. Glamour is de nieuwe elite in ieder geval niet vreemd. Zo huwde de dochter van Reinder Zwolsman met de Nederlandse directeur van Les Must de Cartier. Reinder Zwolsman overleed in 1988, maar zijn imperium heeft nog jaren als een deken over Nederland heen gelegen. Immers, zijn vhs was later speelbal van veel deugnieten behorend tot de nieuwe elite: Ton Fagel, Bob van der Sluis, Reinout Meier Mattern, Maup Caransa en de man met misschien wel de meest omstreden reputatie van de nieuwe elite: Robert Jan Doorn. De aantrekkingskracht van de gouden bakstenen en dus de onderlinge concurrentie en verwevenheid zijn groot. We komen ze allemaal in de loop van dit verhaal weer tegen.

Maar eerst nog een derde onroerendgoedgrootheid van het eerste uur: Jaap Kroonenberg, ofwel 'Ome Jaap'. Het grote verschil met bijvoorbeeld Zwolsman is dat Kroonenberg binnen de nieuwe elite veel langer een rol zou blijven spelen. De voormalige textielhandelaar manifesteerde zich vanaf de jaren zestig in de (Amsterdamse) onroerendgoedwereld. Door vrienden werd Kroonenberg omschreven als: eigenzinnig, geniaal, elegant en keihard. Ook hem bleven tal van affaires niet bespaard. Anders gezegd: telkens zien we dat geld, nieuwe elite en affaires hand in hand gaan.

In 1980 was ome Jaap een van de belangrijkste klanten van de Tilburgsche Hypotheekbank, de bank die omviel doordat er te ruimhartig met kredieten aan onroerendgoedhandelaars was omgegaan. Behalve Kroonenberg speelde ook Ronnie van de Putte een belangrijke rol in de ondergang. Kroonenbergs naam duikt wederom op in de affaire rondom de Orco-Bank, een bank die gespecialiseerd was in het omzeilen van belastingen. Kroonenberg had zijn blikveld in de loop der jaren verruimd naar buiten de onroerendgoedwereld en evenals anderen uit de nieuwe elite zijn oog op het bankwezen laten vallen. Hij bouwde in 1995 een belang op van 33% in Orco, maar ontdekte tot zijn schrik dat hij daarmee nog geen invloed had. Die macht lag bij de directeuren. En wat nog erger was: beide directieleden kenden zichzelf buitensporige salarissen toe. Inderdaad, toen al. Een van die bestuurders bij Orco was Ton Soetekouw, een overloper uit de oude elite. Soetekouw was oud-bestuurder van ING en had naar de mening van de aandeelhouders buitensporige declaraties ingediend. De nieuwe elite komt dus niet alleen met de bestaande buitenwereld van de oude elite in conflict, maar geregeld ook met elkaar.

En ook in zijn dagelijkse handel en wandel was Kroonenberg een typische exponent van de onverschrokken nieuwe elite van de 20ste eeuw. Als een echte peetvader zei hij tegen *De Telegraaf* dat ze 'hem mogen doodschieten, als ze maar van zijn kinderen en kleinkinderen afblijven'. Om te vervolgen met: 'Vrienden van mij, Maup Caransa, Freddy Heineken en Gerrit-Jan Heijn, werden het slachtoffer van een ontvoering. Zelf ben ik nooit bang geweest. Ik bijt ze hun strot af als ze het proberen.'

Ome Jaap was ook een graag geziene stamgast in het spraakmakende Barretje Hilton, bij uitstek de ontmoetingsplek van de nieuwe elite in de jaren tachtig. Daar kwamen niet

alleen prins Bernhard, maar ook de later geliquideerde drugsbaron Klaas Bruinsma. En zoals het de nieuwe elite betaamt, werd vrouwlief op oudere leeftijd ingeruild voor een jongere glamour dame. Ome Jaap Kroonenberg raakte daarbij verzeild in een gerucht makende echtscheidingsprocedure, waarbij roddel en achterklap niet werden geschuwd. Er stonden dan ook grote financiële belangen op het spel, omdat Kroonenberg destijds een geschat vermogen van een half miljard gulden bezat. Een societyadvocaat die de vrouw van Kroonenberg juridisch bijstond, betrok ING-bestuursvoorzitter Godfried van der Lugt erbij. Van der Lugt zou een goede relatie hebben met Kroonenberg en als bankier een belangrijke rol hebben gespeeld in de strijd om de miljoenen van Ome Jaap, schreef *Quote*. Kroonenberg overleed in 1996 twee jaar na zijn scheiding. Maar net als Zwolsman met vhs regeerde hij feitelijk nog over zijn graf heen. De dynastie werd voortgezet. Kleinzoon Lesley Bamberger neemt dan de honneurs van het imperium waar. Grootvader Kroonenberg plukte hem van een dure Zwitserse kostschool, gaf hem een Porsche en bombardeerde hem tot troonopvolger. Het leven van de tweede en derde generatie nieuwe elite ziet er heel anders uit...

De erfenis van Kroonenberg belandde voor een deel bij zijn tweede vrouw Christine. Christine openbaarde zich als meer dan typisch nieuwe elite. Ze zocht de weg naar politieke macht door Pim Fortuyn financieel te ondersteunen. Zo organiseerde ze onder meer in 2002 een *baggersparty* voor de LPF. Daar bleef het niet bij. Eerder al diende ze met een groepje prominente particuliere beleggers een klacht in tegen de Rabobank, omdat ze volgens eigen zeggen door toedoen van deze bank in Amsterdam zo'n 900.000 gulden verspeelden. D'n Anwas avant la lettre... Christine Kroonenberg verloor ook fors aan de beleggingen in Nina Brinks World Online in het kader van het programma *Friends and*

Family. Waaruit maar weer eens blijkt dat de nieuwe elite onderling niet altijd even solidair is. Integendeel. De meeste affaires duiden op onderlinge twisten. Christine kwam bij Nina overigens nog goed weg. Ze had aanvankelijk voor 900.000 euro aandelen toegewezen gekregen, maar moest uiteindelijk genoegen nemen met aandelen ter waarde van 250.000 euro. De weduwe Kroonenberg scharrelde tijdelijk ook nog met Emile 'Tsjakka' Ratelband, de prediker van het positieve nieuwe-elitegeloof.

In 2002 kocht Christine Kroonenberg in navolging van de omstreden onroerendgoedhandelaar Willem Endstra aandelen in een duister fonds. Dit was wederom niet de beste belegging van het vermogen van Kroonenberg. Genie Ome Jaap verwierf zijn vermogen vooral in de beginjaren met onroerend goed. Was hij daarom al een sprekende exponent van de nieuwe elite, het feit dat zijn geld in de decennia erna ook de andere kanalen opzocht waarmee de nieuwe elite rijk werd, maakte hem tot een van de spraakmakendste leden ervan. Zeker gezien de relatie die zijn geld uiteindelijk met de LFF opbouwde.

Cor van Zadelhoff is de volgende onroerendgoedgrootheid van Nederland. Hij behoorde begin jaren zeventig tot de eersten die zich op bedrijfspanden richtten. Daar was goed over nagedacht, want Van Zadelhoff is een van de weinige doctordussen onder de makelaars. Een van zijn eerste heldendaden was het uitkopen van boeren in de Bijlmermeer. Maar evenals de meeste nieuwe rijken was hij gesteld op onafhankelijkheid en spijkerde dus een bordje 'makelaar' op zijn deur. 'Aan mijn vader heb ik gezien hoe hard mensen je laten vallen als ze je niet meer nodig hebben.' Sindsdien zorgde hij ervoor dat hij voor een heel netwerk van mensen onmisbaar was en liet hij borden met zijn naam erop langs de weg plaatsen.

In 1989 ging hij een samenwerkingsverband aan met buitenlandse makelaars (DTZ). Van Zadelhoff werd in 1990 nog een etmaal vastgehouden op verdenking van bedrijfsfraude en valsheid in geschrifte (in 1985 zou hij de belasting voor ruim 1,4 miljoen gulden hebben opgelicht). Niet vreemd, want onder het motto ‘alles wat niet verboden is, is toegestaan’ trad hij in het verleden bij verscheidene grote deals tegelijkertijd op als taxateur, bemiddelaar en verhuurder, aldus *Quote*, dat hem ook typeerde als Nederlands kampioen handjes schudden. Sinds 1994 is hij officieel met pensioen.

Van Zadelhoff zou een vertegenwoordiger van de oude elite kunnen zijn, want onder zijn beminnelijkheid zit een harde kern van sluwheid. Wim Duisenberg zei over hem in *Quote*: ‘Het is geen aardige man. Om kort te gaan, het is een vreselijke man, maar hij is veruit de beste.’ Een veilingmeester kon rekenen op zijn toorn, toen deze zijn echtgenote Janet ‘mevrouwetje’ noemde, terwijl ze in de society niet voor niets ‘Freule van Z’ werd genoemd. Van Zadelhoff, zoon van een boer, maar gestudeerd vanwege een zwakke ruggengraat, stond ook bekend als een van de vaste gasten van Barretje Hilton en Café Lexington en geniet tevens bekendheid vanwege zijn poloteam. Cor heeft volgens de *NRC* onder de min of meer oude elite vrienden als Ton Risseeuw, oud-topman van Getronics, en Cees van der Hoeven, de gesneuvelde topman van Ahold. Hij was commissaris van bouwbedrijf Wessels, dat als een van de weinige succesvol investeerde in World Online. Van Zadelhoff ging als ‘friend’ van Nina Brink echter het schip in voor 500.000 euro.

In 1997 stuurde Cor van Zadelhoff namens een zeer grote groep miljonairs een alarmerende fax naar minister Vermeend, waarin werd gezegd dat er iets gedaan moest worden aan de wetgeving aangaande het aanmerkelijk belang. Zo geschiedde. In 2001 werd hij door vriendje minister Willem

Vermeend, inmiddels commissaris bij Free Record Shop van vriendje Hans Breukhoven, met Joop van den Ende binnengehaald als adviseur voor 55-plussers, de Taskforce Ouderen en Beleid. Ook Van Zadelhoff is nieuwe elite, al heeft hij kenmerken van de oude garnituur.

De passie van de nieuwe elite voor onroerend goed was niet voorbehouden aan de jaren vijftig en zestig. Bakstenen blijven een belangrijke basis voor een positie in de nieuwe elite. Zo ook voor Ronnie van de Putte. Wie zijn cv snel doorpluist en de namen Enhobel, Slavenburg's, Tilburgsche Hypotheekbank, Free Record Shop en L P F tegenkomt, weet onmiddellijk dat we hier met nieuwe elite te maken hebben. Uiteraard, zou je bijna zeggen, woont hij in België (Knokke), omdat de nieuwe elite daar dankzij het aantrekkelijke fiscale regiem massaal samenklontert.

Als zoon van een Amsterdamse marktkoopman is handel Ronnie met de paplepel ingegoten. Bloemen en aardbeien gingen aan de handel in onroerend goed vooraf. Edoch, met de bijnaam 'krottenkoning' is de reputatie van Van de Putte direct neergezet. Achterstallig onderhoud en het bezit van knokploegen zeggen alles over de methoden van verhuur en koop die Van de Putte erop na houdt. 'Ronald van de Beerputte' als bijnaam zegt ook veel, zo niet alles. In de media doken de volgende typeringen over hem op: 'Hij is een ongeleid projectiel met maffiose trekjes; charmant zolang het nodig is; hij doet alles op eigen houtje; hij wil iedereen continu te slim af zijn, en het moet gezegd: hij kent alle trucjes.'

Samenvattend hangt een aureool van akkefietjes en heuse affaires rondom Van de Putte. Zo was hij een van de grote klanten van de Tilburgsche Hypotheekbank die in 1982 aan te grote leningen ten onder ging. Hij zat ook, schrijft *FEM*, in voorarrest op verdenking van malversaties bij een vastgoed-

transactie. Hij werd vrijgesproken, maar de curator stelde cynisch: 'De rode draad in het faillissement is voortdurend geweest de tegenstelling tussen enerzijds de welvaart die gefailleerde bij zijn optreden in het maatschappelijk verkeer uitstraalt (hij rijdt in auto's uit de doorgaans dure prijsklasse) en anderzijds het gegeven dat curandus in vergelijking hiermee slechts een modaal inkomen heeft en totaal geen vermogen.' Commentaar overbodig.

Zijn carrière is doorspekt van duistere voorvallen. In 1979 vertilde hij zich aan de transactie van het monumentale pand van de Rijkspostspaarbank aan de Van Baerlestraat in Amsterdam. De Slavenburg's Bank die twintig miljoen aan hypotheek aan hem had verstrekt, was huiverig geworden door de banden van Van de Putte met Josje Slis-Stroom, die kort erna als eerste notaris in Nederland failliet ging, vanwege een verduisteringszaak uit haar ambt werd gezet en in de Bijlmerbajes belandde. Desondanks vond Van de Putte nieuwe geldschietters, waaronder dus de Tilburgsche Hypotheekbank. Van de Putte ging failliet toen hij in de onroerendgoedcrisis door de banken werd meegesleurd. In 1983 ging zijn landgoed dan ook onder de hamer.

Een van de mensen die in de jaren negentig het pad van Van de Putte kruisten was Harry Mens. Mens paste gezien zijn makelaarsactiviteiten en zijn adoratie voor Pim Fortuyn natuurlijk naadloos bij Ronnie van de Putte. Maar er is meer. Van de Putte was oud-investeerder in het beursfonds Enhobel en Harry Mens wilde Enhobel omturnen tot een vastgoedfonds, maar slaagde daar niet in. Uiteindelijk verkocht hij zijn belang. Enhobel viel vooral op door een totaal ondoorzichtige aandeelhoudersstructuur. De Economische Controle Dienst is er nooit in geslaagd het netwerk geheel te ontrafelen. In 1991 werd Ronnie door Harry nog van een persoonlijk faillissement gered. En de kranten schreven toen

onder meer: 'Toen Harry Mens voor zichzelf een Daimler ging kopen, nam hij Van de Putte mee naar de showroom om ook een auto uit te zoeken. Zo ging dat toen.' Mens en Van de Putte zouden overigens inmiddels gescheiden wegen bewandelen.

De naam van Van de Putte dook ook in 2002 op in relatie met Hans Breukhoven en zijn Free Record Shop. Van de Putte zou het plan van Breukhoven om Free Record van de beurs te halen tegenwerken. Hij wilde een hoger bod voor zijn aandelen. In de pers verbaasde Breukhoven zich openlijk over die actie: 'Ik heb hem nota bene vorige week nog gezien op een nieuwjaarsborrel. Toen heeft hij niets verteld over zijn plannen met mijn onderneming.' De wereld van de nieuwe elite is klein, botst en is, zoals al eerder gesteld, opportunistisch.

Terwijl Ronnie van de Putte het onroerendgoedschandaal op het nippertje overleefde, gingen Ton Fagel en Bob van der Sluis wel te gronde. Een overijverige jurist van Slavenburg's Bank vroeg in 1982 het privé-faillissement aan van Ton Fagel en Bob van der Sluis, omdat zij door het faillissement van F&S Properties in 1981 de bank hadden meegesleurd naar een verlies van 18 miljoen gulden. Hij hoopte hiermee het verlies voor de bank te beperken, maar plaatste in feite een tijdbom onder de bank. Een eveneens gedreven curator snapte niet hoe het mogelijk was dat Fagel nog altijd in een huurauto rondreed en een secretaresse had. De overijverige jurist liet weten dat dat kon door een 'kluiskrediet', een krediet met zwart geld als onderpand. De curator seinde Justitie in. Fagel, en ook de gearresteerde sexclubexploitant Maurits de Vries, alias 'Zwarte Joop' of 'Koning der Wallen', bekenden het zwarte circuit. Voormalig verzekeringsagent Fagel, een opgeklommen Amsterdamse volksjongen, en zijn compagnon,

ex-autocoureur Bob van der Sluis, kochten in Amsterdam panden op, splitsten deze in verdiepingen en deden die met ruime speculatiewinst weer van de hand. Zij gingen volgens de traditie van de nieuwe elite nogal ruig te keer met hun centen. Zo was er het raceteam van de huizenboeren Bob van der Sluis en Ton Fagel, een – zoals een Hiltonmaatje van hen het uitdrukte – ‘bluffer en superenergieke schreeuwlelijk’ en organisator van spetterende feesten in het Amsterdam Hilton.

Inmiddels is duidelijk geworden dat bovenstaande personages allemaal betrokken waren bij vier geruchtmakende schandalen: de Tilburgsche Hypotheekbank, Slavenburg's Bank, Teixeira en de ABP-affaire uit 1983, waar ook nog een staatssecretaris op sneuvelde. Het ABP zou onroerendgoedaankopen hebben gedaan tegen abnormaal lage prijzen, al dan niet door het betalen van steekpenningen. De vier financiële conglomeraten hadden gemeen dat ze in de problemen kwamen door in zee te gaan met de nieuwe elite. Bij het ABP vergaloppeerde de directeur-beleggingen zich. In deze affaire vielen de namen van nagenoeg alle bouwbedrijven. Uit de nieuwe elite vielen die van Cor van Zadelhoff (Hoog Catharijne) en Léon Melchior op. De laatste in verband met de vermeende redding van bouwbedrijf Wilma, waaraan hij eerder zijn onroerend goed had verkocht, door het ABP.

Het kan geen toeval zijn dat deze affaires samenvielen met de economische dip van begin jaren tachtig. Toen liepen de luchtbellen leeg, zoals we dat de laatste jaren ook weer hebben meegemaakt. Bijvoorbeeld bij de bouwfraudeaffaire, die niet toevallig begonnen is bij een van de meest recente nouveau-riche-leden uit de bouwwereld, Henk Koop. Hij bewandelde zeer riskante paden om zo snel mogelijk te groeien. En hij is bikkkelhard. Koop kan het niet laten iedereen om hem

heen te kleineren, tot zelfs in de directie toe. Geen wonder dat er dan informatie wordt gelekt.

Begin jaren negentig kregen we na de beurshausse van de jaren tachtig met meer leeglopende luchtballonnen te maken. Voor de nieuwe onroerendgoedelite begon dat in 1990 met de affaire Chipshol Forward. De voormalige planologische ambtenaar Jan Poot startte in 1960 met honderdduizend gulden geleend geld zijn bedrijf Eurowoningen. Zeven jaar later was hij met een jaarlijkse serieproductie van vierduizend woningen Nederlands grootste woningbouwster. In 1969 verkocht hij zijn bedrijf al aan het later ter ziele gegane Nederhorst Bouw. Poot vond de bouw eigenlijk te min en lanceerde zichzelf met een artikel in het gerenommeerde economenblad *ESB* als de nieuwe ARP-minister van Volkshuisvesting. Zijn aanpak was zoals het de nieuwe elite betaamt nogal direct en voor mislukking vatbaar. Hij liet zich echter niet uit het veld slaan, ging weer in zaken en bouwde met zijn bedrijf Eurohome het Franse skidorp Valmorel, wat echter in 1984 eindigde in een ruzie met aandeelhouder Centraal Beheer en een uitkoop voor een 'veel te laag bedrag'. De pensioenfondsen schoten er voor honderden miljoenen bij in.

Jan Poot vluchtte echter voorwaarts en kwam in 1990 met een nog revolutionairder plan voor de omgeving van Schiphol, inclusief futuristische vervoerssystemen. Voor dit plan 'Chipshol Forward' was grond nodig, waarin werd voorzien door een ander bedrijf Landinvest, dat eveneens in handen is van de familie Poot. Zoals gebruikelijk bij de nieuwe elite koopt men aan de ene kant iets – in dit geval grond van Landinvest – dat men vervolgens voor een hogere prijs doorverkoop aan een onderneming met externe aandeelhouders, in dit geval Chipshol. Dat vinden de externe aandeelhouders niet zo leuk. In dit geval kwam daarbij nog de slechte reputa-

tie van Jan Poot als ruziemaker, die ervoor zorgde dat institutionele beleggers niet wilden instappen.

Jan Poot stuitte op enkele taaie lieden uit de nieuwe elite, namelijk de broertjes Wyler en 'Harry Handel' van Andel. En om de zaak nog ingewikkelder te maken treffen we nog enkele beruchte eigenwijze commissarissen aan, namelijk professor Arie van der Zwan en CDA-europarlementariër Jim Janssen van Raay. Deze twee meelopers, die eigenlijk afkomstig zijn uit de oude elite, zullen we verderop nog vaker tegenkomen in het gezelschap van de nieuwe elite. Hetzelfde geldt voor oud-KLM-topman Sergio Orlandini, die we behalve hier bij Chipshol zullen tegenkomen als commissaris van VHS. En passant werd door Jan Poot ook nog de reputatie van bestuursvoorzitter Cees van Luijk van accountantskantoor Coopers & Lybrand Nederland aan diggelen geslagen. Poot diende met succes een klacht in bij het College van Beroep voor het bedrijfsleven, omdat Van Luijk de goedkeuring van de jaarstukken had gekoppeld aan het afzien van eventuele schadeclaims jegens Coopers. Van Luijk zou later – met ontslag als resultaat – de voorzittershamer van topman Ton Risseuw van Getronics overnemen. Vooral de overname van computerconcern Wang werd Getronics fataal.

In 1996 werd de familie Poot nog enkele malen met de dood bedreigd en kreeg de familie een molotovcocktail aan de voordeur. De familie besloot in 1996 de wijk te nemen naar Zwitserland. Kortom, het Chipsholproject ging aan ge-ruzie ten onder. De oude elite keek lachend toe.

Onroerend goed, zo mag uit bovenstaande blijken, is dus een van de rode draden in het netwerk van de nieuwe elite. Niet geheel verrassend derhalve dat we ook de naam van de inmiddels overleden Maup Caransa tegenkomen. Niet alleen paste hij in de nieuwe elite vanwege zijn ontvoering in 1977 (wat

een losgeldsom van tien miljoen gulden opleverde), ook zijn octopusachtige tentakels maakten de onroerendgoedmagnaat een typische exponent van de nieuwe elite. Met velen van hen woonde hij aan de Baambrugse Zuwe in Vinkeveen, in de pers wel het maffialaantje genoemd vanwege de vele politieoptredens. Ook vinden we Floor Mouthaan, voormalig topman van het in opspraak gekomen participatiefonds Noro en Greenfield Capital, in zijn raad van commissarissen. Als investeerder deed Caransa begin jaren negentig bijvoorbeeld mee in de *Krant op Zondag*. Hij had er nog steeds spijt van dat hij niet was ingegaan op het aanbod van Henk van der Meyden om deel te nemen in *Privé*. Andere participanten in de *Krant op Zondag* waren Joep van den Nieuwenhuyzen (Begemann), Jan Aalberts (Aalberts Industries) en Willem van Kooten (Joost den Draaijer); allemaal nieuw-geldmensen. Halverwege de jaren negentig sloot Maup zich met Joep van den Nieuwenhuyzen aan bij een opmerkelijk initiatief voor de productie van zeppelins, Rigid Airship Design (RAD). Hier verschijnt ook weer de naam Robert Jan Doorn. Eerder al dook Caransa op in de VHS-affaire waarover we al spraken. Inzake VHS had hij Doorn nog geholpen. Robert Jan Doorn heeft vaker laten doorschemeren dat hij een buitenechtelijk kind is van Maup Caransa. Het veronderstelde gevolg van een avontuurtje met de werkster.

Vooraf Doorn is een verhaal apart. Hij kwam medio jaren tachtig in het nieuws als woordvoerder van de Phoenix Foundation. Een obscure Amerikaanse anticommunistische organisatie die adviezen gaf aan een zekere Jimmy Stevens die op de Nieuwe Hebriden (Stille Oceaan) een opstand leidde. Doorn had net het boek *Blauwdruk voor een nieuwe staat* geschreven. Vanaf dat moment bleef Doorn de gemoederen bezighouden. Vooral in negatieve zin. Er hangt een enorme

mist om de man. Alleen al in Zwitserland stonden er op zeker moment twaalf vennootschappen op zijn naam en bankierde hij onder meer bij BBCI in Zwitserland, een bank die vooral bekendstaat om het witwassen van geld.

Nog zo'n typerend verhaal: de schat van Stechowitz. Een nazibuit (kunst en sieraden) van anderhalf miljard gulden ergens verborgen in een mijn in Tsjechië. Doorn zou miljoenen gestoken hebben in een project om de mijn te ontginnen en de schat te zoeken. Let wel: alles om die man is onduidelijk en hoegenaamd niets valt te bewijzen. Wat wel waar schijnt te zijn, is dat hij ternauwernood wist te ontsnappen aan de Zwitserse politie door uit het raam van zijn huis aan het Meer van Genève te springen. Er werd een inval gepleegd, omdat hij werd verdacht van aandelenzwendel en handel in drugs.

Doorn is uiteindelijk ook de spil in de inmiddels vaker aangehaalde ontknoping rondom VHS. Met R&R – wat staat voor Reinout (Meier Mattern) en Robert (Jan Doorn), maar volgens de eerste voor Rolls Royce – kregen Doorn en Meier Mattern een controlerend belang in VHS. Op de aandeelhoudersvergadering werd Meier Mattern uiteindelijk door Doorn – noodgedwongen – van zijn functie ontheven. Uiteindelijk trok voormalig glazenwasser Ed Maas in 1992 aan het langste eind.

Interessant is om te zien dat de macht van Harry Mens op dat moment vermoedelijk verder strekte dan zijn zondagse tv-programma doet vermoeden. Hij had een dikke vinger in de VHS-pap en duikt geregeld op in het netwerk van de nieuwe elite. Maar wat deed een ogenschijnlijk keurige man als Orlandini in deze wereld? Het is fascinerend om de klik in steeds wisselende samenstelling weer te zien opduiken. Zo wist volgens *Het Financieele Dagblad* R&R aandelen te verwerwen in VHS. En daar viel de naam Maup Caransa weer, die

R&R behulpzaam was geweest bij de aankoop van het oude bouwbedrijf Kondor Wessels. Veel van het onroerend goed van R&R was vroeger van Wessels. Het zal dan ook hier weer niet verbazen dat Dik Wessels een prominent overloper naar de nieuwe elite is. In 1992 werd R&R Companies failliet verklaard. Voor Meier Mattern bleef de schade beperkt dankzij de tijdige overheveling van gelden en een tijdelijke 'emigratie' naar Zuid-Afrika.

Een ander aardig verhaal is dat van de Extendo-case uit 1990. De investeringsclub van Robert Jan Doorn die medio jaren negentig het bestaande financiële systeem, inclusief de Amsterdamse beurs, wilde wegvagen. Pim Fortuyn was de beoogde topman, maar trok zich op het laatste moment terug vanwege de aanwezigheid van Jules van der Vegt. Bij Extendo was namelijk ook deze nog zwaardere jongen dan Doorn betrokken, die we later zullen terugzien in de politiek.

Nog zo'n aardige kliëkvorming deed zich voor bij Rigid Airship Design (RAD). Rond de millenniumwisseling doken in de kranten keer op keer verhalen op over zeppelins die in Lelystad zouden worden gebouwd en die de vervoersproblemen in Nederland deels moesten oplossen. Uiteraard zou je bijna zeggen stierf het project, het letterlijke luchtkasteel, in schoonheid. En wie zaten er achter? Onder meer Maup Caransa, Joep van den Nieuwenhuyzen en Robert Jan Doorn. In 1997 bemiddelde deze bij weer een andere zeepbel, namelijk de – nooit uitgekomen – tekenfilm *Robin and the Dreamweavers*, in welke bodemloze put verscheidene leden van de nieuwe elite geld stortten. Vriendjes zijn nog geen vrienden.

De nieuwste loot aan de stam van de nieuwe vastgoedelite is Erik de Vlieger. De Vlieger is een van de bewijzen dat onroerend goed ook anno 2003 nog steeds reuze interessant is voor de nieuwe elite. Sterker nog. Velen van de nieuwe elite

hebben er een onroerendgoedportefeuille bij. De Vlieger maakte in de jaren negentig snel fortuin met vastgoed. De omvang van de transacties maakte voor hem duidelijk dat er snel geld te verdienen was. Hij kreeg er ook invloed mee in projecten in stedelijk gebied. Een belangrijke partij zijn, zodat ze niet meer om je heen kunnen, luidde zijn filosofie. Een statement waarbij hij in Van Zadelhoff dus zijn evenbeeld vindt.

Persoonlijk bemoeit De Vlieger zich niet of nauwelijks meer met zijn vastgoedpoot Imca. Hij zegt afgeknapt te zijn op het geroddel in de onroerendgoedwereld. Volgens hem trekt het de verkeerde soort mensen aan. Hij kan het weten, want hij ging in zee met de omstreden Willem Endstra. ‘De missie van vastgoedmensen is de jacht op geld en uiterlijk vertoon. Dat staat mijn vrouw nog het meest tegen.’ En: ‘Waar veel geld is, gebeuren vreemde dingen. Veel mensen in deze bedrijfstak zijn ongeschoold en komen ineens in aanraking met een hoop geld. Dat loopt soms verkeerd af’, aldus Erik de Vlieger in een interview met *De Telegraaf*. In hoofdstuk acht van dit boek zullen we uitvoerig de relatie van de nieuwe elite met de politiek bespreken. Hier vast een voorzetje. De Vlieger stelt: ‘Weet je waarom de bouwwereld zo gelieerd is aan de LPF? Omdat deze partij de erfpacht in Rotterdam wil afschaffen en landelijk de overdrachtsbelasting.’

Alleen voor onroerend goedhandelaar Cor van Zadelhoff heeft hij respect. Die heeft ook respect voor hém. We zullen De Vlieger in het volgende hoofdstuk opnieuw tegenkomen als prominent lid van de nieuwe elite. Want eigenlijk is hij meer geïnteresseerd in media. En De Vlieger is niet de enige onroerendgoedjongen met deze – invloedrijke – interesse.

De oude elite neemt het initiatief over

De eerste nieuwe elite van na de oorlog manifesteerde zich dus, zoals we in het vorige hoofdstuk zagen, uiterst succesvol op de onroerendgoedmarkt. En tot op de dag van vandaag speelt onroerend goed een belangrijke rol in de wereld van de nieuwe elite. Het is zelfs de financiële basis van de nieuwe elite. Of zoals de flamboyante ondernemer Aad Ouborg van Princess ooit stelde: 'Iedere goede ondernemer heeft onroerend goed als tweede passie.'

Toch is de nieuwe elite niet in bakstenen blijven hangen. De miljoenen van de nieuwe rijken gingen na die succesvolle beginjaren in het onroerend goed op zoek naar nieuwe markten. Die vonden ze in de jaren zestig onder meer in de media en in het bijzonder in de televisie. Ook hier een *déjà vu*. In de Gouden Eeuw zorgde de uitvinding van de boekdrukkunst voor de verspreiding van het calvinisme. Tijdens de Industrialisatie brachten kranten en de trein de boodschap van het liberalisme. Weer later speelden radio en film een belangrijke rol bij de opkomst van de nazi's.

In de jaren zestig vertoonde de televisie de beelden van de nieuwe jeugdcultuur bijna live over de gehele wereld. In hun jacht naar status en invloed was greep op de media door de eeuwen heen natuurlijk koren op molen van de nieuwe elite. Immers, wie de media beheerst, kan zijn boodschap verkondigen. Silvio Berlusconi is er in Italië met zijn tv-zenders

zelfs in geslaagd de politieke macht te veroveren. Zo ver heeft de nieuwe elite het in Nederland vooralsnog niet geschopt. Al zouden sommigen het graag willen. We komen in de mediawereld oude bekenden uit de vastgoedwereld tegen die we reeds tot nieuwe elite hebben bestempeld, zoals daar zijn Harry Mens en Erik de Vlieger. Ze bevestigen de klikvorming. Maar de klik dijde vanaf de jaren zestig wel uit. Willem van Kooten, Lex Harding, John de Mol en Joop van den Ende kwamen elkaar en andere leden van de nieuwe elite in verschillende coalities tegen. Het waren de jaren van de flower power, sex, drugs, rock & roll en protest. Het waren ook de jaren van de televisie. Het medium droeg sterk bij aan het verspreiden van vernieuwingen en werkte als een magneet op de nieuwe elite. Niet verwonderlijk dat muziek een grote rol speelde in de wereld van de nieuwe helden. Denk aan Hans Breukhoven van de Free Record Shop die van hippie multimiljonair werd. Denk aan Willem van Kooten die van gevierd DJ gevierd zakenman werd. Aan Veronica dat met Lex Harding aan het roer het gezicht werd van een nieuwe jeugd.

En het was diezelfde jeugd die uiteraard het nieuwe medium in de armen sloot. De jeugd die een belangrijke doelgroep werd voor commercie en media door de enorme *babyboom* van na de Tweede Wereldoorlog. Hierdoor ontstond een nieuwe markt, voornamelijk jongeren, en het medium tv. Deze nieuwe doelgroep en dit nieuwe medium waren voor de oude verzuilde elite problematisch en schiepen juist voor de nieuwe elite nieuwe mogelijkheden. Nieuwe kansen, nieuwe prijzen. En de uiteindelijke hoofdrolspelers in dit hoofdstuk, John de Mol en Joop van den Ende, schopten het zelfs tot de absolute top van de nieuwe rijken. De media hebben de elite wel status bezorgd.

Kan de opkomst van nieuwe mediatycoons als een succes worden uitgelegd, grosso modo kan ook worden gesteld dat

de nieuwe elite veel succesvoller was in de vastgoedwereld dan in medialand. De nieuwe elite heeft de mediemarkt nooit echt in handen weten te krijgen. Vooral ook doordat de 'oude' media met redelijk succes in staat bleken de vernieuwingen te absorberen en zich aan te passen of de vernieuwingen gewoon inkochten. Het verschil tussen commerciële en publieke omroep is immers marginaal, ook in mentaliteit van de programmamakers. Verder is de praktische rol van de nieuwe elite beperkt gebleven tot toeleverancier; met name Endemol heeft hierin een vooraanstaande rol gespeeld. Concluderend kan worden gesteld dat de gevestigde orde de machtsgreep op mediagebied lang heeft weten tegen te houden.

De affaires die zo typerend zijn voor het wel en wee van de nieuwe elite komen we ook in de mediawereld tegen, maar ze hebben een ander karakter dan die uit bijvoorbeeld de onroerendgoedwereld. Het waren geen banken die ze lieten springen, het was meer de rebellie die de affaires karakteriseert. Wel is er een overeenkomst in die zin dat de meeste affaires (o.a. HMG, TV10 en *Krant op Zondag*) weer plaatsvonden tijdens een economische dip en wel rond het begin van de jaren negentig. Maar misschien is de conclusie te voorbarig dat de nieuwe elite het gevecht met de gevestigde orde heeft verloren. De commerciële radio en tv winnen wel steeds meer terrein, hoewel de stations voornamelijk in buitenlandse handen zijn. Het marktaandeel van RTL doet niet meer onder voor dat van de publieke omroepen. Wie weet, doet de nieuwe elite in de komende jaren toch een belangrijke greep naar de macht bij de media.

De greep naar de (media)macht door de nieuwe elite begon feitelijk begin jaren zestig met het REM-eiland. De politiek weet deze infiltratie dan nog te pareren. Toch kunnen de inname van het REM-eiland en de macht van de publieke omroep

ook weer niet helemaal als een nederlaag voor de REM-initiatiefnemers, vastgoedhandelaar Zwolsman, bankier Fehmers en offshore-ondernemer Heerema, worden uitgelegd. Uiteindelijk ontsproot uit het REM-eiland de TROS en daarmee was binnen het publieke bestel een eerste zender geboren die niet gelieerd was aan welke zuil dan ook. Een klein succesje voor de nieuwe elite derhalve.

De echte macht in medialand liet echter op zich wachten. Sterker: het aantal (semi-)flaters van de nieuwe elite op mediagebied was groot. De geschiedenis rondom het aanvankelijk zeer succesvolle Veronica is daarbij tekenend. Recentelijk is een einde gekomen aan wat eens de grootste bedreiging voor het publieke bestel leek. Oké, door de overname door SBS, die Veronica eerder feitelijk uit de markt drukte, is er nog iets over van de omroep die naam maakte als illegale zeezender. Maar eigenlijk kent de affaire Veronica meer verliezers dan winnaars.

Met Veronica hebben we wel meteen de kern te pakken van waar de nieuwe elite elkaar aanvankelijk begin jaren zestig vond. Rondom Veronica-directeur Rob Out ontstond een nieuwe klik waarvan de reikwijdte uiteindelijk niet onaanzienlijk bleek. Immers, hippe oud-DJ's Willem van Kooten en Lodewijk den Hengst (alias Lex Harding) bleken later succesvolle zakenmensen die we tot vandaag de dag tot de kern van de nieuwe elite mogen rekenen.

Willem van Kooten, alias Joost den Draaijer (een schuilnaam uit de tijd dat hij een keurige Amsterdamse student en corpslid was) had (en heeft) een neusje voor zakendoen en wist op handige wijze een vermogen te vergaren. Zijn netwerk is ronduit imposant te noemen. Hij is de oprichter van platenmaatschappij Red Bullet en medeoprichter van Cable One,

dat in 1989 het slachtoffer werd van wat hij zelf noemt 'de mediamaffia van het CDA'. Ook was hij een van de weinigen die erin slaagden geld te verdienen aan Sport7. Van Kooten was begin jaren tachtig met vijftig procent van de aandelen redder en mede-eigenaar van het mediabedrijf van John de Mol, die in Portugal zijn buurman is. Via zijn aandelen in John de Mol werd hij aandeelhouder in Endemol. In 1995 was Willem van Kooten het brein achter een samenballing van mediamaacht tussen Endemol, Veronica, RTL en VNU in de oprichting van HMG. Hij kwam in de commissarissenvergaderingen bij Endemol onder meer Content-oprichtster Sylvia Tóth tegen, maar participeerde ook samen met haar in een van de musicalprojecten van Endemol.

In hoofdstuk 2 meldden we al kort dat Van Kooten niet alleen in tv geïnteresseerd was, maar ook betrokken was bij de *Krant op Zondag* en daar in zijn netwerk onder anderen Joep van den Nieuwenhuyzen, Maup Caransa en zijn buurman Jan Aalberts van Aalberts Industries tegenkwam. In dit laatste concern had Van Kooten op een gegeven moment een belang van vijf procent. Hij investeerde niet alleen in media, maar ook in andere markten. De nieuwe elite gaat, als het even kan, risico's spreiden. We zagen hem ook terug toen Fokker manmoedig probeerde een doorstart te maken. Hij kwam dan weer mensen tegen als raider Jaap Rosen Jacobsen en opnieuw Joep van den Nieuwenhuyzen. En in 1993 investeerde Van Kooten nog zonder blikken of blozen in een IJslandse fabriek die uit afgedankte autobanden poreuze pijpen produceert. Die pijpen had hij nodig voor zijn golfproject in de gortdroge Algarve. Hij raakte vervolgens geheel in de ban van het tekort aan water in de wereld en stak geld in een derdiendelige NCRV-serie over water. Het was de duurste documentaire ooit in Nederland gemaakt. Met grote namen, want dat verkoopt beter in het buitenland. Maar Van Kooten is al-

tijd een beetje een vrije jongen gebleven; met een stropdas die over de leuning van de directiestoel hangt. Voor het geval dat...

En dan is er de volgende generatie, die bij papa's muziekuitgeverij rondloopt. Minder pop, meer dance anno 2003. Zoon Eelko was de jongste makelaar van Nederland. Een andere passie, ICT in de vorm van softwarebedrijf Paralax, werd meer dan tien jaar door Willem van Kooten gefinancierd zonder winst te maken. In de loop van het boek zullen we zien dat zonen van de nieuwe elite vaker in de voetsporen van hun succesvolle ouders treden. In Van Kooten sr. zien we tevens het bewijs dat de nieuwe elite uiteindelijk politieke macht wil. Van Kooten is bedenker, penningmeester en ongetwijfeld financier van Leefbaar Nederland. Dit politieke netwerk komen we later in dit boek tegen.

De commercie van Lex Harding beperkte zich nagenoeg alleen tot de media, waarbij Veronica als een rode draad door zijn leven loopt. Dat de oud-Nyenrodiaan meer miljoenen dan zijn voormalige compagnons bij Veronica vergaarde (overigens wel ruim 200 miljoen minder dan Van Kooten medio 2002 op zijn bankrekening had staan) komt waarschijnlijk door zijn beruchte krenterigheid. Harding richtte begin jaren negentig ook Radio 538 en Sky Radio mee op en hij was voor Wegener medio jaren negentig betrokken bij de start van de tv-stations TMF en het geflopte TV10. Ook speelde hij een belangrijke rol bij de eveneens mislukte poging tot het lanceren van RTL Veronique, waar hij de opstand van Veronica tegen RTL leidde en in conflict kwam met Joop van den Ende. Harding heeft in zijn woonplaats Nijkerk een discotheek en een drie hectare groot landgoed, waar hij zich sinds zijn pensioen uitleeft met tuinieren. Maar zoals gezegd was zijn leven vooral verbonden met Veronica.

Alhoewel het voor een succesvolle machtsgreep te weinig bleek, heeft Veronica wel voor menige rimpeling in de vijver gezorgd. Met de benoeming in 1990 van Joop van der Reijden tot topman van Veronica schudde politiek Den Haag – en dus de oude elite – op haar grondvesten. Tot eind jaren tachtig beheersten politici (lees: de oude elite) de omroep. In omroepbesturen kwamen we menig Haags politicus tegen. Van der Reijden was CDA-er en vertolkte de oude macht van de publieke omroep. Toen Van der Reijden eerder al naar de NOS ging, was dat ook een logische overstap. De conservatieve politiek had zodoende nog altijd een stroman in Hilversum. Toen Van der Reijden echter het vijandige landschap van de commerciële omroep opzocht, was dat voor de oude elite een grote schok. Veronica was immers dat bolwerk van ondoorzichtige BV's. Wilde Joop van der Reijden – als meeloper – graag toetreden tot de zo, in ieder geval financieel, succesvolle nieuwe elite? Hij had het beter niet kunnen doen, want uiteindelijk was Veronica geen lang leven beschoren. Programmatisch moet dat voor hem geen probleem zijn geweest, aangezien hij ooit snuivend opmerkte dat hij zelf toch 'echt niet thuisblijft voor het door hem uitgezonden seksuele debielenspektakel van Menno Buch', aldus de *NRC*.

Redde Veronica het uiteindelijk niet, ook andere televisie-initiatieven liepen op niets uit. In 1989 deed de Nederlandse nieuwe elite namelijk een aanval op het bestel. Joop van den Ende nam met onroerendgoedmagnaat Jan-Dirk Paarlberg, bedrijvenhandelaar Macko Laqueur (VCI) en Wegener het binnenlandse initiatief tot TV10. De zender zou uiteindelijk geen seconde uitzenden. Jan-Dirk Paarlberg is overigens uit geheel ander hout gesneden dan de meeste van de nieuwe elite. Hij heeft een opleiding genoten op een *business school* in de VS en was later als zakenbankier actief in de Londense

City. Hij besloot voor zichzelf te gaan werken en nam in 1990 het zo goed als failliete buitenreclamebedrijf Mediamax over dat hij tien jaar later weer verkocht voor zo'n 150 miljoen euro. Nu is hij mede-eigenaar van de Rotterdamse Euromast en dure winkelpanden in de Amsterdamse PC Hoofdstraat.

Na de mislukking met TV10 ging Joop van den Ende in 1990 samenwerken met RTL. De zender die op onverklaarbare wijze wel een zendmachtiging had gekregen voor RTL Veronique. Ondanks de hulp van de oude elite in de vorm van Elsevier en VNU strandde ook dit initiatief in schoonheid. Maar het constante knagen aan de stoelpoten zorgde wel voor kleine scheurtjes in het mediabastion. RTL Veronique had de weg geëffend voor RTL. De nieuwe elite kreeg met RTL via een buitenlandse route (Luxemburg) toegang tot het Nederlandse bestel. Al kan dit ook als een semi-nederlaag voor de Nederlandse elite worden uitgelegd, want RTL was feitelijk in handen van het grootkapitaal van de Belgische nieuwe elite in de persoon van Albert Frère. Frère wordt algemeen omschreven als een Belgische Caransa die in eerste instantie zelf zijn ijzerwaren rondbracht om arbeiders uit te sparen en daarna met een conglomeraat zeer rijk is geworden.

De nieuwe elite blijft vanaf dat moment proberen voet aan de mediagrond te krijgen. Met wisselend succes. In 1995 wilde de nieuwe (media)elite (Endemol en Veronica) met RTL (CLT) en VNU de handen ineenslaan met de oprichting van HMG. Het brein achter deze operatie was, zoals we al meldden, Willem van Kooten. Veronica kwam tot 1999 onder de hoede van HMG, wat leidde tot continue oorlog met RTL en uiteindelijk weer een breuk. Toch worden HMG en RTL tamelijke prominente spelers op de Nederlandse tv-markt.

Kleine succesjes worden afgewisseld met grote drama's. Zo eindigde in 1996 Sport7 ('We gaan iets nieuws doen') in een groot fiasco. Het zoveelste bewijs dat de nieuwe elite er maar mondjesmaat in is geslaagd het Nederlandse televisie(media)landschap te veroveren. En als ze het al probeerden hadden ze daar ook weer de steun van de oude elite bij nodig. Immers, ook de CEO's van Philips, Jan Timmer en Cor Boonstra, en Tobias Swelheim (destijds NUON), Ben Verwaayen (toen KPN) en Aad Jacobs (oud-ING) waren bij Sport7 betrokken. Zelfs dat bleek niet genoeg. Pikant detail: RTL is inmiddels in handen van Bertelsmann, een typische exponent van de oude Duitse elite.

Constateerden we dat de nieuwe elite de slag op de mediamaarkt vooralsnog goeddeels heeft verloren, daarmee doen we haar ook weer een beetje te kort. Immers, twee mediagiganten behoren wel tot de allerrijksten van de nieuwe elite. Joop van den Ende en John de Mol zijn er, ondanks allerlei tegenslagen, in geslaagd zich te handhaven. Zowaar een knappe prestatie. Als toeleveranciers – in feite dus op afstand van het echte machtscentrum – van RTV-programma's hebben ze nog het meest geprofiteerd van de mediahype. In eerste instantie was Joop van den Ende Entertainment veel groter dan John de Mol Producties. Maar door Van den Ende's greep naar televisiemacht met TV10 en RTL Veronique werd hij gedeeltelijk buitenspel gezet door de publieke omroepen, waar John de Mol vervolgens weer de vruchten van plukte. Het samengaan in Endemol was daarmee ook een beetje uit nood geboren. Het zorgde er ook voor dat John de Mol in Endemol de boventoon ging voeren.

John de Mol rammelt anno 2003 nog steeds aan de poten van het establishment. Recentelijk manifesteerde hij zich op het

radiofront met de overname van Radio 10 en Noordzee FM, de zender waar hij ooit als langharige hippie klusjesman was en zijn vader directeur. Daarna zette hij zijn carrière voort bij Studio Sport en de TROS, waar later zijn zusje Linda zou schitteren. Dat De Mol nog altijd de ambitie heeft om een eigen tv-zender te hebben is een publiek geheim. Het zit hem nog steeds dwars dat Sport7 de mist is ingegaan. Onlangs lanceerde De Mol nog een initiatief om sport op tv vanachter de decoder te gaan verkopen. Een eigen zender zou hem Berlusconi-achtige macht kunnen geven. Zijn naam werd in de periode Pim Fortuyn wel – zij het fluisterend – genoemd.

Op heel veel affaires kunnen we John de Mol overigens niet betrappen, althans niet zo grotesk als we dat bij de vastgoedjongens konden. De netsten komen kennelijk vaak toch het verst...

Maar met zijn levensstijl en geheel eigen netwerk is John de Mol echter wel een typische exponent van de nieuwe elite. In dat profiel past bijvoorbeeld zijn huwelijk met de elf jaar oudere Willeke Alberti, van wie hij inmiddels gescheiden is. De frustratie voortdurend in haar schaduw te staan voedde eerst de behoefte een leven als Don Juan te leiden en later de ambitie mediatycoon te worden. Bij de snelle groei van zijn bedrijf heeft hij veel te danken gehad aan zijn mentor, reddende engel en commissaris Willem van Kooten. Het minderwaardigheidscomplex heeft van hem, in tegenstelling tot zakenpartner Van den Ende, uiteindelijk een harde jongen gemaakt: 'Wie het woord OR in de mond neemt, die schop ik eruit', citeert *de Volkskrant*.

En uiteraard is er sprake van een duur huis. Zijn oude woning verkocht hij voor zes miljoen gulden om vervolgens voor meer dan vijf miljoen gulden een perceeltje te kopen en hierop voor meer dan zes miljoen zijn droomhuis te laten neerzetten dat door zijn typische vorm de 'dromedaris met

de drie bulten' wordt genoemd. En passant werd voor een tweede oprijlaan nog eens voor meer dan twee miljoen een lapje grond van de burens gekocht.

Zakelijk kende De Mol ook nog wel enkele excentrieke uitspattingen. *Big Brother* was voor hem niet alleen een kassucces op televisie, het bleek ook dagelijkse werkelijkheid. Ogen-schijnlijk heeft hij een gewone monitor voor zich staan, maar in feite kan hij hiermee alle studio's in de gaten houden en eventueel via een rechtstreekse telefoonverbinding direct commentaar leveren, aldus businessblad *FEM*. Op zijn beurt wordt De Mol weer door tientallen camera's van beveiligingsmensen in de gaten gehouden. Niet geheel ten onrechte, want in 2003 zijn er serieuze aanwijzingen dat criminelen uit zijn op het kidnappen van zijn zoon Johnny.

De Mol is ook lid van de raad van commissarissen van Ajax. Zoals we veel meer leden van de nieuwe elite terugvinden in de skyboxen van de voetbalvelden. In 1999 deed Nina Brink – we zien hier ook de lijnen in het grote eliteweb weer duidelijk worden – een mislukte poging Endemol over te nemen. Het was in de tijd van de beurshausse en analisten – in die tijd een beroepsgroep die even een goeroestatus kreeg – die meenden dat World Online 'content' (inhoud) behoefde. En die inhoud meende La Brink in Endemol te vinden. Het Endemolbestuur was niet zo onder de indruk van Brinks bedrijf. Naast Willem van Kooten zat, als eerder gemeld, Sylvia Tóth in de raad van commissarissen van Endemol, wat later nog leidde tot commotie toen destijds haar vriend en oud-Philips-topman Cor Boonstra werd opgepakt wegens handel in voorkennis van aandelen Endemol. Te intieme netwerkjes kunnen ook schade berokkenen... John de Mol beleefde uiteindelijk zijn (voorlopig) *finest hour* in 2000 toen hij Endemol verkocht aan het Spaanse Telefonica en op slag miljardair was.

In 2003 deed John de Mol eindelijk wat hij al een aantal jaren had aangekondigd: opstappen als CEO van Endemol. Zo kan hij eindelijk in plaats van manager te zijn weer eens creatief worden achter de schermen bij Endemol. Althans, zo zegt hij zelf. Anderen houden het erop dat hij zich vooral bezighoudt met zijn investeringsmaatschappij Talpa (Latijn voor 'mol'), dat het vehikel moet worden voor een bedrijf dat zenders moet verwerven en daarmee nog meer mediamacht. Kortom, het spel van de nieuwe elite in de mediawereld is nog lang niet uitgespeeld.

Wie John de Mol zegt, noemt feitelijk in een adem ook de dertien jaar oudere Joop van den Ende. Deze is volgens nogal wat bronnen begonnen als leerling decorbouwer, al houdt Albert Heijn het op een rol als Batman... Een van de overeenkomsten tussen John en Joop is dat beide, zoals vaak bij de nieuwe elite, gescheiden zijn. Maar Van den Ende is inmiddels opnieuw gehuwd en heeft zelfs weer jonge kinderen, hetgeen bij Van den Ende tot grotere mildheid heeft geleid. In 1999 resulteerde dat bij hem onder meer tot grote kritiek op de verloedering bij de commerciële zenders en daarmee zal hij ongetwijfeld ook op programma's van oud-collega John de Mol hebben gedoeld.

Joop van den Ende heeft waarschijnlijk veel meer aandelen Telefonica verkocht dan John de Mol en hij heeft het geld daarvan geplaatst in de Joop van den Ende Foundation voor goede doelen. Hiermee is Joop van den Ende de grootste mecenas van Nederland geworden. In dit speelveld kwam Joop van den Ende ook terecht in de raad van toezicht van De Nieuwe Omroep van Aad van den Heuvel, een omroep die aan genoemde verloedering op de zenders tegenwicht wilde bieden. Hier kwam hij verschillende goede-doelen-multimiljonairs tegen, zoals Eckart Wintzen, die nog elders in dit

boek zal figureren. Een andere grote financier achter De Nieuwe Omroep is Novamedia, het bedrijf achter de wekelijkse show van de charitatieve Nationale Postcode Loterij, waarvan Van den Ende de producent is. In 2001 kocht Van den Ende zich bij Novamedia in voor tachtig miljoen gulden en kreeg in ruil daarvoor een commissariaat.

Ziet John de Mol zich nog ooit als mediatycoon, Van den Ende heeft deze dromen na de debacles met TV10, RTL Veronique en Sport7 achter zich gelaten. Zijn voorkeur gaat inmiddels – na een burnout – weer uit naar het theatervak. En hij wil niet zomaar een Nederlandse producent zijn, maar een van de topspelers op dit segment in de wereld. Net als bij John de Mol is ook bij Joop van den Ende frustratie een grote drijfkracht voor zijn carrière geweest. Zo liet hij zich eens ontvallen: ‘De (oude) elite verdiept zich nooit in mij, maar ik verdiep mij altijd in de (oude) elite.’ En: ‘De (oude) elite ziet mij nooit staan.’ Zoals het echte nieuwe elite betaamt tracht hij dit gebrek aan respect op te vangen door het aanleggen van een befaamde kunstcollectie. Hij wil er graag bij horen. Maar bij de bouw van een nieuw huis kwam hij toch weer in conflict met die oude elite. Zo moest hij zijn plan om een landhuis te bouwen op het voormalige landgoed Raboes in het artistieke Gooise villadorp Laren laten varen na grote weerstand van invloedrijke omwonenden. Het terrein was in gebruik geraakt als publiek wandelgebied en als plaats om de hond uit te laten. Toen is Van den Ende maar uitgeweken naar Baarn om voor 34 miljoen aldaar een ‘zeven onder één kap’ te bouwen.

Vergeten we nog één iemand te melden uit de klik van de nieuwe elite, die er uiteindelijk in slaagde wekelijks prominent op tv zijn opvattingen te ventileren: Harry Mens. Met dank aan RTL. Mens komen we in dit boek nog geregeld tegen.

Was het nogal rumoerig op het audiovisuele front, relatief stil was het in de wereld van de gedrukte media. We hebben alleen gezien dat de *Krant op Zondag* even in het middelpunt van de belangstelling stond met uit de nieuwe elite namen als Joep van den Nieuwenhuyzen, Maup Caransa en Willem Smit. Kranten waren kennelijk voor de nieuwe elite niet rendabel, sexy en invloedrijk genoeg om zich op te storten. Soms zijn er echter wel bewegingen die zijn te verklaren als typisch nieuwe-elitegedrag. Wat te denken van zakenman Willem Smit (ook hem zullen we nog vaker terugzien) die zonder het blad ooit gelezen te hebben *De Groene Amsterdammer* van de ondergang redde. Maar dat soort schijnbewegingen hoort thuis in het hobbyhoekje in plaats van dat daar echte interesse aan ten grondslag ligt. De investering die Smit in de *Krant op Zondag* deed ging volgens *Quote* 'met een achteloosheid die gelijk stond aan het bestellen van een rondje voor dertig man'. Maar voor de rest dus relatieve rust op het gedrukte mediavlak wat betreft de nieuwe elite. Met een uitzondering: wederom Erik de Vlieger.

We kwamen De Vlieger als onroerendgoedmagnaat in het slot van hoofdstuk 2 al tegen. In 1991 verkocht hij met zijn broers de internationale textielmachinefabriek van zijn vader en ging dus vooral in onroerend goed, maar daarnaast ook in bladen, scheepsbouw en luchtvaart. Hij heeft lak aan uiterlijk vertoon en loopt rond in een spijkerbroek met Nikes. 'Ik heb hier op kantoor een pak hangen voor als er een bankier langskomt, of voor als ik op de foto moet', aldus *De Telegraaf*. 'Geld is voorraad. Wat moet ik met een dure auto, een eigen vliegtuig, een huis in het buitenland? Daar heb ik helemaal geen zin in. Ik heb een mooie fiets uit 1934 voor 250 euro gekocht. Ik heb een tweede huis in Balk in Friesland. Lekker vissen. En ik verzamel art deco, antieke naaimachines en ik draag de

duurste basketbalschoenen. Ik kan goed basketballen en voor de rest kan ik niks'. Was getekend: Erik de Vlieger. Hij weet dat zijn succes argwaan wekt en dat zijn rijkdom in verband wordt gebracht met zwart geld en met drugs, zei hij in een interview met de NRC. Uiteraard ontkent De Vlieger dat.

Als lid van de nieuwe elite is hij dus wel een van de weinigen die nog heil zien in het gedrukte woord. Zijn overname van *Het Parool* mislukte, maar kijk niet raar op als hij op zeker moment toch zijn kansen grijpt en een krant opkoopt of begint. Want naar eigen zeggen leek een eigen krant hem als jongen al fantastisch. Met een krant kun je pas echt invloed uitoefenen. Begin 2003 kondigde hij aan een landelijk dagblad te willen beginnen. En als introductie schopte hij nog maar eens tegen de schenen van de oude elite met de opmerking dat de huidige kranten verziekt zijn, doordat ze op verouderde structuren berusten, en dat er daardoor genoeg ruimte is. Met muziektijdschriften als *Aloba* alleen zal hij zeker geen genoeg nemen. Hij zoekt nu honderd jonge mensen die nog nooit een stuk hebben geschreven. Schone, onbelaste geesten die hij vanaf het begin kan kneden tot de journalisten die hij nodig heeft, aldus de NRC. Wat hij met zijn invloed wil, is nog niet helemaal te traceren. De LPF, de favoriete politieke kleur van de nieuwe elite, zal niet op hem zitten te wachten. Die partij noemde De Vlieger 'veel te rechts'.

De nieuwe elite vertoont de eerste klikvorming

Met de opkomst van de informatietechnologie (IT) zaten we medio jaren zeventig weer in een ander tijdperk. De IT zou de rest van de twintigste eeuw zelfs domineren en de Westerse wereld van een productiemaatschappij in een informatiemaatschappij veranderen. Anders dan bij het onroerend goed en evenals bij de televisie ging het om een tamelijk nieuwe markt. Hoewel IT al bestond in het besloten wereldje van de oude elite met grote multinationals als IBM en Philips, werd de markt voor een breed publiek in de jaren zeventig pas echt opengebroken door de nieuwe elite.

Net zoals de eerstelingen uit de vastgoedwereld had ook een aantal IT-ondernemers geluk en gevoel voor timing. Ze waren er op het juiste moment bij. Al verschilden de Nederlandse IT-goeroes van hun Amerikaanse evenknieën. Waar in het beloofde land IT een aangelegenheid was van vooral hippies en pas in een later stadium van yuppies, daar grepen in Nederland direct de yuppies de IT-macht. Een van de uitzonderingen op de regel is Nina Brink die wel als hippie is begonnen. Maar zij is vanwege haar Canadese afkomst dan ook feitelijk een halve Amerikaanse. Eckart Wintzen werd pas in een veel later stadium hippie.

De IT-grootheden die we in dit hoofdstuk tegenkomen, voldoen in optima forma aan de karakteristieken van de nieuwe elite. Ze smijten met geld, zitten vast in netwerken en

staan aan de basis van verschillende affaires. Datex, HCS, Multihouse, Text Lite, Newtron, Management Share en later Baan en Internoc zijn sprekende voorbeelden van de reeks aan incidenten. Vrijwel al deze bedrijven gingen bij de eerste de beste economische dip rond 1990 met het nodige trommelgeroffel ten onder. De lucht liep uit allerlei ambitieuze projecten. Opmerkelijk genoeg gingen wel de bedrijven ten onder, maar de hoofdrolspelers niet. Die tonen keer op keer een opmerkelijke veerkracht en duiken steeds weer op. Ook dat is kennelijk een kenmerk van de nieuwe elite.

Hoofdrolspelers in dit IT-tijdperk zijn Volmac-oprichters Joop van Oosterom en zijn kompaan Jan Mol en Datex-oprichter Willem Smit. Ze creëerden hun eigen netwerk, maar infiltreerden ook nadrukkelijk in de al bestaande nieuwe elite. Vormden de onroerendgoedhandelaren de financiële basis en zorgde de nieuwe-media-elite voorzichtig voor de eerste statusvorming, de nieuwe IT-elite zorgde voor de eerste grote klikvorming. De klik dijde uit rondom de bestaande leden. Anders dan bij de nieuwe-media-elite had de oude elite in eerste instantie het nakijken, waardoor deze nieuwe business geheel door de nieuwe rijken en de nieuwe elite werd gedomineerd. Wel komen we weer meelopers uit de oude elite tegen. Frits Salomonson (advocaat van de koninklijke familie), Arie van der Zwan (ex-Vendex), de NMB-toplieden Mike Vredegoor en Ton Soetekouw en Neelie Kroes raakten verstrikt in het web van de nieuwe elite en kwamen niet ongeschonden uit de strijd. Tevens zien we hier de opkomst van een schare advocaten die tot op de dag van vandaag – in het bijzonder als representant voor de nieuwe elite – nadrukkelijk aanwezig is in bedrijvig Nederland. Naast Salomonson speelden en spelen Gerard Spong en Oscar Hammerstein een vooraanstaande rol. De laatste zal later onder meer opduiken in de LPF, een circuit dat bol staat van nieuwe elite.

Het web van de nieuwe elite wordt zodoende steeds zichtbaarder. Maar het bleef een geïsoleerd netwerk en voorlopig zou hun invloed gering zijn. Ook het succes van de IT-elite bleef achter bij dat van hun illustere voorgangers in het onroerend goed en de media. Slechts één IT'er vinden we terug bij de rijksten binnen de nouveau riche, namelijk Joop van Oosterom van Volmac. En hij is meteen ook de allerrijkste.

Ondanks dat enkelen bij de beursgang fors cashten, zou geen enkel bedrijf zelfstandig overleven. Maar toen hadden veel IT'ers zich al op de beurs gestort of met hun kinderen samen internet ontdekt.

Willem Smit, bijgenaamd King William, in 1975 begonnen met een ponskaartenbedrijfje, is misschien wel de meest opzienbarende in de wereld van IT (later door de razendsnelle opkomst van internet en telefonie omgedoopt tot ICT) en uitbundig exemplarisch voor de nieuwe elite. Vandaar dat we uitgebreid aandacht aan hem besteden. Smit werd niet gehinderd door een managementopleiding, maar kweekschool, aangevuld met cursussen computerprogramming, economie en boekhouding, maakte van hem een echte selfmade ondernemer. Hij heeft lak aan alles en iedereen, behalve aan geld. Een geweldig grote bek, maar een klein – verlegen – hartje. Hij is uiteraard gescheiden, beschoten, excentriek en het beruchte Barretje Hilton was als zijn huiskamer. Vanzelfsprekend heeft hij een huis in het Belgische Ukkel en hij woonde ook nog zes jaar lang in de presidentiële suite van het Hilton.

In ieder geval is Smit een van de spinnen in het web van de nieuwe elite. Hij heeft drie beursgangen op zijn naam staan, had of heeft deelnemingen in onroerend goed, media en bedrijfsdokers, knoopte nauwe relaties aan met beursfraudeverdachten en was actief tijdens de internethype. Als eerste

van de nieuwe elite bracht hij in 1985 zijn bedrijf, Datex, naar de beurs en verdiende daarmee het toenmalig astronomische bedrag van 75 miljoen gulden. Dat hij in de loop der jaren door vele lotgenoten is voorbijgesneld blijkt uit de meest recente *Quote 500* rijksten. Met een geschat vermogen van 32 miljoen euro staat hij slechts twee plaatsen hoger dan de nummer laatst: Marco van Basten. Ongeveer net zoveel als hij destijds voor Datex kreeg dus.

Smit heeft dan ook een leven achter de rug van minimaal evenveel flaters als succesnummers. Datex was een schot in de roos. Zowel wat de beursgang betreft als later de verkoop van Datex aan Getronics, al ging het toen al beduidend minder. Smits twee latere beursgangen – die van Newtron en Internoc – liepen beduidend minder goed af. Met name Newtron ontaarde in 1989 in een regelrechte soap voor de man die en passant ook nog even honorair consul van Hongarije was. Newtron ging uiteindelijk ten onder aan te opportunistisch handelen. De directie had het hoog in de bol en betaalde te veel voor overnames. Bijvoorbeeld: een maand voor de beursgang van Newtron werd het Belgische Topdata aangeschaft. Het bleek een kat in de zak die miljoenen kostte. Newtron verwordt uiteindelijk tot een soap met vele roemruchte episodes. Zo moest de oude brave NMB opgestoten worden in de vaart der volkeren en werd de bank in de handen van de nieuwe IT-elite gedreven. Een hoofdrol daarin speelde Ton Soetekouw. Deze voormalige directeur van NMB-dochter Alpha Computerdiensten leerde Smit kennen bij de verkoop van dit IT-bedrijf aan Datex. Inmiddels was Soetekouw toegetreden tot de raad van bestuur van de NMB, later na de fusie zelfs tot de top van de ING. Als ING-bestuurder struikelde Ton Soetekouw over Newtron. Hij had aandelen Newtron gekocht tegen een koers die onder die van de introductieprijs op de beurs lag. Met hem kwamen zijn NMB-maatje

Mike Vredegoor en ook ING-topman Wim Scherpenhuijsen Rom op straat te staan. Vredegoor zullen we nog geregeld tegenkomen in de nieuwe elite. De oude elite, de Nederlandse Bank en het beursbestuur maakten zich toen al langzaam ernstig zorgen over de cowboytaferelen bij de nieuwe elite. Ze zorgden op de achtergrond voor het opstappen van de wilde NMB-ers, maar verder konden ze er weinig tegen doen. Ook later niet.

Ook vvd-coryfee Neelie Kroes beleefde als commissaris niet haar *finest hour* in de soap rondom Newtron. In een krantenartikel zei ze onder meer na haar vertrek uit de raad van commissarissen dat ze onregelmatigheden in de aan- en verkoop van bedrijven was tegengekomen. Ook weigerde Kroes te vergaderen in Smits huiskamer Barretje Hilton. Kroes: 'Ik kom daar niet.' Om geen ernstig gezichtsverlies te lijden trok Neelie Kroes zich net op tijd terug. Later werd haar ernstig verweten dat zij dat in stilte had gedaan, waardoor de aandeelhouders in het ongewisse bleven. Kroes: 'Het gevoel van mijn en dijn vervaagde bij Newtron.'

De oude en de nieuwe elite bleken – niet geheel verrassend – niet door één deur te kunnen. Men kan zich afvragen hoe zo'n 'Neelie' zich kon laten verleiden tot dit louche pluche? cda-bestuurder Ton Soetekouw had haar overtuigd van de betrouwbaarheid. Dit verklaarde Kroes door de aanwezigheid in de raad van commissarissen van de door haar zeer gerespecteerde Peter de Ridder, de voormalige directeur van het Centraal Planbureau. Te laat kwam zij erachter dat deze inmiddels was overgelopen van de oude naar de nieuwe elite en daar met Smit sterk de persoonlijke belangen vertegenwoordigde. De op eigen titel goedkoop aangekochte bedrijven werden, zoals vaker bij de nieuwe elite, voor een aantrekkelijke som doorgeschoven naar het bedrijf op kosten van de andere aandeelhouders.

Toch werd de (gekloonde) beursgang na Datex geen tweede goudmijn voor King William. Smit verloor uiteindelijk met Newtron naar schatting vijftig tot zeventig miljoen gulden. In deze periode, of liever gezegd affaire, duikt ook zo'n beetje voor het eerst de naam van Nina Brink op. Toen nog, naar haar eerste echtgenoot, Nina Aka geheten. Nina was haar man kwijt, maar een bedrijf, A-Line, rijker. Smit nam A-Line van Brink over en liet het opgaan in Newtron. Later zou Nina Brink, toen Newtron ten onder ging, het onderdeel weer van Smit terugkopen. Ze deed dat samen met een ander prominent lid uit de nieuwe elite: Joep van den Nieuwenhuyzen. Ook Joep en Nina krijgen uiteindelijk ruzie, over de waarde van A-line. Jaren later blijken Smit en Brink elkaar overigens niet uit het oog te zijn verloren, wanneer Brink Freehosting.nl van Smit koopt. Maar dan zitten we al rond de millenniumwisseling. Al wordt hiermee wel weer duidelijk dat de wereld van de nieuwe elite klein is.

Waar Nina's vriendin Neelie Kroes opstapte bij Newtron, daar had Brink zelf zich laten overhalen aan te blijven. Dit ondanks de kritiek op de gang van zaken. Zo stelde ze in een interview met *de Volkskrant* dat bij haar weten 'Newtron het eerste bedrijf in de geschiedenis was dat naar de beurs ging zonder dat de directie bij elkaar was gekomen voor een besluit'. Verder kreeg Smit niet al zijn vriendjes door de strot van de Newtron-aandeelhouders geduwd. Nota bene de juridisch adviseur van de koninklijke familie, Frits Salomonson, een studievriendje van koningin Beatrix, werd op de aandeelhoudersvergadering geweigerd. Hij was dan ook ernstig in diskrediet gebracht in wat inmiddels de Text Lite-affaire was gaan heten. Daarover straks meer.

Maar zelfs na twee beursgangen had Smit er niet genoeg van. Rond de eeuwwisseling bracht hij Internoc naar de Belgische beurs voor nieuwe snelgroeiende bedrijven. Bij Inter-

noc was oud-CDA-minister Tjerk Westerterp nog commissaris. Westerterp zal nog vele malen opduiken in het netwerk van de nieuwe elite. Bijvoorbeeld bij internetbroker IMG, waar ook Willem Smit in investeerde. Om geld voor de beursgang vrij te maken deed Smit overigens eerst Seaport Marina in IJmuiden van de hand. Hij verkocht het aan Mount Pearl en Convoy Vastgoed. Achter de schermen van deze laatste club was volgens onbevestigde berichten de geruchtmakende Willem Endstra actief betrokken. Vanzelfsprekend heeft Willem Smit met dit soort zakenrelaties een sluwe advocaat nodig. Hij vond die in de persoon van de in de wereld van de nieuwe elite zeer bekende Oscar Hammerstein, tevens de advocaat van onroerendgoedmagnaat en latere LPF-voorzitter Ed Maas. Bij Internoc komen we nog een oude bekende van Smit tegen: Ton Soetekouw. Nu niet als bankier, maar als adviseur. Wie daar ook weer opdook, was het NMB-maatje van Soetekouw, Mike Vredegoor. Over een kliek gesproken...

Zoals we al stelden is Willem Smit ook in zijn levensstijl exemplarisch voor de nieuwe elite. Zo is daar de handel in vastgoed als tweede natuur. Smit vestigde zich niet zomaar in het Amsterdamse appartementencomplex Byzantium; hij maakte er en passant een mooi handeltje van. Niet alleen hing hij prachtige Cobraschilderijen aan de wand, maar verkocht ze zonder wroeging aan een ieder die een goed bod deed. Omdat hij hoofdredacteur en Barretje-Hiltonbezoeker Martin van Amerongen wel sympathiek vond, redde hij – zoals we zagen – *De Groene Amsterdammer* met een kapitaalinjectie van twee ton zonder het blad gelezen te hebben. Of hij de bestseller *De Avonden* van Reve heeft gelezen is onbekend, maar Smit was wel de medefinancier van de verfilming ervan. En om van het gezeur van journalist Pieter Storms af te zijn, kocht hij in Barretje Hilton een belangetje in de *Krant op Zondag*.

Dat Smit in deze wereld niet geheel ten onrechte rondliep met bodyguards, onder wie oud-judoka Willem Ruska, bleek herhaaldelijk. Want na een diner dat hij nuttigde samen met Hiltonmaatje en eigenaar van sexclub Yab Yum, Theo Heuft, werd zijn auto beschoten. Boze tongen beweerden dat de dader een ontevreden zakenrelatie was, maar Erik de Vlieger stelde later dat Smit iets had gehad met het liefje van een Russische maffioos uit de Bijlmerbajes. Smit was al eerder slachtoffer van een misdrijf. In 1994 werd zijn huis in Ukkel overvallen, maar alleen zijn vrouw en twee kinderen waren thuis. Smit ontsnapte.

Als eerder geconstateerd speelde Barretje Hilton een belangrijke rol in het (zakelijke) leven van Willem Smit. In het clubhuis van de nieuwe elite werden zo'n beetje alle snode plannen gesmeed. Zo zag ook de roemruchte investeerdersclub Groupe Courtier er in 1987 het levenslicht. Deze club wilde zich richten op het verzelfstandigen van industriële bedrijven. Leden waren naast Willem Smit onder anderen: bedrijvenhandelaren Willem Cordia, Berry van den Brink, Peter de Ridder, beursbengel Adri Strating (later bekend van de beursfraudezaak) en overloper Jan Onderdijk. Van den Brink was onder meer oud-bestuurder van Newtron. Courtier had ook belangen in IT-bedrijf Text Lite, eveneens een fonds waarbij affaire met een hoofdletter wordt geschreven.

Met Groupe Courtier komen we evenwel uit op een zeer intensief netwerk binnen de nieuwe elite, waarin bedrijvendokters een centrale rol speelden en dat we daarom uitgebreid zullen behandelen in het volgende hoofdstuk. We zullen Smit ook nog in het hoofdstuk over de internethype tegenkomen, samen met zoonlief in het sprookjesachtige spelletjesbedrijf PlayLogic. Smit: 'De winsten in die spelletjesmarkt zijn ongelooflijk, het lijkt wel windhandel.' Zoon Rogier staat echter al met één been in de wereld van de oude

elite door zijn elitaire opleiding Master in Business Administration te Barcelona. Dat Willem Smit later ook nog betrokken was bij de affaire rondom de Twentse uitgever Robé, laten we verder maar even voor wat het is. In ieder geval leest het leven van Smit als een spannende roman of een sprookjesboek. In dat kader is het misschien wel een mooie afsluiting van het aandeel van Willem Smit in het web van de nieuwe elite als we vermelden dat hij ooit ook commissaris was van het sprookjesparadijs Land van Ooit...

Een andere pionier op IT-gebied is Eckart Wintzen met zijn BSO uit 1976. Hij werd vermaard vanwege zijn 'cellentheorie' waarbij eenheden werden opgezet die qua omvang behapbaar bleven; onder het motto 'dubbelwerk is goedkoper dan coördinatie'. Een theorie die hij tijdens zijn dienstplicht had afgekeken van het leger. Toen deze filosofie door noodzakelijke schaalvergroting toch in schoonheid stierf, verkocht Wintzen in de jaren negentig zijn bedrijf aan Philips, het concern waar hij zijn loopbaan was begonnen.

Wintzen is nieuwe elite, maar maakt minder deel uit van de klik waar we het in dit boek meestal over hebben. Hij heeft meer een eigen netwerk gevormd. Met Wintzen leggen we een alternatief netwerkje onder de nieuwe elite bloot. Niet voor niets droeg Wintzen gekleurde wollen vesten en reed hij een bescheiden Renault Clio. In het netwerk van Wintzen komen we onder meer mensen tegen als Mickey Huibregtsen van McKinsey en oud-bedrijvendokter Johan Schaberg (Club van Schiermonnikoog), zijn vriend en internetinvesteerder Bodo Douqué (Wintzen nam in zijn bedrijf Uniface voor negen miljoen euro deel), en multicommissaris, PvdA-politica en visionaire Trude Maas, die voor Wintzen heeft gewerkt.

Deze laatste is toch wel weer interessant, omdat ze met

haar commissariaten vooral de oude elite representeert. Zo af en toe duiken er dus ook rondom Wintzen wel degelijk interessante dwarsverbanden op. Zo was corpsbal Wintzen in zijn asociale Leidse studietijd ook bevriend met Cees van Lede van Akzo Nobel, anno 2003 de machtigste commissariatenverzamelaar van Nederland. Oud-bestuurder Ben Verwaayen van KPN, die we al tegenkwamen bij Sport7, was eveneens een vriendje van Eckart. Hier raakten nieuwe en oude elite elkaar dus bij uitzondering.

Wintzen was zo sociaal bevlogen dat hij later het gezicht werd van maatschappelijk verantwoord ondernemen in Nederland met zijn betrokkenheid bij onder meer Ben & Jerry's, de Club van Schiermonnikoog en de klik rond De Nieuwe Omroep en de Postcodeloterij, alwaar hij Joop van den Ende tegen het lijf liep, toen deze zich in de wereld van de charitas stortte. Bij de laatste klik werd Wintzen onder vuur genomen wegens ongeoorloofde belangenverstrengeling. Ook mag Gerard Sanderink niet onvermeld blijven, een van de eerste techneuten bij BSO. De als mens zeer bijzondere Sanderink – hij woont bijvoorbeeld nog bij zijn moeder op een boerderij in Twente – stichtte IT-huis Centric. Centric nam enkele afgekloven botjes uit het IT-tijdperk over, zoals recentelijk KSI en al eerder het omstreden Multihouse. Sanderink zei ooit tegen FEM dat hij zich door Wintzen onheus behandeld voelde. Qua persoon en levensstijl past Sanderink net als Wintzen ook totaal niet in de wereld van de nieuwe elite. Toch sierde ook de naam van zijn bedrijf het shirt van een voetbalclub: De Graafschap. De alternatieve elite wil kennelijk toch ook haar successen laten zien.

Het in 1978 opgerichte Management Share raakte begin jaren negentig in zeer onverkwikkelijke zaken verzeild. We constateerden al eerder dat de zwakke broeders in tijden van

economische malaise snel door de mand vallen. In het geval van Management Share stortten allerlei lieden uit de nieuwe elite en aanhangers uit de oude elitaire zijlijn zich als aasgieren op dit stervende IT-bedrijf. Zo dook uit het niets bedrijvendokter Dolf Huijgers op. Deze oud-directeur van NMB Curaçao – inderdaad wederom een meeloper van de oude NMB – had al eerder een bod uitgebracht op de later te behandelen dubieuze Orco-Bank. Kort daarop manifesteert zich weer een andere grootaandeelhouder: de Twentse professor Harry Janssen ofwel ‘Turbo Harry’. De bijklussende hoogleeraar bracht Management Share dagelijks drieduizend gulden in rekening voor adviezen. De aandeelhouders steigerden. Ook bleken de oprichters van IT-bedrijf Volmac, Joop van Oosterom en Jan Mol, grootaandeelhouder bij Management Share. De Stichting Toezicht Effectenverkeer ging zich ermee bemoeien. Ook komt later nog de vastgoedfamilie Don bovendrijven. Professor Janssen stuurde als tegenzet zijn studenten met certificaten Management Share naar de aandeelhoudersvergadering onder het mom van ‘Participerend Bedrijfskundig Onderzoek’, wat hem weer op een berisping van het universiteitsbestuur kwam te staan. Het werd zelfs zo gek dat er volgens *Het Financieele Dagblad* tijdens een aandeelhoudersvergadering een tas verdween en dat er vier keer werd ingebroken: bij de woordvoerder, bij de voormalige president-commissaris, bij een betrokken journalist en ... bij professor Arnold Heertje. Daarna schreef Heertje, die later bij de beursfraudezaak een hoofdrol als informant zal spelen, in de NRC dat er bij Management Share sprake was van ondergrondse netwerken. Het kwam in 1995 zelfs tot een officieel onderzoek naar misbruik van voorkennis bij handel in aandelen. Kortom, de kringetjes in IT-land zijn klein. Te klein.

In de jaren tachtig was het hek helemaal van de dam en zien we de heren bedrijvendokters – ofwel *raiders* – uit de nieuwe

elite zich als haviken op de IT storten. Jan Kuijten was de opvallendste. Hij maakte een smak geld met de Brabants trotsen Tulip en HCS. En het is dan ook niet geheel toevallig dat we hier de Brabantse raider-broertjes Van den Nieuwenhuyzen tegenkomen. Overigens bij HCS, zoals we al eerder zagen, in combinatie met Léon Melchior en Eric Albada Jelgersma. Bij Tulip was ook Tjerk Westerterp maar weer eens commissaris. De nieuwe elite lijkt zijn commissarissen uit een even klein vijvertje te vissen als het door hen gehekelde 'old boys network'. En ook binnen de IT herhaalde de geschiedenis zich voor de nieuwe elite: het kent namelijk geen happy end.

De succesvolste hoofdrolspelers uit de nieuwe IT-elite zijn Joop van Oosterom en Jan Mol, in 1982 de oprichters van automatiseringsbedrijf Volmac. Afkomstig van IBM bouwden zij het grootste Nederlandse softwarehuis. Joop van Oosterom staat bovenaan de lijst van rijkste nouveau riche van Nederland. Voorwaar een grootse prestatie, aangezien de IT verder geen financiële toppers heeft opgeleverd.

Van het Volmac-oprichtersduo is Van Oosterom naar buiten toe de meer kleurrijke van de twee. Zo sponsort hij ieder jaar het Melody Amber-schaaktoernooi in zijn woonplaats Monaco. Een toernooi – vernoemd naar zijn ene dochter – met wereldtoppers op schaakgebied. Van Oosterom zelf was overigens ook een niet onverdienstelijk schaker. In 1955 was hij jeugdkampioen van Nederland en tijdens het daaropvolgende WK was hij zevende op eerbiedige afstand van latere grootheden als Boris Spasski en Lajos Portisch. Helemaal goed deed Van Oosterom het in het internationale correspondentieschaak, waar hij op zeker moment tweede stond op de wereldranglijst; al beweren boze tongen dat hij daarbij veelvuldig werd gesouffleerd. Later sponsorde hij in Neder-

land schaakteams en haalde de publiciteitsschuwe Van Oosterom ook de begaafde schaakdame Judith Polgar naar zijn club. Maar ook de meer volkse biljarttop mag zich verheugen in zijn welwillende aandacht. Voor hen organiseert Van Oosterom het Chrystal Kelly-biljarttoernooi, vernoemd naar zijn andere dochter uit het tweede huwelijk. Kortom, typisch nieuwe elite, zeker als je bedenkt dat de schaakfanaten Oosterom en Mol samen 1,5 miljard gulden voor Volmac toucheerden.

Zoals al in de inleiding geschreven behoort de top van de nouveau riche tot de braafste van het nieuwe-elitegezelschap. Die braafheid geldt deels ook voor Van Oosterom en Jan Mol. We komen hen in relatief weinig schandalen tegen. En toch klonteren hun namen rond de schandaleuze klik samen. Net als menigeen uit de nieuwe elite hebben zij asiel aangevraagd voor de belastingen. Eerst op Aruba en later in Monaco. En jaarrekeningen worden categorisch geweigerd, waarbij boetes op de koop toe worden genomen. En net als veel andere leden van de nieuwe elite gingen ze na het cashen rentenieren met interessante deelnemingen. Zoals – en dat is wel een pikante – een belang in Management Share, zoals we al zagen. Het zoveelste IT-bedrijf dat veelbelovend de Amsterdamse effectenbeurs bestormde, maar uiteindelijk op het strafbankje terecht kwam.

De grootste min op de palmares van Van Oosterom is ongetwijfeld de betrokkenheid bij de World Software Group (WSG). WSG moest in 1988 als holding boven Volmac een internationaal netwerk worden van bedrijven in de automatisering die onderling kennis en ervaring uitwisselden. Van Oosterom was er oprichter van, doneerde 700 miljoen gulden startkapitaal en stelde Arie van der Zwan als topman aan. Van der Zwan kennen we van het Vendex-drama (als kroonprins binnengehaald en door de achterdeur afgevoerd) en van

de beslommeringen rondom vastgoedbedrijf Chipshol. Van der Zwan slaagde er uiteindelijk niet in om wsg naar grote hoogten te stuwen. Volgens het FD liep een prima idee stuk op gebrek aan samenwerking en ondoorzichtige relaties met Volmac-oprichters Van Oosterom en Mol. De zittende Volmac-directeur en de wsg-topman Van der Zwan communiceerden alleen via de media en waren het volstrekt met elkaar oneens. Voor de rest was het duidelijk dat uiteindelijk niet Van der Zwan, maar Van Oosterom bij wsg aan de touwtjes trok. Bovendien waren de nieuwe Volmac-directeur en Van Oosterom ook geen vriendjes, omdat Van Oosterom nog steeds 'mister Volmac' was en de directeur hierdoor weinig gezaggenoot. Kortom, een achterkamertjesgevecht waarbinnen wsg nimmer kon gedijen. Uiteindelijk werd Volmac verkocht aan het Franse Cap Gemini. Vermoedelijk een wijze stap, omdat de expansie via wsg nooit van de grond zou zijn gekomen. Daarmee is de rol van Van Oosterom overigens niet uitgespeeld. Tot in het nieuwe millennium weigerde hij aan Cap Gemini zijn resterende aandelen te verkopen. Hij bleef erop zitten, tot hij ze na veel getouwtrek uiteindelijk toch van de hand deed. Analisten berekenden achteraf dat hij beter het eerste bod van de Fransen had kunnen accepteren.

Het renteniersduo Van Oosterom en Mol zat ook met geld in Greenfield Capital Partners, het vervolg op het wespenest van Noro. Noro kwam in 1989 na de beurskrach in een negatief daglicht te staan toen John Fentener van Vlissingen, overloper uit het oude elite geslacht, door zijn aandeelhoudende nieuwe elite beschuldigd werd van vestzak/broekzak-transacties en veel te hoge 'fees'. In ieder geval verdienden de rijke aandeelhouders heel weinig en Fentener van Vlissingen heel veel aan Noro. Na veel gekrakeel 'vluchtte' John Fentener van Vlissingen naar de vs en werd Noro in

1995 door directeur Floor Mouthaan omgezet in Greenfield Capital Partners.

Van Jan Mol en in mindere mate dit keer van Joop van Oosterom – die in de loop van de jaren negentig een hersenbloeding kreeg, waardoor hij gedeeltelijk verlamd raakte – zullen we later wel weer horen, door middel van de zoon van Jan Mol. Zoonlief gaat namelijk ook in zaken. Dan zullen we ook zien dat de zonen van de nieuwe elite weer een geheel eigen (karakter)netwerk gaan vormen, dat meer geïntegreerd is met de oude elite. Toch zij hier nog even vermeld dat Jan Mol voor het bedrijf van zoonlief een Falcon 900B kocht met op de staart van het vliegtuig het logo van Lost Boys, het internetbedrijf van zoonlief dat hij in samenwerking met de zoon van oud-vastgoedhandelaar Léon Melchior leidde. Via Lost Boys komen we ook Roel Pieper tegen. De gewezen Philips-kroonprins was commissaris en aandeelhouder bij Lost Boys. Het moge duidelijk zijn dat Joop van Oosterom en Jan Mol belangrijke spinnen zijn in het almaar nauwer sluitende web van de nieuwe elite en flink hebben bijgedragen aan de elitevorming, die juist in de IT-tijd op stoom begon te komen.

De affaires in de IT-business gerelateerd aan de nieuwe elite liggen voor het oprapen. Text Lite is de volgende. Text Lite ging in een optimistische stroom van IT-bedrijven in 1984 naar de beurs en kwam amper drie jaar later al in de problemen. Het kreeg een berisping in verband met handel in aandelen met voorkennis. De directeur en uitvinder van de lichtkranten nam het jaar daarna ontslag. Niet dan na de oprichters te hebben beschuldigd van fraude en van de wens het bedrijf te willen verkopen aan ... Willem Smit. Daarna kwam het nooit meer goed, want ook de 'Car-talk', een fluorescerend schermpje waarmee de automobilist door middel van

vier plaatjes (een hartje, een opgestoken duim, een uitgestoken tong en olijke oogjes) kon communiceren met medeweggebruikers, sloeg niet aan. Na in 1989 door het beursbestuur naar het strafbankje van de effectenbeurs te zijn verwezen, ging Text Lite in 1990 failliet. De curator ontdekte duister uitgegeven personeelsopties die volgens de commissie-Van Traa zouden kunnen duiden op het witwassen van geld.

Het verhaal van Text Lite kent overigens ook persoonlijke drama's. Text Lite-directeur Lex Schrijver, als *bon vivant* ook wel 'Sexy Lexy' genoemd in Barretje Hilton en een gezworen kameraad van de beruchte vastgoedhandelaar Ronnie van de Putte, beroofde zich in 1996 in zijn werkkamer van het leven. En de president-commissaris van Text Lite en juridisch adviseur van de Koningin, Frits Salomonson, die als commissaris en/of advocaat al bij verschillende ondernemingen van de nieuwe elite betrokken was – al of niet met compagnon Oscar Hammerstein – raakte deze laatste prestigieuze koninklijke post kwijt. Een meeloper uit de oude elite werd gedumpte.

In hetzelfde jaar dat Text Lite naar de beurs ging, 1984, werden nog enkele IT-bedrijven opgezet. De *glory and fall* van de gebroeders Jan en Paul Baan hebben daarbij met de vestzak/broekzak-transacties weliswaar een hoog nieuwe-elitegehalte, maar deze Barneveldse gereformeerden hebben niettemin geen relevante verbindingen met de nieuwe elite. En dus laten we ze hier rusten.

Bodo Douqué behoort er wel weer in thuis. Douqué startte zijn loopbaan bij Philips, werd later algemeen directeur van Infonet, waar hij met een gouden handdruk en de beste technicus opstapte, en begon in 1984 met deze partner softwarebedrijf Uniface. Er werd financieel bijgesprongen door zijn vriend en president-commissaris Eckart Wintzen. In 1994

verkochte hij Uniface in de vs. Hij vertrok naar New York op zoek naar vijftig miljoen gulden en kwam terug met 600 miljoen, waarvan 80 voor zichzelf, 16 voor zijn partner en 9 voor zijn vriend Eckart.

Voor Bodo geen dure jachten of vliegtuigen, maar net als vriend Wintzen wilde hij de show stelen door maatschappelijk relevante zaken op touw te zetten. Hij dacht aan een archeologische expeditie naar de Keltische oorsprong van de Odyssee die als doel had de misvatting over de Batavieren als in dierenvellen gehulde barbaren recht te zetten. 'Ik wil niet meer investeren in bedrijven, ik wil investeren in een paar goede vrienden', citeert *Vrij Nederland*. Over zijn prestatie met Uniface was hij heel bescheiden: 'Iemand met een minderwaardigheidscomplex wil de show stelen. En dat deed ik. En dan voor de spiegel gaan staan en jezelf doorbreken. Badi-neren. Dat heb ik geleerd van een psycholoog die me met dat minderwaardigheidscomplex heeft geholpen.' Dit minderwaardigheidscomplex als drijfveer komen we overigens vaker tegen. Zoals bij Gerard Sanderink en Harry Mens. Maar dat is zeker niet exclusief voor de nieuwe elite.

Het leven van Douqué liep echter toch anders dan gepland. Op de eerste plaats stak hij zijn geld in het Amsterdamse grachtenpand het 'Witte Huis' dat ooit aan zijn grootouders behoorde en restaureerde het in 17e-eeuwse stijl. Ten tweede dook hij in internetbedrijven als Ring!Rosa, waar hij Mike Vredegoor en Ton Soetekouw tegenkwam. Bovendien werd hij samen met Roel Pieper door Economische Zaken gevraagd voor de startersorganisatie Twinning. Met Pieper belandde hij ook in de adviesraad van het Gilde 17 Fund. Het moet gezegd: toen hij bemerkte dat Ring!Rosa te veel op de poentour ging, stelde hij onmiddellijk zijn commissariszetel ter beschikking. En over de huishoudbeurs voor miljonairs in 2001, waar de nieuwe elite goed vertegenwoordigd was,

schrijft *De Telegraaf* citerend: 'Ik ben hier puur uit nieuwsgierigheid naar toegekomen, maar zo'n feest als dit moet je niet willen geven.' In *de Volkskrant* wijst Douqué iedere vergelijking met zijn voorgangers (cashers) als 'bijzonder onsmakelijk' van de hand. 'Wat heeft een man als Kuijten nou voor toegevoegde waarde aan de maatschappij geleverd?' Douqué vormde binnen de nieuwe elite met Wintzen, Van den Ende en Schaberg na gedane zaken duidelijk een alternatief netwerkje, dat niet met luxe, maar met maatschappelijk verantwoorde doelen status wil verwerven. Een uitzondering die de regel bevestigt.

We hebben gezien dat in dit 17-tijdperk de klik van de nieuwe elite definitief vorm krijgt. In het volgende hoofdstuk zien we de opkomst van de bedrijvenhandelaren die de klik van de nieuwe elite nog hechter maakte. Zonder er overigens in te slagen de oude elite van de troon te stoten. De minachting jegens de oude elite wordt langzaam maar zeker omgezet in boosheid.

De nieuwe elite krijgt status

Handel: we zijn er als Nederlanders altijd goed in geweest. Geen wonder dat de nieuwe elite behalve voor onroerend goed ook altijd oog voor handel heeft gehad. In allerlei soorten en maten. In dit hoofdstuk passeren dan ook een Pieter Heerema (offshore), John Deuss (olie) en Hans Breukhoven (platen), maar ook Klaas Bruinsma (hasj) en Johan V. 'De Hakkelaar' (hasj) de revue.

Zijn de producten waarin de nieuwe elite handelde nieuw, ze ontdekten binnen de handel in de jaren tachtig ook een geheel nieuwe tak van sport: handel in bedrijven met de effectenbeurs als hefboom. Jan Kuijten zou de ultieme raider worden. Met deze handel was nog veel makkelijker geld te verdienen. Het zorgde voor veel aanwas bij de nieuwe elite. Deze nieuwe markt werd mogelijk doordat de koersen van over te nemen bedrijven in die jaren erg laag stonden en na de overname met een beetje show flink konden worden opgeklopt. Bovendien was de vraag naar aandelen groot door de grote hoeveelheid spaargeld die boven de markt hing. Het luidde de periode in van de raiders, bedrijvendokters en participatiemaatschappijen, samen te vatten onder de term: bedrijvenhandel. In deze bedrijvenhandel begon de nieuwe elite op een onwaarschijnlijke manier samen te klonteren. Hoe succesvol deze branche werd, blijkt wel uit het feit dat hiervan uiteindelijk twee lieden in de absolute top van de nouveau

riche doordrongen te weten Cees de Bruin en John Deuss.

De bedrijvenhandelaren zijn een ander slag volk dan de elite die we in voorgaande hoofdstukken voorbij zagen komen. Ze zijn academisch geschoold en hebben meer banden met de oude elite. Een aantal van hen is zelfs getrouwd met leden van de oude elite. Toch rekenen we ze tot de nieuwe elite, omdat ze hun vermogen na de Tweede Wereldoorlog hebben opgebouwd. Ze hebben ook banden met de harde kern van de nieuwe elite zoals die in voorgaande hoofdstukken is beschreven. Maar in tegenstelling tot die harde kern kan de oude elite de bedrijvenhandelaren beter velen. Enerzijds omdat ze dicht tegen de oude elite aanschurken, anderzijds omdat managementgoeroes in die tijd de bedrijvenhandelaren een soort goeroestatus gaven. Zó moest een nieuwe economie bedreven worden. De managementgoeroes voorspelden rond de jaren negentig zelfs het einde van de traditionele ondernemingen. Vanzelfsprekend leverde dat de bedrijvenhandelaren dan ook meer status op. De nieuwe elite leek daarmee in haar totaliteit eindelijk serieus genomen te worden. De nieuwe elite kreeg status. Verschillende meelopers en overlopers stroomden toe. Maar toch ging het mis na de economische dip na 1990. De beurshefboom werkte niet meer. Bedrijvenhandelaren als Joep van den Nieuwenhuyzen, Willem Cordia, Cees de Bruin en Jan Bernhard Wolters vertoonden veerkracht en gingen door met een ouderwets conglomeraat.

De eerste uit de nieuwe elite die in de handel stapte, was de in Amsterdam geboren John Deuss. Hij is een patserig lid van de top nouveau riche en een ondeugende uitzondering op de regel. In 1967 ging de 24-jarige Jan (zeg maar 'John') Deuss failliet. Hij was in Europa alleenvertegenwoordiger van de Japanse Hino-autofabrieken. Deuss was – op krediet – op te grote voet gaan leven met dure renpaarden en sportwagens.

Elseviers Magazine schreef destijds: ‘Nog zelden veroorzaakte een faillissement zo’n storm van verontwaardiging, omdat de als “Der Führer” bekendstaande Deuss kleine schuldeisers maandenlang afbekte, terwijl de “dure relaties” in de Nijmeegse hotels werden geëntertaind, overigens ook zonder betaling.’

Dat ‘zonder betaling’ bleek hem goed te bevallen. Deuss ging namelijk in olie met Joc-oil en kocht om te beginnen op andermans naam een duur landhuis in Berg en Dal. In 1969 kwam hij op het lumineuze idee om illegaal slecht verkoopbare Russische olie te verhandelen naar Zuid-Afrika, dat zuchtte onder de boycot. Hij heeft het geweten. Zo woedde er een brand in zijn villa; de brand werd later opgeëist door de actiegroep ‘Pyromanen tegen apartheid’.

Ondertussen werd hij met een lening van zijn faillissement afgeholpen door Slavenburg’s Bank, die al eerder de revue passeerde met de misère in het vastgoed. Helaas voor Deuss brak in 1973 de oliecrisis uit. Wat nu? Hij besloot de Russen niet te betalen. Ook dat heeft hij geweten. Bijna werd hij door Rusland vastgezet, maar hij wist te ontkomen. En passant schopte John het overigens nog wel tot CEO van de oliemaatschappij van Oman. Dat met de handel in olie veel geld te verdienen was en is, bleek uit de levenshouding van Deuss. Hij woonde destijds afwisselend in Berg en Dal, op de Antillen en op Bermuda van waaruit hij samen met zijn zus zijn bedrijf Transworld Oil bestierde. Hij bezat een jacht van vijftig meter, ‘Fleurtje’, en zijn geschatte privévermogen bedroeg medio 2002 zo’n 750 miljoen euro. Niet verwonderlijk derhalve dat hij op zeker moment twee privévliegtuigen bezat, een ski-resort, ‘Teton Village’, en een paardenboerderij met de veelzeggende naam ‘Great Gatsby’. Toch was het zelfs voor Deuss niet alleen maar voorspoed. In 1989 kocht Deuss op grote schaal Noordzeeolie omdat hij een strenge

winter verwachtte. Helaas was de winter extreem zacht en moest hij een verlies van zo'n 300 miljoen gulden incasseren.

Een ander spraakmakend lid uit de nieuwe elite is Hans Breukhoven van Free Record Shop. Vanaf zijn vroegste jeugd handelde hij in alles wat los en vast zat. In 1974 begon hij met de lucratieve parallelimport van grammofoonplaten, wat hem een modale plaats op de Quote 500 rijksten opleverde. Zijn boegbeeld – naar eigen zeggen – is zijn glamourvrouw Vanessa, inmiddels bekend van haar eigen schoonheidskliniek. Minder glamourrijk is zijn helikopter die werkloos op het hoofdkantoor staat te roesten bij gebrek aan een vliegvergunning.

Hans is een zeer loyaal lid van de nieuwe elite, want pas onder zeer grote druk van aandeelhouders nam hij afscheid van zijn in opspraak gekomen vriend Joep van den Nieuwenhuyzen als zijn commissaris. Diens plaats werd overigens opmerkelijk genoeg ingenomen door oud-staatssecretaris van belastingen Willem Vermeend, die inmiddels directeur is van een vastgoedbedrijf. Ook verdedigde Breukhoven tot op het laatst zijn deelneming in World Online van vriendin Nina Brink. Daarnaast toonde Breukhoven zich een fervent aanhanger van Pim Fortuyn. Zijn vrouw Vanessa heeft voor Fortuyns begrafenis nog een liedje gemaakt.

In de jaren zeventig kwamen we ook handel van een geheel ander kaliber tegen: hasj. In 1975 vestigde Klaas Bruinsma, de zoon van een strenge en succesvolle frisdrankenfabrikant en een frequent bezoeker van Barretje Hilton, zijn imperium. In 1991 werd hij daar ook voor de deur neergeschoten; een slotscène van een omwenteling in de drugshandel. De handel was in de loop van de jaren tachtig overgenomen door buitenlanders en kampers, onder wie Johan V. 'De Hakkelaar' van

het vermeende Octopus-kartel. Advocaten als Spong, Hammerstein en Moszkowicz maakten in die tijd duur betaalde overuren. Meer over Bruinsma en Octopus in het volgende hoofdstuk in verband met de Nusse Brink-affaire op de effectenbeurs.

Een van de eersten uit de nieuwe elite die al in 1975 bedachten dat handel in bedrijven interessanter is dan er zelf een op te zetten, was John Fentener van Vlissingen, nota bene een overloper uit de oude elite. De familie Fentener van Vlissingen van het SHV-concern maakte eind 18e eeuw al faam met de handel in kolen, samen met de familie Van Beuningen. SHV is nog steeds een van de grootste bedrijven van Nederland en de familie Fentener van Vlissingen is nog steeds een van de rijkste families van ons land.

John Fentener van Vlissingen was in zijn jonge jaren een echte feestneus, waardoor er niets terechtkwam van zijn HBS. Papa stuurde hem naar 'de meest strikte, strengste kostschool van Engeland'. Als 25-jarige koos John Fentener van Vlissingen echter voor een eigen carrière buiten het familiebedrijf, hoewel dat in eerste instantie nog een baan was als directeur bij het eerbiedwaardige Pierson Heldring & Pierson. Op 35-jarige leeftijd begon hij voor zichzelf. Zijn belangrijkste geesteskind heette Noro. Noro was een beleggingsfonds waarin voornamelijk vermogende particulieren, onder wie veel nouveau riche, hun geld onderbrachten. Frederik van Beuningen zat in eerste instantie ook in de directie, maar begon al spoedig voor zichzelf en bleek een horzel op aandeelhoudersvergaderingen.

Noro kwam uiteindelijk gedurende de economische dip in 1990 in de problemen doordat de beleggingsfondsen – eufemistisch gesteld – matig werden beheerd. Terwijl de beleggers nauwelijks rendementen zagen, zou John Fentener van

Vlissingen te veel met zijn eigen vingers in de jampot van Noro hebben gezeten. Tientallen miljoenen guldens per jaar volgens het blad *Quote*. Dat deed pijn bij beleggers. Overigens was de gevallen Ahold-topman Cees van der Hoeven nog commissaris bij Noro. En in het vorige hoofdstuk hebben we al het belang van IT-ondernemer Joop Oosterom en Jan Mol in Noro en Greenfield Capital gemeld. Fentener van Vlissingen zegde op zeker moment toe zich uit de leiding van Noro terug te trekken, maar bleef achter de schermen aan de touwtjes trekken, hetgeen tot nieuwe commotie leidde.

De reputatie van John Fentener van Vlissingen kreeg opnieuw een knauw toen bleek dat John zowel financieel als ook als president-commissaris van Chamotte Unie betrokken was bij de geruchtmakende Sasea-affaire. Twee Italiaanse zakenlieden van niet geheel onbesproken gedrag (Fiorini en Paretto) wilden een film- en bioscoopconcern uit de grond stampen, gebruikmakend van het Amsterdamse beursfonds Bobel. Een van de financiers van dit project (5%) was ... Noro. In 1995 kwam Fentener van Vlissingen weer in het nieuws met een investering in Leemhuis & Van Loon, het effectenhuis dat in de persoon van Han Vermeulen een centrale rol zou spelen in de beursfraudezaak van eind jaren negentig.

John Fentener van Vlissingen, die als gierig bekendstaat en ooit getypeerd werd als een 'blok beton met een matras eromheen', vluchtte als het ware naar de vs, het land waar je na een mislukking moeiteloos opnieuw kunt beginnen. Overigens bleken de affaires voor de financiën van Fentener van Vlissingen allemaal niet zo'n mislukking. Met het verdiende kapitaal en de inkomsten uit Noro begon John Fentener van Vlissingen een samenwerkingsverband tussen reisbureaus (BCD). Zijn eerste *lovebaby* Noro werd in 1995 opgesplitst en de naam verdween van de gevel; de organisatie ging verder als Greenfield Capital Partners onder leiding van Noro-be-

stuurder Floor Mouthaan. Al zou Fentener van Vlissingen achter de schermen nog wel degelijk invloed hebben gehad.

Rondom Noro, Van Vlissingen, Mouthaan, Greenfield stuiten we weer op een interessant netwerk van nieuwe elite. Zo was Greenfield betrokken bij het eerder gememoreerde Zeppelinproject. Daar kwamen we onder meer Joep van den Nieuwenhuyzen, Maup Caransa, Rosen Jacobson en Robert Jan Doorn tegen. Deze naar het zich aanvankelijk liet aanzien 'hoogst interessante' investering kunnen we toeschrijven op het conto van de directeuren van Greenfield Capital Partners, Floor Mouthaan en Fred Mulder, regelmatige bezoekers van Café Lexington, na Barretje Hilton het nieuwe clubhuis van de nieuwe elite in de jaren negentig. Mouthaan was ook nog commissaris bij multimiljonair Maup Caransa.

In Lexington kwam nog zo'n 'mooie' deal tot stand: *Robin and the dreamweavers*, een tekenfilm voor volwassenen over een wulpse blonde dame. Het geesteskind van de flamboyante Dick Peschar. In Café Lexington ronselde hij vele kapitaalcrachten voor zijn 'Robin'. Namen die in dit kader werden genoemd zijn: Ad van der Reijden (Leemhuis), Willem Smit, Robert Jan Doorn en dus ook Floor Mouthaan en Fred Mulder. Uiteindelijk bleek Robin veel hoofden op hol te hebben gebracht, maar is ze nooit op het witte doek verschenen. Het bleef dus bij een *dream*.

En zoals te doen gebruikelijk in de nieuwe elite moet je ook eens een voetbalclub 'gehad' hebben. Zodoende was Mouthaan ook even voorzitter van FC Utrecht. Fred Mulder op zijn beurt was commissaris bij IT-bedrijf Internoc van Willem Smit e.a. De wereld van de nieuwe elite is klein; het web dichtbevolkt.

Een andere drijvende kracht achter Greenfield was Rob van den Heuvel. Een typische meeloper met de nieuwe elite. Hij schopte het tot de raad van bestuur van onder meer Fok-

ker en trok later aan de touwtjes bij de noodlijdende scheepswerf De Schelde. Het rode hoofdkantoor van waaruit hij De Schelde aanstuurde, werd ook wel het 'Kremlin' genoemd. Net als Fokker werd ook De Schelde een fiasco. Rob van den Heuvel was ook commissaris bij Bever, nog zo'n verzamel-punt van de nieuwe elite. In 2001 trad hij toe XperiencePartners, waar hij de partner werd van Rob Bonnier, ook een mee-loper uit de oude elite.

Hoewel de echte hoogtijdagen van de raiders pas aan het einde van de jaren tachtig kwamen, was er één yuppenclub die in 1981 zijn tijd vooruit was: het illustere trio Wolters, Schaberg en Rosen Jacobson. Ze kenden elkaar en ook oud-minister en huidig Akzo Nobel-topman Hans Wijers van de studie bedrijfseconomie en het studentencorps van de universiteit van Groningen. Feitelijk werd Wolters Schaberg Management (WSM) geboren uit de schoot van de oude elite en wel bij de als Engelsman geboren en getogen Michael Cook, die tot 1977 vice-voorzitter van overslagbedrijf Pakhoed was. Dit was geen toeval, want Cook was gehuwd met een mevrouw De Monchy, uit de familie die van oorsprong de eigenaar was van Pakhuismeesteren, dat weer ten grondslag lag aan Pakhoed. Met het geld van de Rotterdamse havenbaron en schoonvader ging Cook vervolgens in vastgoed en bedrijven. Berucht zijn geworden de vijandige biedingen op AIR, Mulder Boskoop en (later) DVRG. Dit laatste bedrijf wilde hij in weerwil van de teruglopende internethype ombouwen tot een nieuwe-economiebedrijf. Dit leverde hem nog een veroordeling voor wanbeleid als commissaris op.

Cook deed bij voortdurend een beroep op zijn Red Hat Group (reünisten van Pakhoed, waarin toplieden van DAF, Wavin, VastNed, KPN, Philip Morris, Nesbic, dat hijzelf overigens mee oprichtte) en op Johan Schaberg. Schaberg

was treasurer bij Pakhoed geweest. Het was deze Michael Cook die de vrienden Jan Bernard Wolters en Johan Schaberg stimuleerde om in de bedrijvenhandel te gaan. In 1983 voegde Jaap Rosen Jacobson zich bij dit duo. Het ene na het andere sukkelende bedrijf werd voor een prikkie privé opgekocht en in een vestzak/broekzak-constructie duurder doorgeschoven naar het 'eigen' beursgenoteerde bedrijf. Op kosten van de externe aandeelhouders. Vervolgens werd zo'n bedrijf opgepoetst en voor een mooi prijsje doorverkocht, concludeerde destijds het FD. Dat kon in die tijd allemaal. Het kapitaal voor het opkopen werd onder andere gefourneerd door hun vriendje Ton Jongbloed, de bestuursvoorzitter van Staal Bankiers.

Maar daarna volgde de economische dip en aansluitend een beurskrach. Luchtballonnen liepen leeg en ook wsm werd zwaar getroffen. Johan Schaberg had geluk, want hij had zich op het hoogtepunt laten uitkopen. 'De jongste vutter', noemde hij zichzelf, hoewel je meer van rentenier kunt spreken. Zijn idealisme dreef hem in 1991 in de armen van Eckart Wintzen en de Club van Schiermonnikoog. Collega Jaap Rosen Jacobson was ook niet alleen een geldwolf, want hij was zelfs enige jaren lid van de internationale kascommissie van Amnesty International. In de jaren negentig was het voor hen duidelijk dat na de beurskrach het spel voorbij was. wsm werd net als het later te behandelen Begemann een conglomeraat dat niet meer gericht was op verkoop van opgelapte lijken, maar op de inkoop van goede bedrijven, die in de economische dip niet erg duur waren.

Maar voor Jaap Rosen Jacobson was de lol er toen al vanaf. Eerst werden er enkele kogels door de ramen van zijn villa aan de Vinkeveense Plassen geschoten. Daarna volgden nog lateradvertenties. Rosen Jacobson vervolgde zijn eigen weg, die niet altijd even goed geplaveid bleek. Jarenlang probeerde

hij een doorstart van Fokker te bewerkstelligen, maar ondanks de hulp van Joep van den Nieuwenhuyzen en vriendje Hans Wijers als minister van EZ – die heilig geloofde in de nieuwe economie – lukte het niet Fokker weer in de lucht te krijgen. In verband met de financiering van deze reanimatie kwam hij nog in aanraking met Justitie wegens een twijfelachtige transactie met een beroemde diamant. Iets waarvan Rosen Jacobson zei dat hij hem ‘alleen juridisch even in bezit heeft gehad’. En passant hielp hij vriendje en latere LPF-minister Eduard Bomhoff nog aan de nodige centjes om Nyfer op te richten, het door Bomhoff zo vurig gewenste alternatief voor het door hem verketterde Centraal Planbureau.

Feitelijk ging Jan Bernard Wolters in zijn eentje door met WSM, of wat ervan over was, onder de oude naam Schuttersveld. Later werd dat bedrijf omgedoopt met de nogal zielloze naam Kendrion, omdat buitenlanders de ‘sch’ niet kunnen uitspreken. Toch heeft ook deze naamswijziging het tij niet kunnen keren; feitelijk is het met Kendrion alleen maar bergafwaarts gegaan. Onlangs heeft Wolters de pijp aan Maarten gegeven. Al met al toch niet geheel zonder succes, want hij is de enige van het illustere drietal die op de Quote 500 rijksten voorkomt. Ondanks de commotie die Wolters Schaberg opriep en de verschillende relaties die het met de nieuwe elite onderhield, was dit eigenlijk nog maar het begin van het verschijnsel bedrijvendokters en raiders. WSM was namelijk een relatieve buitenstaander in het nieuwe-elitewereldje. De *inner circle* zal snel na hen in deze handel opduiken.

Niet alleen de *inner circle* van de nieuwe elite treffen we aan bij de handel in bedrijven, maar ook de overlopers uit de oude elite. Deze overlopers stonden zelfs aan de basis van deze branche. Het begon allemaal in 1980 met Venture Capital Investors (VCI). VCI was een beleggingsvehikel voor de oude

rijke elite zoals – we noemen alleen de overlopers naar de nieuwe elite – Wyler (noten en graan), Van Rietschoten (marinewapens), Van der Laan (zware lading) en de al eerder genoemde familie Van Beuningen (steenkool). De directie van VCI werd destijds gevoerd door Macko Laqueur en Bob Meijer. (De laatste is nog eigenaar van een heus kattenkabinet in Amsterdam.)

In 1988 sloegen deze heren hun slag met de beursgang van NKF. In 1989 verspeelden ze weer een aanzienlijk bedrag met de al eerder genoemde mislukking van Joop van den Ende's TV10. In 1992 gingen ze in zee met de eerder behandelde club van Fentener van Vlissingen, Noro. Laqueur en Meijer, die later als persoonlijk adviseur van de president in Georgië terecht zal komen, zaten toen inmiddels al bij de *inner circle*, en dan met name bij Willem Cordia, Berry van den Brink, Joep van den Nieuwenhuyzen, Cees de Bruin, Jan Kuijten en Adri Strating. Omdat het nu een gekrioel van dezelfde namen in wisselende combinaties wordt, hieronder een overzicht. Let op: het zijn zeker niet allemaal vrienden die samen bij een organisatie genoemd worden en ze zijn niet altijd tegelijkertijd aan het bedrijf verbonden. De aanwas bij de nieuwe elite was groot.

In het overzicht hieronder worden achter de jaartallen van het ontstaan van de belangrijkste bedrijven die bedrijven weergegeven met hierachter de achternamen van de meest betrokken bedrijvenhandelaren:

1980 VCI: Cordia, Wyler, Laqueur, Meijer, Van Beuningen en Rietschoten.

1982 Industriële: Cordia, Van der Laan, Van den Brink, De Bruin en Kuijten.

1983 IMN: Cordia, Van den Brink, Kuijten en Jenezon.

- 1983 Heringa: Cordia, Van den Brink en De Bruin.
- 1984 Bever: Van den Brink, Strating, De Ridder, Van Doorne en Gieskes.
- 1985 Capel: Van den Brink, Vermeulen, De Groot, De Bruin en Teulings.
- 1987 Courtier: Cordia, Van den Brink, Smit, Strating, Gieskes, De Ridder, Onderdijk, Van Doorne en Jenezon.
- 1989 HSS: Cordia, Kuijten en De Bruin.
- 1990 Capercaillie: Cordia, Van den Brink, Nieuwenhuyzen, Wyler, Laqueur en Meijer.
- 1990 Gestion: Cordia, Van den Brink en Strating.

Als we bovenstaande overzicht nader bestuderen zien we dat de naam van Willem Cordia het meest opduikt, gevolgd door die van Berry van den Brink, Cees de Bruin en vervolgens die van Jan Kuijten. Daarmee zijn de hoofdlijnen uitgezet. Willem Cordia en Berry van den Brink voerden samen een mislukte raid uit op Furness, wat aanleiding gaf tot een innige samenwerking. In 1982 kregen zij het gezapige beursfonds N.V. Industriële Maatschappij (IM) in handen. Later voegde Cees de Bruin zich bij dit duo en werd het bedrijf omgebouwd tot een investeringsmaatschappij. Van den Brink voerde de directie, zoals hij heel vaak de dagelijkse leiding op zijn nek heeft gekregen. Van den Brink staat dan ook vooral bekend als crisismanager.

Het eerste huzarenstuk van IM werd de raid op het ingeslapen beursfonds Van Wijk en Heringa, dat ze grondig reorganiseerden en voor een leuk prijsje weer verkochten. Zowel bij IM als bij Van Wijk en Heringa werd Frits Salomonson aangehouden als commissaris. Salomonson was, zoals we eerder zagen, de advocaat van koningin Beatrix en kwam in 1990 in opspraak als commissaris van het dubieuze Text Lite. Cees

de Bruin deed daarna samen met Berry van den Brink nog een grote deal, namelijk de aan- en verkoop van effectenhuis Van Meer & Co, later betrokken bij de beursfraude, en zal daarna voornamelijk zelfstandig opereren. Over De Bruin straks meer.

Willem Cordia en Berry van den Brink kwamen verenigd in de Groupe Courtier binnen bij Investeringsmaatschappij Nederland (IMN), die was opgezet door Wim Jenezon, een oud-belastinginspecteur die kapitaal had gemaakt met de Arnhemsche Scheepsbouw Maatschappij. Ook Wim Jenezon voegde zich bij Groupe Courtier. In 1989 kwam de bikkelharde raider Jan Kuijten op de proppen en wist zowel IM alsook IMN in handen te krijgen. Hij voegde ze samen en verkocht de door Cordia en Van den Brink zo zorgvuldig in IM verzamelde pareltjes. Jan Kuijten werd daarop uitgekotst door de inner circle van de nieuwe elite en moest in het zakenleven alleen verder. Als gezegd: de nieuwe elite is lang niet altijd vriendschappelijk onder elkaar. Ook over Kuijten straks meer.

Inmiddels had de *crème de la crème* onder de nieuwe elite de handen ineengeslagen in de reeds genoemde Groupe Courtier. Ook effectenmakelaar Adri Strating was toegetreden tot dit gezelschap evenals zijn vaste klant IT-tycoon Willem Smit en later zijn commissaris Henny Gieskes, eigenaar van olie- en chemicaliënhandel Vitol, en Jan Onderdijk, eigenaar van oliehandel Transol. In 1992 werd Bever Beleggingen, dat werd gedomineerd door de familie Van Doorne (DAF), overgenomen door Courtier en schoven Bever-investeerder Gieskes en Bever-directeur Peter de Ridder (oud-directeur van het CPB en buurman van Gieskes) aan. De Ridder werkte met kapitaal dat was vrijgekomen door de verkoop van het familiebedrijf. Courtier zou echter niet lang bestaan. Zo stapte Willem Smit op. Er zaten te veel ego's bij elkaar en

bovendien zaten de meesten door de economische dip wat krap bij kas. Zodoende werd besloten tot uitverkoop. Bever Beleggingen ging door met Berry van den Brink, Adri Strating en de 'Bevertjes' van het eerste uur De Ridder en Gieskes.

Vanaf 1985 maakte ook Joep van den Nieuwenhuizen naam als bedrijvendokter. In 1990 besloot hij samen met Berry van den Brink een eigen investeringsclubje op te zetten onder de naam Capercaillie. Vanzelfsprekend deed Van den Brink's maatje Willem Cordia mee. Bovendien waren de directeuren van VCI, Macko Laqueur en Bob Meijer, belangrijk genoeg om deel te nemen, samen met hun suikeroompjes, de broertjes Wyler. Capercaillie deed slechts één transactie, maar die was dan ook de moeite waard. Er werd een belang van 40% verworven in een van de grootste offshorebedrijven ter wereld, het Amerikaanse Reading & Bates.

In 1990 waren de ogen inmiddels meer gericht op het snelle geld van de effectenbeurs. Adri Strating, later een van de hoofdverdachten in de beursfraudezaak, werd steeds meer de spin in het web van de nieuwe elite. Met Berry van den Brink richtte Strating effectenhuis Gestion op. Berry's maatje Cordia en Willem Smit werden goede klanten.

Tot zover de grote lijnen van het almaar verdichtende netwerk van de nieuwe elite in de glorie-dagen van de bedrijvenhandel. We nemen de hoofdrolspelers nog eens apart onder de loep. We zagen dat drs. Willem Cordia (niet veel nieuwe-eliteleden kunnen bogen op een titel) het hoogst scoorde in bovenstaande netwerk van bedrijvenhandelaren. In de jaren vijftig en zestig was hij stuurman op de Holland Amerika Lijn. Een zuinige zwartwitfoto aan de muur van zijn Rotterdamse kantoor herinnert nog aan deze 'jeugdzonde'. Maar Cordia was ambitieus. Hij werd manager bij Furness, waarop

hij later een mislukte raid uitvoerde. Ondertussen behaalde hij zijn doctoraal bedrijfseconomie aan de Erasmus Universiteit. Vervolgens werd hij opgenomen in het bedrijf van schoonpapa Van der Laan, onderwijl een diploma behalend aan de Harvard Business School Boston. Het bedrijf van schoonpapa werd goed verkocht, hetgeen ook Willem Cordia geen windeieren legde. Daarna sloeg hij aan het handelen in bedrijven. Meestal in goede samenwerking. In het begin met vrienden als Berry van den Brink en Cees de Bruin, later met Joep van den Nieuwenhuyzen, vci, Van Wijk en Heringa, Industriële Maatschappij, dat hij kwijtraakt aan Jan Kuijten, Courtier, Capercaillie zijn enkele van de namen waarbij Cordia betrokken was. De hele nieuwe elite van bedrijvenhandelaren kwam hij wel ergens tegen. En niet alleen op zijn werk, maar ook als bureu in de Belgische enclave ten noorden van Antwerpen, beter bekend als de Gouden Cirkel. Ook vervulde Cordia commissariaten bij zijn vrienden. Het zakelijke netwerk van Cordia is bijna niet te ontrafelen. Zo bezat hij bijvoorbeeld op zeker moment twintig procent van de aandelen in EWT, de grootste binnenvaartrederij van Europa. Directeur was er Roelf de Boer, de inmiddels gewezen LPF-minister. Ook hier dus weer lijntjes, hoe dun misschien ook, naar de politiek. Verder was Cordia een klant van effectenkantoor Gestion van vriendje Berry van den Brink en vooral van Adri Strating. Hierover zal hij in 1997 wel in de rats hebben gezeten. Zoals al eerder opgemerkt werden voornoemde heren toen opgepakt in de beursfraudezaak. In feite is Willem Cordia dan al een nieuwe havenbaron geworden. De ambities van Cordia reikten namelijk verder dan alleen maar geld. Bij hem lonkte status.

Nu wilde het toeval dat zijn dochter verliefd werd op paarden en inmiddels een niet onaardige amazone is. Papa kocht een 'stal', die vrouwlief mocht managen. Een van de beste

ruiters van Nederland, Piet Raaymakers, werd gekocht met paard Jewel Classic Touch voor de lieve som van 2,5 miljoen gulden. Om de paardenliefde compleet te maken werd Cordia voorzitter van het Concours Hippique International Officiel (CHIO). Met zakenvriend Macko Laqueur deelde hij een ander speeltje: het Valkenburgse Thermae 2000. En natuurlijk is er de kunst. Renoir, Van Gogh en Zadkine, om maar eens een klein deel van de collectie te noemen. De nieuwe elite moet voor kunsthandelaren inmiddels wel de grootste markt zijn. Willem Cordia wil dat kunst wordt gezien en laat het graag hangen in musea.

Zoon Kees Jan Cordia lijkt in de voetsporen van zijn vader te treden. Nadat papa rederij Wijsmuller had verkocht aan de grote Deense reder Maersk, werkte zoonlief op het hoofdkantoor in Kopenhagen. De nieuwe elite wordt oud.

Mr. Berry van den Brink is een trouw maatje van Cordia en eveneens een gestudeerd type, al betreft het hier rechten. Tot 1975 was Van den Brink manager van Banque Paribas, om daarna met Cordia de handel in bedrijven op te pakken. Belandde Cordia meestal in de raad van commissarissen, Van den Brink, die geen familiekapitaal achter zich had staan, moest werken voor zijn geld en kreeg meestal de directiefauteuil toebedeeld. Van werken word je niet rijk, zo blijkt, want Berry van den Brink bungelt onderaan de lijst van 500 rijksten.

In 1985 schoof hij met Cees de Bruin effectenbank Van Meer & Co door naar James Capel. Dit was het bedrijf waar Han Vermeulen de scepter zwaaide, eveneens een van de hoofdverdachten in de beursfraudezaak van 1997. Het was geen wonder dat Van den Brink in deze affaire een dag moest brommen, want hij zette in 1990 effectenbedrijf Gestion op met een andere hoofdverdachte, Adri Strating. Zaken doen

in kleine kringetjes heeft zo zijn nadelen. Berry van den Brink had ook goede contacten met de wilde jongens van de NMB voor wie hij geregeld de brokken mocht opruimen. Zo was hij in 1991 interim-directeur bij het geruchtmakende IT-bedrijf Newtron. Voor een andere klus werd hij binnengehaald bij Stokvis. Hij werd er mede-eigenaar. Stokvis ging vervolgens op in Borsumij Wehry. Van den Brink kreeg een zetel in de raad van bestuur. Daarmee was een affaire geboren volgens de GPD (Gemeenschappelijke Persdienst). De vervolging voor beursfraude werd uiteindelijk afgekocht.

Een andere naam die steeds opduikt in dit netwerk van bedrijvenhandelaren is die van drs. Jan Jurgen Kuijten. Zeg maar Jan. Kuijten is de academicus van wie ooit werd gezegd dat hij net zo makkelijk dealt in computerbedrijven als in pakhuizen. En met de vermeldingen en dat hij in zijn studententijd de opbrengst van een congresbundel in eigen zak zou hebben gestoken en voor de neus van een Engelse McKinsey-collega een paar Amsterdamse grachtenpanden wegkaapte, is de toon gezet. We hebben hier te doen met een raider pur sang.

Tijdens zijn stage bij Ahold in de vs, bij zijn advieswerk voor McKinsey en gedurende het raiden en asset-strippen van beurs-NV's bij het Britse bedrijf Jessel Securities, leerde Kuijten alle trucs die hij later in eindeloze variaties zal toepassen op zijn eigen transacties. Hij haalde nimmer twee keer dezelfde truc uit. Volgens zakenblad *FEM* omschrijft zijn omgeving hem als 'gewiektst', 'meedogenloos', 'analytisch' en 'hyper intelligent'. En hij heeft een ongelooflijke hekel aan verliezen. Hij is ook voortdurend op zoek naar de mazen in de wet. Deponeren van een jaarrekening bij de Kamer van Koophandel? Daar heeft Kuijten nog nooit van gehoord. Hij vindt het veel rendabeler om ieder jaar de boete te betalen. Kuijten is dan ook een van de allerrijksten van de

hier beschreven bedrijvenhandelaren. Zijn grootste gave is steeds op het juiste moment uit te stappen, voordat het betrokken bedrijf al of niet gepland als een kaartenhuis ineens stort. Hij deed dat bij Tulip, Neways, HCS, Nierstrasz en CSS.

In zijn kantoor achter een groot, maar vrijwel leeg bureau zit hij al die manoeuvres in zijn eentje uit te puzzelen. Over zijn zaakjes spreekt hij slechts met enkele vertrouwelingen die hij voor eeuwig aan zich heeft weten te binden. Mensen die hij niet vertrouwt, zet hij zo op straat. Zo ook eens de economisch directeur van HCS, die vervolgens Triple P heeft opgezet.

Jan Kuijten kende echter ook zijn tegenslagen, zoals de mislukte overname van Macintosh. Maar het ergste zal hij gevonden hebben dat hij het aflegde tegen de belastingdienst en inkomstenbelasting moest betalen en wel met terugwerkende kracht en opgelopen rente. Hij vocht het aan tot en met het risico van een gijzeling toe. Het eindigde in een schikking van 1 miljoen gulden. Een miljoen te veel, moet Kuijten gedacht hebben en hij verruilde van de ene op de andere dag zijn prachtige villa in Laren voor een van de meest uitgestrekte landgoederen over de grens in Brasschaat tussen zijn collega's van de nieuwe elite.

Daar zal Kuijten echter weinig aan hebben. Want in het netwerk van de nieuwe elite is hij inmiddels zo'n beetje persona non grata. Kuijten heeft iedereen wel een keer te grazen genomen. Denk aan McKinsey met de grachtenpandjes... Cordia, De Bruin en Van den Brink bij de Industriële Maatschappij... Jenezon met IM... Van den Nieuwenhuyzen en Melchior bij HCS en De Bruin nogmaals bij HSS. Zijn naam dook zelfs op bij de ondergang van de Tilburgsche Hypotheekbank inzake dubieuze onroerendgoedleningen, zoals eerder in dit boek beschreven. Zo'n slechte reputatie is toch

lastig in het zeer kleine wereldje dat de nieuwe elite is. In één opzicht voldoet Jan Kuijten overigens wel aan de groepsnormen van de nieuwe elite, namelijk in zijn sponsoring van de paardensport. Nota bene sponsort Reiss, het hoofdbedrijf van Kuijten, een team in de polosport, wat te boek staat als het meest elitaire onder de paardensport. Het blijft nieuwe elite.

Drs. Cees de Bruin heeft nimmer overwogen Nederland de rug toe te keren. Waarom zou hij ook? Zijn bedrijvenimperium, formeel vanuit Genève aangestuurd, strekt zich uit over de gehele wereld: van goudmijnen in Australië tot telecommunicatiebedrijven in Roemenië. Daar moet linksaf of rechtsaf een fiscale mouw aan te passen zijn.

Cees de Bruin probeert ook zo min mogelijk op nieuwe elite te lijken. Als een ware patriarch uit de industrialisatie zetelt hij aan de kade van de Rotterdamse Maas in de oude statige hoofdzetel van de Steenkolen Handels Vereniging. Inderdaad, de onderneming van de familie Fentener van Vlissingen aan het begin van dit hoofdstuk. Cees de Bruin heeft in allerlei opzichten een voorkeur voor de oude elite. Hij is gehuwd met Inge Heijn, een telg uit het oude geslacht van Ahold. De Heijntjes zijn geregeld bij zijn transacties betrokken middels de Jacob Heijn Holding in Zaanstad. Verder doet hij verschillende zaken met Coen Teulings, een telg uit een uitgeversgeslacht, wiens uitgeverij inmiddels is verkocht aan VNU. Heijn en Teulings kunnen we beschouwen als overlopers uit de oude elite.

Behalve het opstapje van zijn schoonfamilie heeft De Bruin veel te danken aan zijn eerste werkgever, Pieter Schelt Heerema. De Bruin was zijn financieel directeur en mocht van Heerema bijbeunen of meelopen bij transacties. Heerema stichtte na een ss-verleden in de oorlog een enorm off-

shorebedrijf en was dus zelf nieuwe elite. De basis voor het imperium van Heerema was de uitvinding van een betonpaal die zeewaterbestendig is. Schelt Heerema kwamen we in dit boek al tegen bij de oprichting van de tv-zender op het REM-eiland samen met Zwolsman en Fehmers (Teixeira).

Toen de oude Heerema in 1981 stierf, brak er onder de zonen een geweldige machtsstrijd om het industrieel erfgoed uit. Uiteindelijk kwam Pieter als overwinnaar uit de strijd. Hij moest wel zijn broers voor een slordige miljard gulden uitkopen. Als commissaris bij Heerema komen we Willem Cordia weer tegen, het maatje van Heerema's protégé Cees de Bruin. Behalve zijn schoonfamilie Heijn en zijn 'stiefvader' Heerema had Cees de Bruin nog wat aardige kruiwagens achter de hand. Cees heeft namelijk in het befaamde 'accountancyklasje van Erasmus' gezeten met luitjes uit de nieuwe elite die al de revue gepasseerd zijn, zoals Ton Jongbloed en Ton Soetekouw. Cees bagatelliseert het bestaan van dit klasje, maar feit is dat een voormalige klasgenoot Cees de Bruin inschakelde om een financieel probleempje van topman André Baar van NBM Amstelland bij een overname op te lossen. Baar werd later opgepakt in de beursfraudeaffaire. Een andere verdachte in de beursfraude, Han Vermeulen, toonde zich in een recent interview in *Quote* absoluut niet lovend over De Bruin: 'Cees de Bruin is godstevensrijk, maar heeft nooit genoeg'. Anderen zeggen over hem: 'Hij is als miljardair gewend altijd gelijk te krijgen', en: 'Hij ziet zichzelf als een hedendaagse voc-koopman... ongecorrigeerde arrogantie.'

De Bruin kreeg de reputatie van een ondernemer die vooral fondsen van de beurs haalde. Maar hij bleef ook trekjes houden van een regelrechte raider. Zo dook zijn naam weer op – samen met die van Coen Teulings – bij de onverkwikkelijke gebeurtenissen rond Holland Sea Search (HSS). De

Bruin wilde van HSS een grote onafhankelijke gas- en olieproducent maken, maar werd gedwarsboemd door onder anderen Jan Kuijten. De Bruin noemde zijn handelswijze in een van zijn spaarzame interviews die van een 'vulture' (gier). In 2002 werd hij nog hard door de ondernemingskamer op de vingers getikt vanwege zijn handelswijze bij IT-bedrijf AND.

Toch wil De Bruin niet weten dat hij een bikkelharde zakenman is. Als bebrilde, enigszins onhandig overkomende en licht stotterende man lijkt De Bruin ook te spotten met het type 'snelle zakenman'. Al schiet hij af en toe uit de bocht met opmerkingen als in *Elseviers*: 'Ik heb geen privé-jet, maar wel een belang in de fabrikant ervan.' De familie De Bruin heeft een kunstcollectie van meer dan duizend stukken moderne kunst vanaf 1960, zoals werk van Baselitz, Richter en De Kooning. Het lijkt vooral een hobby van vrouw Inge Heijn en in de Wassenaarse villa, die De Bruin al op zijn dertigste kocht, komen geregeld kunstenaars over de vloer. Met het ene been in de nieuwe en met het andere in de oude elite zou je kunnen zeggen.

Dat kun je ook zeggen van de Wyler-broertjes, maar dan omgekeerd. Het Rotterdamse bedrijf Granaria (noten en graan) van de Wylers stamt al van voor de oorlog, dus oud. Maar de zoons Danny en Joel Wyler wilden graag nieuwe elite zijn, getuige bijvoorbeeld hun b.v. met de naam Oranje Vrijstaat. Overlopers dus. Granaria kwam nog eens in het nieuws in verband met het breken van een schippersstaking. Daarbij betrokken bleek minister Neelie Kroes, buurvrouw van een van de Wylers.

We kwamen de Wylers in dit boek al tegen bij het onroerend goed in de Chipshol-affaire waar ze de opponenten waren van vader en zoon Poot. Verder hebben de Wylers een tijdje geprobeerd een financieel adviesbureau onder de naam

Wylers Soetekouw & Wylers op te zetten met de wegens de Newtron-affaire ontslagen ING-bestuurder Ton Soetekouw. En aan het begin van dit hoofdstuk doken de Wylers-broertjes op bij VCI, waar Macko Laqueur en Bob Meijer leuke dingen met hun centjes deden. Voorts had Joel Wylers zich met het duo van VCI bij Capercaillie van Joep van den Nieuwenhuyzen, Berry van den Brink en havenbaron Willem Cordia aangesloten. In 2000 doken de Wylers weer op bij Nina Brink. Joel was commissaris en Danny investeerder in World Online. Danny werd ervan verdacht met voorkennis bij WOL gecash't te hebben, maar commissaris Joel zei zich niet met die investeringen te hebben bemoeid.

Tot slot behoort tot de klik van bedrijvenhandelaren binnen de nieuwe elite – we zagen hem al regelmatig voorbij rennen – Joep van den Nieuwenhuyzen. Waarschijnlijk de bekendste, maar toch een van de armsten, met een geschat vermogen van 'slechts' negentig miljoen euro. Als jongste van het stel bedrijvenhandelaren is hij in de jaren tachtig ook als laatste begonnen. Evenals veel bedrijvenhandelaren is Joep academicus, reden waarom schoonpapa Van der Valk hem niet geschikt achtte voor zijn motelketen. De Van der Valks zijn strikt genomen oude elite, omdat opa al voor de oorlog met de zaak begon. Maar het zal een ieder duidelijk zijn dat de Van der Valks met hun streken en uitspraken overlopers zijn naar de nieuwe elite. Joep is in ieder geval nieuwe elite, hoewel zijn vader als directielid van NBM – waar hij in de jaren tachtig moest opstappen – niet onbemiddeld was. Menigeen ziet in het op een zijspoor zetten van zijn vader ook de oorzaak van de tomeloze geldingsdrift van Joep. Hoewel Joep inmiddels gescheiden is van de dochter van Gerrit van der Valk, is het nog heel dik tussen Joep en Gerrit.

Weliswaar werd Joep van den Nieuwenhuyzen door

schoonvader Van der Valk in het zadel geholpen – hij schonk hem een noodlijdende machinefabriek – Joep heeft ook zelf zijn positie in de nieuwe elite verdiend. Van den Nieuwenhuyzen bleek een gretige leerling en in no time herstructureerde hij de machinefabriek. Een nieuwe filosofie was geboren: koop een bijna failliet bedrijf; gooi het management eruit; maak schuldeisers duidelijk dat ze naar hun geld kunnen fluiten; en verkoop de tent opgelapt en wel vervolgens voor een aanzienlijk bedrag. Van den Nieuwenhuyzen werd medio jaren tachtig op die manier een van de helden van ondernemend Nederland. Vanwege zijn bekendheid kreeg hij in die tijd honderden bedrijven aangeboden. En droogde die stroom even op, dan liet Van den Nieuwenhuyzen zijn publicitaire spierballen rollen. Vanzelf kwam de stroom aanbiedingen dan weer op gang. Bravoure was hem daarbij niet vreemd. Zo was hij begin jaren negentig actief op de dubieuze Russische markt.

Zijn basis werd uiteindelijk het beursfonds Begemann. Commissarissen waren er Lou van Nieuwkerk, die als commissaris van FTC de schakel was met de beursfraude, en de inmiddels bekende Tjerk Westerterp. Omdat Westerterp paardenliefhebber was, stortte ook Begemann zich op paarden. Het concern ging topruiter Emile Hendrix sponsoren. In de marge van hippische evenementen worden immers zakelijke deals gesloten.

De populariteit van Van den Nieuwenhuyzen plaatste hem midden in het almaar hechter wordende netwerk van de nieuwe elite. Het leek op een gegeven moment wel of overal zijn naam opdook. We kwamen hem al tegen als commissaris van Hans Breukhoven, die hem overigens na twaalf jaar onder zware druk van de aandeelhouders moest dumpen, en bij het IT-bedrijf A-Line van Nina Brink, met wie hij al snel ruzie kreeg. Bij het initiatief tot de *Krant op Zondag* had Joep

te maken met Maup Caransa en Willem van Kooten. In Barretje Hilton hadden ze hem hiertoe overgehaald. Bij Mulder Boskoop kreeg Joep weer te maken met de eerder besproken Michael Cook. Met Berry van den Brink en Willem Cordia richtte Joep Capercaillie op. Joeps jongere broertje Jeroen, het werkpaard van Begemann, mogen we zeker in het kader van de klikvorming niet vergeten te vermelden. Jeroen had als commissaris van Tulip te maken met Jan Kuijten.

Ondanks zijn ogenschijnlijke gouden handjes won Joep van den Nieuwenhuyzen lang niet alles. Zo verloor hij de slag om het beursfonds Cindu. Althans strategisch, want hij wist er door een lucratieve aandelentransactie wel weer miljoenen winst uit te slepen. En zoals eerder gemeld rendeerde ook zijn betrokkenheid bij de *Krant op Zondag* niet. Ook een genoemde overname van het FD ketste af.

Het ging pas goed mis met Van den Nieuwenhuyzen begin jaren negentig. Waarschijnlijk ten gevolge van de economische dip werkte de beurshefboom niet meer. Of zoals Joep het zelf zo mooi kon zeggen in de NRC: 'Zolang het goed gaat met de economie, lijkt het alsof er alleen goede managers zijn. De waarheid komt pas aan het licht in slechtere tijden.' Van den Nieuwenhuyzen richtte zich meer op de effectenbeurs en werd beschuldigd van handelen met voorkennis in aandelen HCS, het geesteskind van Jan Kuijten. Voor Van den Nieuwenhuyzen luidde deze affaire zijn val bij Begemann in. Hij werd in 1994 door Justitie veroordeeld. Van den Nieuwenhuyzen was daarmee de eerste in Nederland die veroordeeld werd voor voorwetenschap. Althans, totdat hij in hoger beroep werd vrijgesproken.

Van den Nieuwenhuyzen heeft dan inmiddels definitief afstand gedaan van zijn Begemann. Al blijft hij de staat met zijn Begaclaim nog jaren later als een horzel achtervolgen. Joep heeft altijd geloofd dat de rechtszaak tegen hem een op-

zetje was van de oude elite om met het aanpakken van een van de bekendste symbolen van de nieuwe elite, deze nieuwe elite een toontje lager te laten zingen. 'Ik werd eruit gepikt omdat de Nederlandse beleggers en bankiers weinig belang bij mij en Begemann hadden.' En: 'Ik genoot te weinig bescherming, een belangrijk deel van het establishment had sowieso al moeite met mij', aldus Joep in *FEM*. De felheid van zijn aureool is dan inmiddels al gedoofd.

Wat niet wil zeggen dat Nederland van hem af is. Zijn naam bleef en blijft overal opduiken. Zo liet hij een oogje vallen op het noodlijdende DAF, deed hij verwoede pogingen Fokker te laten doorstarten en was hij betrokken bij het Zepelinproject, waarbij hij te maken kreeg met Maup Caransa en de beruchte Robert Jan Doorn. En dan was er nog dat spannende verhaal van de 1,25 miljoen gulden die Joep investeerde in sexclub Princess van oud-schoolkameraad Willem Olyslagers, waarvan hij zelf zou zeggen dat hij niet wist dat het geld daarvoor bedoeld was. Maar ook hier eindigt het verhaal van Van den Nieuwenhuyzen niet. RDM, bouwer van onderzeeboten, heette zijn nieuwe geesteskind. Het luidde een nieuwe – roemruchte – periode in.

In 1998 kwam Van den Nieuwenhuyzen in het nieuws met plannen om met RDM scheepswerf Wilton Feijenoord (inclusief Verolme) over te nemen. Hij wilde deze weer plakken aan scheepswerf De Schelde. Op die manier zou een nieuwe RSV geboren worden. (Aardig netwerkdetail: bij De Schelde kwam hij Rob van den Heuvel tegen die we ook al eerder binnen de nieuwe elite mochten begroeten.) Het zou, zoals vaak met de plannen van Van den Nieuwenhuyzen, allemaal anders aflopen. Soms komt de zakenman gefrustreerd uit de hoek. Zo zei hij eens: 'Hans Wijers was de echte ramp die de Nederlandse industrie is overkomen. Een volstrekt incapabele minister die helemaal niets begreep van industrie. Ty-

pisch zo'n adviseur die zelf nooit een besluit heeft genomen.' Het was een reactie van Van den Nieuwenhuyzen op zijn plannen om Fokker met DAF en Hoogovens in één concern onder te brengen. Destijds een concern met een omzet van zo'n 15 miljard gulden. Als zijn plannen waren doorgegaan – met of zonder Begemann, al dan niet onder zijn bewind – zou de Nederlandse industrie er geheel anders uit hebben gezien, stelde Joep zelf vast.

Wat rest is de RDM. Het is de spil waar zijn nieuwe conglomeraat om draait. Een bedrijf dat handelt in tanks, pantserwagens, duikboten, helikopters en kanonnen. Kortom, Joep van den Nieuwenhuyzen heeft de aanval gekozen. Ook hier is hij niet onomstreden. Zo dook zijn naam in 1997 op toen RDM duikboten aan Taiwan wilde leveren. Een heuse politieke rel bleek geboren. Een rel die zelfs gepaard ging met afluisterapparatuur in het Amsterdamse Amstel Hotel, waar Van den Nieuwenhuyzen frequent verbleef. Tot vreugde van de BVD-agenten was het bij Joep een *va et vien* van dames, meldde *HP/De Tijd*. Overigens had Joep het Belgische Brasschaat toen officieel ingeruild voor Aruba.

De politiek zal kort daarna opnieuw met Van den Nieuwenhuyzen te maken krijgen. Hij werd in 2002 namelijk genoemd als een van de serieuze kandidaten om een ministerspost te bekleden voor de LPF. De ultieme status voor iemand uit de nieuwe elite. Joep reageerde dan ook enthousiast en toonde zich bereid minister te worden als een 'overgrote meerderheid' van de LPF dat aan hem zou vragen. Hij beloofde een mooi bedrag in de LPF-partijkas te storten. Hij zei een verantwoordelijkheid te voelen om de missie van Fortuyn niet te laten mislukken. Enkele weken daarvoor had hij overigens Fortuyn zelf nog laten weten alleen in het kabinet te willen als hij premier kon worden, aldus *de Volkskrant*. Deze kroon op zijn carrière ging echter aan zijn neus voorbij. De

penningmeester van de LPF wacht nog steeds op zijn bijdrage. Ook Joep is een gewone ondernemer geworden met zijn RDM en daarmee wordt een tijdperk van bedrijvenhandelaren afgesloten.

Toen na 1990 de economie in een glijvlucht belandde, stopten de meest succesvolle bedrijvenhandelaren met de handel en gingen over op conglomeratenvorming. Er waren natuurlijk ook nauwelijks goedkope bedrijven meer te vinden en ze waren ook moeilijker met winst te verkopen.

De oude elite in de bedrijven is door de bedrijvenhandelaren zeker wakker geschud. Verscheidene toplieden legden het af tegen nieuwkomers, die de vruchten plukten van de aanval van de bedrijvendokters op de bedrijven. Talloze managementgoeroes predikten het nieuwe management van de nieuwe elite. Maar de nieuwe elite zelf had echter weinig belangstelling voor een carrière in een groot bedrijf. Misschien is het iets voor hun kinderen. Het snelle geld van de effectenbeurs zoals beschreven in het volgende hoofdstuk lachte de nieuwe elite toen reeds toe.

De oude elite slaat terug

Voordat in de loop van de jaren tachtig de beurs opkwam, waren het vooral enkele oude banken die door te optimistische medewerking aan de nieuwe elite inzake onroerend goed, IT en bedrijvenhandel in de problemen kwamen: Teixeira de Mattos, Tilburgsche Hypotheekbank, Slavenburg's Bank, Staal Bankiers en ook de NMB. En het was de oude elite die de klappen mocht opvangen. Intussen had de nieuwe elite al weer een nieuw speeltje gevonden: de effectenbeurs, voor velen dan nog een relatief onbekend fenomeen. Veel leden van de nieuwe elite hadden dankzij de onroerendgoedmarkt, media, IT of bedrijvenhandel, al snel de schaapjes op het droge. Zowel voor de renteniers als voor anderen uit de nieuwe elite lonkte de effectenbeurs. De geschiedenis herhaalde zich wat dat betreft, want ook in de Gouden Eeuw en de Industrialisatie trok de beurs als een magneet een nieuwe elite aan. Op de beurs konden nog veel sneller dan met de handel in bedrijven – en vooral ook veel makkelijker – grote vermogens worden verdiend. Zeker toen in de loop van de jaren tachtig de miljarden van de pensioenfondsen de beurskoersen bijna automatisch omhoog stuwden. De nieuwe elite spon er weer eens garen bij en de beurs werd als geen andere plek het centrum van de nieuwe elite. Met als hoofdpersonen beursbengels als Adri Strating, Han Vermeulen en Eddy Swaab.

En er waren opnieuw lieden uit de oude elite – belust op

geld – die zich lieten meeslepen door de hype: Robin De Vilder, Rob Nusse, Jan Brink, André Baar, Arnold Heertje en vooral enkele pensioenfondsbestuurders. Verder waren er criminelen die de beurshandel nodig hadden om hun geld wit te wassen, en handelaars met voorkennis en belastingontduikers. Bruinsma, Femis, Orco, Nusse Brink, Octopus, Van Meer James Capel, Leemhuis & Van Loon (Vermeulen), Strating & Co, Gestion (Strating, Brink), FTC (Swaab, Nieuwkerk, De Groot)... het zijn de namen die voor een onrustig einde van het nieuwe millennium zorgden.

Want aan het succes van de nieuwe elite op de beurs kwam begin jaren negentig vrij abrupt een einde. De economie zakte in elkaar en weer bleken de fundamenteën van de nieuwe elite broos te zijn. De nieuwe economische rampspoed ging ook weer met een groot aantal affaires gepaard. In dit hoofdstuk zullen er weer veel voorbijkomen.

Dat de nieuwe elite het moeilijk kreeg, was niet alleen het gevolg van het slechte economische tij. De oude elite was na eerdere affaires wijs geworden. Ze wilde zich – na de bankcrashes uit begin jaren tachtig, de IT-hype die ze hadden gemist en de bedrijvenhandel die ook door de nieuwe elite werd gedomineerd – niet nog eens de kaas van het brood laten eten. De oude elite sloeg keihard terug en begon een tegenoffensief. Daar was ook meer dan ooit oude elite bij betrokken. De nieuwe elite dreigde immers de effectenbeurs in diskrediet te brengen. Nederland had toch al de naam van financieel riool van Europa. In dit kader werd in 1990 een wet ingevoerd die aandelenhandel met voorkennis strafbaar stelde. Een meesterzet van de oude elite om de nieuwe elite in toom te houden. Er kwam een grote druk op Justitie om daden te stellen. Uiteindelijk mondde dit uit in de inmiddels roemruchte Clickfondszaak. Nu alle stofwolken zijn opgetrokken is het opvallend dat van de beursbengels er geen en-

kele in de absolute top van de nouveau riche is terechtgekomen. Hoe aantrekkelijk de beurs ook leek, echt vermogend heeft het de nieuwe elite niet gemaakt. Ook hier blijkt weer dat het gros van de initiatieven van de nieuwe elite uiteindelijk de mist in gaat.

Voordat we uitvoerig terugkomen op de effectenbeurs, maken we even een interessante zijstap naar Barretje Hilton, van 1975 tot 1991 het draaipunt van de nieuwe elite. We kwamen de bar al herhaaldelijk in dit boek tegen. We hebben gezien dat in de jaren zestig en zeventig in het onroerend goed en in de IT en vooral in de jaren tachtig in de bedrijvenhandel een enorme kliekvorming bij de nieuwe elite ontstond. De klik kwam 'toevallig' in Barretje Hilton terecht, waardoor zelfs van een nog grotere kliekvorming sprake was. Er waren ook andere trefpunten als Belle Rive en Satiricon. En na de sluiting van Hilton deden Café Ludwig, Lunchroom Delcavi, Café Lexington en Hotel Des Indes een poging de nieuwe elite binnen te halen.

Toch is met name het Hilton beroemd en berucht geworden. Van de tientallen snelle jongens die daar eerst naar de maandagavondclub kwamen, maar later dagelijks hun opwachting maakten, waren de belangrijkste: onroerendgoedboys Jacobus Recourt, Cor van Zadelhoff, Jaap Kroonenberg, Harry Mens, Ton Fagel (organisator van spetterende feesten in het Amsterdam Hilton), voormalig autocoureur Bob van der Sluis, André Baar en de latere LPF-baas Ed Maas. Allen mochten ze zich in de loop der jaren verheugen in serieuze aandacht van Justitie. Ook de media lieten zich in Barretje Hilton zien. Pieter Storms haalde er geld op voor zijn *Krant op Zondag* en Thomas Lepeltak (Stan Huygens van *De Telegraaf*) haalde er menig nieuwtje weg. Andere stamgasten: Rijk de Gooyer, Maarten Spanjer, Toon Hermans,

Henk Hofland en Willem Duys. Ook de snelle IT-jongens lieten zich in Barretje Hilton niet onbetuigd. Met name voor Willem Smit was het zijn huiskamer, aangezien hij in Amsterdam Hilton permanent een suite bewoonde. Niet voor niets klaagden Neelie Kroes en Nina Brink dat de directie van Newtron vergaderde in Barretje Hilton. Ook bedrijvendokter Joep van den Nieuwenhuyzen was er kind aan huis. De beursbengels deden hier eveneens goede nieuwe-eliterelaties op. We komen ze allemaal tegen in de beursfraudeaffaire die zich in 1997 openbaarde.

En onvermijdelijk vertoonden zich in Barretje Hilton ook prominente meelopers uit de oude elite. Ook bij hen bleven affaires niet uit. Cees van der Hoeven, de eens briljante, maar uiteindelijk gevallen topman van Ahold, en André Baar, de voormalige topman van NBM Amstelland, zijn er voorbeelden van. Ook Freddy Heineken en zijn latere ontvoerder Willem Holleeder en de bekende Amsterdamse ex-commisaris van politie Gerard Toorenaar kwamen er. Oud-Postbankbestuurder Hans Verkoren, die door de NMB-top was gepasseerd voor een topfunctie in de NMB Postbank, sprak in het bijzijn van journalisten in Barretje Hilton zijn mond voorbij over de beleggingen van NMB-bestuurder Ton Soetekouw in Newtron. De prominentste bezoeker uit de oude elite was echter prins Bernhard, onder meer bekend van de Lockheed-affaire uit 1976. De koninklijke familie had nog andere betrokkenheid bij de nieuwe elite. Kleinzoon Bernhard jr. komt later om de hoek kijken gedurende de internet-hype en de koninklijke advocaat Salomonson moest zich terugtrekken na zijn twijfelachtige rol in de Text Lite-affaire. Kroonprins Willem-Alexander op zijn beurt werd volgens *De Telegraaf* regelmatig in het Amsterdamse uitgaansleven gesignaleerd in het gezelschap van de omstreden Oscar Hammerstein, later de huisadvocaat van de LPF.

Als geschreven was ook Klaas Bruinsma een belangrijke klant van het Hilton. Ook daar een koninklijke relatie. Volgens *De Telegraaf* was Mabel Wisse Smit, de vriendin, inmiddels verloofde, van de tweede zoon van koningin Beatrix, Johan Friso, een goede (zeil)bekende van Bruinsma. Totdat zij naar eigen zeggen het verleden van Bruinsma leerde kennen en resoluut met de drugsbaron brak.

Bruinsma ging meestal rustig aan een tafeltje zitten en bemoeide zich zelden met het lawaaierige groepje aan de bar. Hij was echter wel een belangrijke klant van het dubieuze effectenbedrijf Nusse Brink. Klaas Bruinsma wilde rijker en machtiger worden dan zijn vader, die weer dezelfde levensdoelstelling had ten opzichte van zijn vader. Dat is hem gelukt, misschien wel dankzij de Spartaanse opvoeding van diezelfde vader. Pa Bruinsma bezat de limonadefabriek Raak. Eind 1984 werd Klaas Bruinsma wegens doodslag tot drie jaar gevangenisstraf veroordeeld. Tussen 1985 en 1990 voerde Bruinsma's 'divisie geweldsmisdrijven' vijf liquidaties uit. Enkele daarvan zijn terug te voeren op concurrentie met De Hakkelaar. In 1991 escaleerde de zaak. Klaas Bruinsma werd honderd meter voor de deur van Barretje Hilton neergeschoten als resultante van een grootscheepse maffiaoorlog die tot op de dag van vandaag zijn slachtoffers kent.

In het prestigieuze financiële vakblad *Euromoney* werd in die tijd Amsterdam Hilton uitgeroepen tot het slechtste hotel ter wereld. De directie van het hotel vond het welletjes en sommeerde de roemruchte gasten elders een heenkomen te zoeken. Door de gasten werd nog wel een petitie ingediend, maar de directie was onvermurwbaar. De ruggengraat van het barretje werd gebroken door twee barkeepers te ontslaan. De rol van Barretje Hilton is dan uitgespeeld, maar de bar is wel jaren de bakermat van de nieuwe elite geweest en heeft sterk bijgedragen aan de klikvorming. Menige be-

schreven deal, complot en ruzie in dit boek vond zijn oorsprong in deze horecagelegenheid. De bekendste uitwijkplaats voor de rijken na de periode Hilton werd Café Lexington.

Terug naar de nieuwe elite en het bank- en effectenwezen. De eerste bank die sprong in het tijdperk van de nieuwe elite was Teixeira de Mattos, in 1966. Directeur was Jan Marie Fehmers. Deze laatste kwam al in hoofdstuk 2 ter sprake bij onroerendgoedmagnaat Reinder Zwolsman, zijn partner bij het opzetten in 1966 van de tv-zender op het REM-eiland. Teixeira was voor de Tweede Wereldoorlog een gerenomeerd bankiershuis. Tijdens de oorlog werden de Joodse eigenaren vermoord. Na de oorlog nam de staat de bank over en gaf deze in 1956 aan Fehmers op grond van diens oorlogsverdiensten in Londen. Fehmers ging voortvarend aan de slag en schuwde daarbij het criminele circuit niet. In 1966 bleek de bank te veel geld te hebben uitgegeven, onder anderen aan de onroerendgoedjongens. Geen enkele andere bank wilde helpen. AMRO-directeur Klasszen zei er ooit over: 'Ik geef geen cent aan die oplichtersbende.'

Een ander bankdrama vormde de Femis-Bank. Deze bank werd opgericht in 1978 en beheerde onder nummerrekening het zwarte geld van 2350 bekende en minder bekende Nederlanders. In totaal beheerde Femis zo'n 118 miljoen gulden, voor die dagen waren dat nog grote bedragen. Edoch, het was bankieren zonder vergunning en het gros van het (zwarte) geld verdween in duistere diepten. Nooit eerder verdween een groter bedrag bij een Nederlandse bank.

Toen de FIOD naar aanleiding van publicaties in *de Volkskrant* in 1991 een inval deed op het Femis-hoofdkantoor, werden niet alleen wapens en juwelen aangetroffen, maar ook

een schat aan geheimzinnige documenten met gecodeerde aantekeningen van de Octopus-organisatie, bekend van omvangrijke drugstransporten. Een rechtszaak volgde. Aardige zijlijn is dat hier ook de advocatuur in relatie tot de nieuwe elite zichtbaar wordt. Oscar Hammerstein, later een van de bepalende figuren bij de LPF, werd onder meer verdacht van hulp bij het doorsluizen van drugsgeld naar aanleiding van de Femis-affaire. Een verdenking waarvan hij later overigens weer werd vrijgesproken. Nederland leek begin jaren negentig wel een bananenrepubliek geworden en de oude elite vond het welletjes. Justitie kwam in actie.

Die reactie van de oude elite kwam er ook bij de Tilburgsche Hypotheekbank. Was Femis opgezet om het zwartgeldcircuit te bedienen, de Tilburgsche Hypotheekbank was dat in principe niet. Maar deze andere bank van de oude elite liet zich door onroerendgoedjongens als Jaap Kroonenberg en vooral Ronnie van de Putte tot te grote risico-investeringen verleiden. Jarenlang ging dat goed, tot de economie begin jaren tachtig stagneerde en het ene gat niet meer met het andere kon worden gevuld. In 1990 had de Tilburgsche Hypotheekbank de twijfelachtige primeur dat in Nederland voor de eerste maal commissarissen persoonlijk aansprakelijk werden gesteld wegens wanbeheer.

Nog opzienbarender was in 1983 de ondergang van Slavenburg's Bank. Ook hier liet de oude elite zich door de nieuwe elite verleiden en nam ze te grote risico's. Ronnie van de Putte (wederom), maar vooral Ton Fagel en Bob van der Sluis speelden hierin een grote rol. Uit de top van de nouveau riche was John Deuss een belangrijke klant van Slavenburg. Hij wist de bank in verlegenheid te brengen door het belazeren van de Russen met het eerder aangehaalde olietransport.

Slavenburg's Bank ging uiteindelijk ten onder aan een overijverige jurist die in 1982 het privé-faillissement van Ton Fagel en Bob van der Sluis aanvroeg. Zij hadden door het faillissement van F&S Properties in 1981 de bank opgezeteld met een verlies van achttien miljoen gulden. De overijverige jurist hoopte met zijn actie het verlies voor de bank te beperken. In feite plaatste hij een tijdbom onder de bank. Een eveneens gedreven curator snapte niet hoe het mogelijk was dat Fagel ondanks het faillissement nog altijd in een huurauto rondreed en een secretaresse had. Voornoemde jurist liet weten dat dat kon door een 'kluiskrediet', een krediet met zwart geld als onderpand. De curator waarschuwde daarop Justitie. Fagel en ook de gearresteerde sexclubexploitant Maurits de Vries, alias 'Zwarte Joop' ofwel 'Koning der Wallen', bekenden het zwarte circuit. De interne accountant en een ex-directeur verklaarden dat ook de raad van bestuur van Slavenburg's ervan wist. Daarop volgde in 1983 een inval. Minister van Justitie Frits Korthals Altes (buurman van Piet Slavenburg en onder meer bekend als kabinetsinformatuur) maakte een einde aan het proces. De bestuurders kregen lichte veroordelingen of werden vrijgesproken en kregen soms zelfs een forse schadeclaim toegewezen. Hun advocaten waren mr. Hans Mentink en mr. Mischa Wladimiroff, advocaten die tot op de dag van vandaag deel uitmaken van de advocatenkluik rondom de nieuwe elite. Zij verdedigden onder meer Bram Peper, Jim Janssen van Raay, Gerrit van der Valk en Nina Brink.

Maar het Slavenburgverhaal is hiermee nog niet ten einde. Want voor het voortbestaan van Slavenburg's was een partner nodig. In Nederland bleek die hulp niet te vinden. Uiteindelijk schoot in 1983 de Franse bankgigant Crédit Lyonnais te hulp. Die voelde zich later weer gefleest toen het verlies niet 150 miljoen gulden, maar meer dan één miljard bleek te be-

dragen. De Nederlandsche Bank en de ministers van Justitie en Financiën moesten bijspringen.

Het Slavenburg's moeras bleek echter drassiger dan gedacht, zeker na de overname door de Fransen. Op de achtergrond hiervan speelde bankdirecteur Frans Afman nog een wonderlijke rol. Bij CLBN kreeg hij de kans zich te ontpoppen tot een filmfinancier met een mondiale reputatie. 'King of Indies' luidde de bijnaam die hij in de Verenigde Staten verwierf door de gulheid waarmee hij onafhankelijke filmproducenten terzijde stond. Zijn methode van voorfinanciering van films maakte CLBN tot de absolute wereldmarktleider op dit gebied. De keerzijde: hiermee werden wel vuile handen gemaakt. Op de eerste plaats werd Afman voor zijn werk niet alleen door CLBN betaald, maar ook door de filmproducenten. Bovendien ging hij in zee met zeer dubieuze types. Zoals de eerder genoemde Italianen Fiorini en Paretto. CLBN leende Paretto twee miljard gulden. Deze Paretto-affaire leidde in 1991 tot het aftreden van de Franse CLBN-topman en Afman. In 1996 kwam eindelijk de aap uit de mouw: de top was volgens het Amerikaanse zakenblad *Fortune* omgekocht voor twintig miljoen dollar. Ook zou er sprake zijn geweest van witwassen van criminele gelden.

We hebben het hierboven vooral gehad over voorbeelden waarbij de oude elite zich door de nieuwe elite liet overhalen tot onoorbare praktijken. Bij de Orco-Bank was het net als bij de Femis-Bank de nieuwe elite zelf die al te voortvarend te werk ging en door de oude elite begin jaren negentig een halt werd toegeroepen. De Orco-Bank (Optimaal Rendements Consortium) was in 1988 min of meer opgericht voor belastingontwijking. Jarenlang vocht ze met de fiscus om de bankstatus. In 1990 werd Orco geconfronteerd met een onderzoek van de beurs naar handel in voorkennis. De Orco-Bank

had drie CDA'ers met meerdere functies binnen de nieuwe elite weten aan te trekken: oud-CDA-minister Tjerk Westerterp (directeur Optiebeurs), CDA-bestuurder Ton Soetekouw (NMB) en oud-CDA-premier Dries van Agt. Van Agt moest uiteindelijk, nadat uitkwam dat Orco zich bezighield met belastingontwijking, die nevenfuncties neerleggen.

Het krioelde verder van de dubbele petten binnen de nieuwe elite. President-commissaris Guis, een vriendje van oud-NMB-bestuurder Soetekouw, bekleedde dezelfde functie ook bij Staal Bankiers van Ton Jongbloed. In 1988 deed oud-NMB'er Dolf Huijgers, die later als commissaris bij IT-bedrijf Management Share betrokken raakte, een vijandig bod op de Orco-Bank. En we hebben ook al vermeld dat onroerendgoedkoning Jaap Kroonenberg in 1995 met een belang van 33% in de Orco-Bank stapte. In 1995 ontstond er tevens commotie rond de torenhoge declaraties van Soetekouw bij Orco. Soetekouw stapte op, maar kreeg Justitie achter zich aan wegens belastingfraude en valsheid in geschrifte. De oude elite voelde zich met de infiltratie in het bankwezen door de nieuwe elite in het hart geraakt en reageerde opnieuw. Orco erkende dat zij beurshandel met voorkennis had gepleegd, maar wist de zaak te schikken.

Klaas Bruinsma was niet het enige zoontje van de oude elite dat snel rijker wilde worden dan papa, vervolgens in de wereld van de nieuwe elite terecht kwam en aansluitend de fout inging. Het overkwam ook een vriendje van Pim Fortuyn, Robin de Vilder. Eind jaren tachtig haalde het zoontje van de vermaarde voorzitter van de Kamer van Koophandel van Amsterdam multimiljonair Wim Laverman over diens miljoenen te beleggen. Met uiteraard superrendementen in het vooruitzicht. Het resultaat: de miljoenen verdwenen in het luxe leven van Robin de Vilder. De neef van Laverman liet het er

niet bij zitten en beet zich als een terriër vast in Robin de Vilder en diens vader, die er zich altijd op liet voorstaan dat zijn 'netwerk van relaties binnen Europa het grootste was na dat van het Vaticaan'. (Terzijde: neef Frans de Vilder was commissaris bij Joep van den Nieuwenhuyzen's Begemann.) Robin de Vilder werd veroordeeld, maar op allerlei manieren door pappie geholpen, omdat hij nog maar 26 jaar oud was en verslaafd aan drugs... Omdat zoonlief bezig was met afstuderen op de 'chaostheorie', kreeg hij in eerste instantie uitstel van de gevangenisstraf. Op verzoek van De Vilder sr. legde de rechter Laverman en zijn neef een publicatieverbod op.

De geschiedenis De Vilder draagt verder alle kenmerken van een heuse soap in zich. De vrouw van Robin de Vilder stierf in 1996 een mysterieuze dood. Bronnen dichtbij de familie verklaarden tegenover *De Telegraaf* dat de charmante Haarlemse tandartsdochter kort voor zij onwel werd een xtc-pil had geslikt. Ook zou zij een glas drank die voor haar man Robin bestemd was, hebben leeggedronken. In 1997 stierf De Vilder sr. en de opgelichte multimiljonair Laverman liet direct beslag leggen op de erfenis die volgens hem aanzienlijk kon zijn. De familie De Vilder was rond de oorlog rijk geworden in de bouw en het verzekeringswezen. Zoonlief bleek de dag na vaders overlijden afstand van de erfenis te hebben gedaan. Uiteindelijk werd er een schikking getroffen.

In 2002 kreeg het verhaal toch weer – ook dat kenmerkt soaps – een onverwachte wending. Nu met dochter Fiona De Vilder in de hoofdrol. Fiona, 'buurmeisje' van LPF-vice-fractievoorzitter Ferry Hoogendijk, stelde zich kandidaat als staatssecretaris voor Emancipatiezaken voor de LPF. In het netwerk van De Vilder sr. werd met verbazing gereageerd, omdat 'Fiona op sommige momenten nogal onevenwichtig kan reageren'. De oude politieke elite wist haar buiten Den Haag te houden. Eind goed al goed...

In 1989 werd duidelijk dat de effectenbeurs deugnieten bleef aantrekken. Jan Brink (niet te verwarren met Berry van den Brink) probeerde het acht maanden lang met zijn zoon in zijn effectenbedrijf Keyser & Co. Derde partner was Rob Nusse, 'een keuze uit armoede', aldus Brink sr. 'Er diende zich geen andere kandidaat aan.' De onkunde van de twee jongelui was Brink sr. al na korte tijd duidelijk: 'Die twee wisten samen niet eens het verschil tussen debet en credit.' Brink jr. en Rob Nusse begonnen voor zichzelf en maakten een razendsnelle groei door met een specialisatie in baissetransacties. Deze transacties waren in het bijzonder interessant voor misdadigers als Klaas Bruinsma en zijn kompanen in het Octopussyndicaat. In 1992 kantelde het beurs sentiment en ging het mis met de baissehandel. De jongelui verdwenen snel achter de tralies. Een jaar later werd in een uitgebrande auto het verkoolde lichaam van een betrokken Octopus-handlanger aangetroffen.

In 1990 werd vervolgens een wel heel merkwaardig beursbedrijf opgericht: Extendo. Initiatiefnemer was de zeer omstreden Jules van der Vegt. Extendo had tot feitelijk doel het wegvagen van het bestaande financiële systeem, inclusief de Amsterdamse effectenbeurs. Robert Jan Doorn, die eerder in de slag was met Ed Maas om vhs, zou een van de investeerders zijn geweest. Hij benaderde Pim Fortuyn, die toen net door de PvdA aan de kant was gezet als reorganisator van de partijstructuur, voor een topfunctie bij Extendo. Fortuyn had er wel oren naar om de oude elite een lesje te leren. Ook deze potentiële benoeming mondde uit in een conflict. Volgens Fortuyn werd hij benaderd als directeur en zag hij daar weer snel vanaf omdat hij Van der Vegt niet zag zitten: 'Een gevaarlijk man, volstrekt immoreel', aldus Fortuyn in *Quote*. 'Dat Latijn en die economische theorieën, dat kenmerkt toch

een oplichter? Verder is hij een fantast die een spoor van vernielingen achter heeft gelaten. Er zijn helaas altijd kleine lieden die erin lopen. Ik heb van nabij meegemaakt dat hij twintigduizend gulden aftroggelde van een politieagente die in een van zijn avonturen meeging.’ Van der Vegts lezing in *de Volkskrant* was een andere. Van der Vegt noemde zich daar de ‘mentor’ van Pim Fortuyn. Nadat deze begin jaren negentig zijn taak als directeur OV-jaarkaart had neergelegd, verzocht Van der Vegt hem PR-officer van Extendo te worden. Toen Fortuyn vervolgens ‘met ontbloot bovenlijf’ in *Esquire* verscheen, zette Van der Vegt een punt achter de samenwerking.

Jules van der Vegt stortte zich vervolgens op allerlei tot mislukken gedoemde vijandige overnames. Van vleeswarenbedrijf Homburg tot Martinair, Air Holland en Macintosh. In 1998 kwam Van der Vegt, een man met een naar eigen zeggen ‘gezonde aversie tegen de overheid’, in het nieuws als vijand van de euro, die hij beschouwde als een complot van de lidstaten om zich te ontdoen van ‘tienduizend miljard gulden’ overheidsschuld door het onbruikbaar maken van zwart geld. Van der Vegt wilde zijn deskundigheid om zich volledig aan de fiscus te onttrekken delen met anderen. Boetes en telefoonrekeningen betaalde hij nooit. Hij zei daarbij terloops dat ook criminelen geregeld bij hem aanklopten. ‘Dat zijn de Sem Kleppers, Hakkelaars en Charles Zwolsmannen van deze wereld.’

In 2001 nam Jules van der Vegt contact op met Maurice de Hond, topman van het in nood verkerende internetbedrijf Newconomy, en bood zich aan als reddende engel. Dit draaide uit op bedreigingen en aanslagen. Van der Vegt schermde met The Dutch Contrarians, een geheime ‘militante’ tak van het Genootschap der Libertarians, een club die belastingheffing als diefstal beschouwt. Hierbij zouden zo’n dertig

kapitaalvluchtelingen uit de Belgische grensstreek zijn betrokken... Aldus Van der Vegt in *Emerce*.

Ook belde Van der Vegt Tom Kok van het internetbedrijf Cool Capital. 'Ik wil uw bedrijf overnemen. Niet te koop? Toch wil ik praten', klonk het kort. Ook speelde Jules van der Vegt een rol bij het merkwaardige drama rond de eerder beschreven tekenfilm *Dreamweavers*. En de B-film was hiermee nog niet afgelopen. Want in 2002 verklaarde Van der Vegt zich te hebben bekeerd tot het 'destructivisme' en politieke matchmaking. Van der Vegt deed in die tijd Leefbaar Nederland en andere LPF-achtige politieke partijen een bod ter overname. 'Dit is een zakelijke onderneming. Ik ben geen politicus, ik ben niet eens democraat.' In 2003 liet Justitie weten Van der Vegt te zullen vervolgen.

In 1989 kwam de oude elite ook in actie tegen Ton Jongbloed, directeur van Staal Bankiers. Jongbloed verschaftte met Staal Bankiers – een onderdeel van het Vendex-imperium – leningen aan de nieuwe elite. Vanaf 1979 had de oude Dreesmann evenals bij Vendex zelf (Arie van der Zwan) bij Staal Bankiers een bruisende jongeman met fantasie neergezet. De oude Dreesmann verwachtte veel van de nieuwe elite. Ton Jongbloed ontpopte zich aanvankelijk dan ook als snelle financier van snelle jongens. Jongbloed komen we in hoofdstuk zeven nog tegen bij de internethype.

Maar over klikjes gesproken, wie zien we als commissaris bij Staal Bankiers onder leiding van Jongbloed opduiken? Ton Soetekouw, de dan inmiddels gevallen bestuurder van ING (NMB). Eerder zagen we al het dwarsverband tussen de Orco-Bank en Staal Bankiers door middel van president-commissaris Guis. De oude elitaire Nederlandsche Bank zat met de snelle Ton Jongbloed in de maag. In 1989 vonden ze eindelijk een stok om hem mee te slaan. Een ex-medewerker

van de Nederlandsche Bank pleegde namelijk fraude bij Staal Bankiers. De man had belangrijke documenten van DNB meegenomen naar Staal Bankiers. De zaak loste zich feitelijk zelf op doordat de bewuste oud-medewerker van DNB zelfmoord pleegde. Maar Jongbloed was inmiddels wel zijn baantje kwijt.

Hij ging echter niet bij de pakken neerzitten, maar begon met superbeleggingsfonds Groeigarant. Zo'n beetje te vergelijken met de omstreden winstverdriedubbelers van LegioLease van Aegon/Dexia. Het resultaat van Groeigarant was ook ongeveer hetzelfde. Droefenis alom en een afgang voor Jongbloed. Maar ook voor Centraal Beheer dat Groeigarant onder haar hoede had. Het zou het oude elitaire Centraal Beheer (Achmea) echter niet beletten Staal Bankiers over te nemen van Vendex en later fors in de internethype te stappen.

Onder het motto 'van mislukkingen leer je' en 'nooit te oud om te leren', begon Jongbloed in 1998 samen met Ton Soetekouw Cartera Finance. De klikjes binnen de nieuwe elite zijn benauwend. In 1999 verliet Jongbloed Catera Finance alweer om zijn veelbesproken carrière bij de internet-effectencommissarier IMG Holland voort te zetten als CFO. Tjerk Westerterp was er commissaris. Het werd wederom een ehec. Ook hier zal Justitie ingrijpen.

Hierboven noemden we al oud-NMB-topman Ton Soetekouw als commissaris bij Staal Bankiers. Soetekouw was eerder directeur van NMB-dochter Alpha Computerdiensten en leerde Willem Smit kennen bij de verkoop van dit IT-bedrijf aan Datex. Later troffen ze elkaar weer in de Newtron-affaire. Inmiddels was Soetekouw toegetreden tot de raad van bestuur van NMB en na fusies tot de top van de ING. Ton Soetekouw struikelde in de jaren tachtig uiteindelijk over Newtron

onder druk van de Nederlandsche Bank en het beursbestuur. Hij had aandelen gekocht voor een prijs die onder die van de introductieprijs op de beurs lag. Met hem kwamen zijn NMB-maatje Mike Vredegoor, die we nog bij de internet-hype zullen tegenkomen, maar ook ING-topman Scherpenhuijsen Rom op straat te staan.

Soetekouw, toentertijd CDA-bestuurder, was ook de man die Neelie Kroes overhaalde om toe te treden tot de raad van commissarissen van Newtron. Bij Newtron zette de NMB aanvankelijk hun vaste *troubleshooter* Berry van den Brink in. Soetekouw dook na zijn aftreden bij de ING geheel in de wereld van de nieuwe elite. In 1992 richtte hij, zoals we zagen, met de broertjes Wyler het financieel adviesbureau Wyler Soetekouw & Wyler op. En in 1995 kwamen we hem tegen als adviseur en lid van het administratiekantoor van de Orco-Bank en ontstond de rel over zijn declaraties. Ook daarna bleef Ton Soetekouw bij de nieuwe elite betrokken: met Willem Smit in Internoc en met maatje Mike Vredegoor in internetbedrijf Ring!Rosa. Maar hoe goed de meelopers van de NMB ook hun best deden, ze schopten het financieel niet ver binnen de nieuwe elite.

Een CDA'er die wel succesvol de wereld van de nieuwe elite betrad, was Dirk Scheringa, baas van DSB. Tot 1985 had hij een onbeduidend assurantiekantoorje annex makelaardij. Tot 1979 zat hij zelfs nog bij de Rijkspolitie, hoewel hij daar al wel voor collega's belastingformulieren invulde. Maar wat in 1979 kleinschalig als bijzaak begon als Frisia Financieringen, groeide door het opkopen van concurrenten uit tot de grootste lener van snel en zogenaamd goedkoop geld in Nederland. Ondanks de honderden miljoenen die hij hiermee heeft verdiend, is Scheringa, anders dan de andere nieuwe-eliteleden, een sobere verschijning gebleven met een weinig modi-

eus pak. Een uitstraling waar hij overigens graag mee ketteert. Scheringa heeft een tot hoofdkantoor omgebouwd nonnenklooster in het Westfrieze Wognum. Maar op een toch weer typisch nieuwe-ELITEWIJZE speelde hij zich in de kaart met de sponsoring van voetbalclub AZ en de DSB Schaatsploeg. En wat te denken van een fax aan *Quote* waarin hij meldde dat hij veel te laag stond op de lijst van 500 rijksten van Nederland. Als echte oude elite doet hij al jaren mee aan de alternatieve elfstedentocht, maar daar staat weer tegenover dat hij showt met het Frisia Museum in Spanbroek, dat gespecialiseerd is in schilderijen uit de twintigste eeuw en vooral magisch realisme. Zeg maar Carel Willink. Maar zijn behoefte aan status was als echte nieuwe elite daarmee niet bevredigd. Hij had politieke inspiraties. Niet alleen zat hij voor het CDA in de gemeenteraad van Opmeer, ook stond hij in 1997 op de groslijst van het CDA voor de Tweede Kamer. Gezien de combinatie CDA en nieuwe elite is het dan ook niet toevallig dat Tjerk Westerterp commissaris bij hem was.

Verder komen we ook Lou van Nieuwkerk van FTC tegen. Over hem later in dit hoofdstuk meer in verband met de beursfraude. Scheringa strikte Rob Bonnier als commissaris. Deze oud-bestuurder van KPN BT heeft een succesvolle zoon in het internetgebeuren. Nu we het toch over internet en politiek hebben... Oud-D66-voorzitter Tom Kok zou voor Scheringa een internetbank opzetten à raison van honderd miljoen gulden. Toen de beursgang van DSB onverhoopt niet doorging (de banken wilden volgens Scheringa een te lage introductiekoers), trok Scheringa de belofte in. De rechter stelde Kok in het gelijk, maar Kok heeft de schadeclaim vooralsnog niet ingediend. In *de Volkskrant* stelde hij: 'Ik heb begrepen dat DSB inderdaad krap bij kas zit. Ik heb geen zin om met mijn claim het bedrijf omver te trekken'.

CDA-collega van Scheringa en meeloper met de nieuwe elite is Tjerk Westerterp. We zagen hem in dit boek al figureren bij brekebeentjes als Tulip (met Kuijten), Begemann (met Van den Nieuwenhuyzen) en Orco (Soetekouw), bij DSB dus en later bij internetbedrijf IMG (Jongbloed) en Leefbaar Nederland. Maar niet alles wat oud-minister van Verkeer & Waterstaat Westerterp aanraakte, veranderde in grofvuil. Want de Optiebeurs – Westerterps kindje – werd in de jaren tachtig misschien wel het grootste succes van de nieuwe elite. En dat voor iemand die als meeloper te boek staat. In alles heeft Westerterp zich dan bekeerd tot de nieuwe elite: hij is ijdel, eigenwijs en heerszuchtig. De beursdirecteur zou behalve het postuur ook de heerszuchtige ambities hebben van de door hem zo bewonderde Napoleon Bonaparte.

Ook was er de typisch nieuwe-elitesponsoring van de paardensport. Niet alleen met de Optiebeurs, want ook Begemann ging in de paardensport omdat commissaris Tjerk Westerterp zo van paarden hield. Verder figureerde hij voortdurend in de societyrubriek van Stan Huygens. Ooit werd hij omschreven als voorzitter, penningmeester en enig lid van de Vereniging Westerterp Vooruit. Voor het zakenleven gold de ijzeren regel: waar Westerterp komt, stijgen de kansen op een overname. Het duurde dan ook jaren voordat de instituten uit de oude elite zich op de optiebeurs begaven.

In tegenstelling tot de Optiebeurs werd de Rotterdamse olietermijnmarkt Roefex, eveneens een initiatief van Westerterp, weer geen succes. In de loop van de jaren negentig werd Westerterp een beetje een karikatuur van zichzelf met zijn commentaren over verkeer in de krant, terwijl hij met een borrel op een fors ongeval veroorzaakte. Hij probeerde het vervolgens nog een keer in de politiek. Onder meer met een mislukt avontuur bij Leefbaar Nederland. Net als meelopers Hans Wiegel, Dries van Agt, Jim Janssen van Raay en Ferry

Hoogendijk is Westerterp toch een oude man die de aandacht niet kan missen en denkt dat hij het altijd beter weet. Ook dat is nieuwe elite.

In 1997 volgde de apotheose van de nieuwe elite op de beurs. Niet alleen had de economische dip rond 1990 voor tegenstellingen binnen de nieuwe elite gezorgd, waardoor Justitie informatie kon krijgen, ook leek het erop – zoals we in het begin van dit hoofdstuk al constateerden – dat de oude elite de nieuwe elite een halt wilde toeroepen, omdat die steeds doldriester te werk ging en de effectenbeurs in diskrediet dreigde te brengen. Niet dat de oude elite geen gebruik maakte van nummerrekeningen en voorkennis, maar de nieuwe elite deed dat openlijker en misschien zelfs onhandiger. En met de almaar groeiende rol van de nieuwe elite op de effectenbeurs werd de dreiging groter.

Hoofdrolspeeler op de beurs Han Vermeulen zal daar zelf naar verwijzen. In 1990 werd een wet aangenomen die aandelenhandel met voorkennis strafbaar stelde en de roep om daden van Justitie werd groter. Toch zou het nog tot 1997 duren voor er actie kwam. Het wachten was op *inside information*. Die kwam in 1997. De bron was verrassend: professor Arnold Heertje. Het bleek dat verschillende effectenhandelaren uit de nieuwe elite na de wetswijziging inzake strafbaarstelling van aandelenhandel met voorkennis in 1990 gewoon met de bestaande praktijken waren doorgegaan. Door de toegenomen belangstelling van de nieuwe elite voor het snelle geld van de effecten had inmiddels Adri Strating een spilfunctie gekregen. Hij had zijn handel niet aangepast aan de nieuwe normen. En het was eveneens niet verwonderlijk dat operatie Clickfonds begon bij Han Vermeulen, de man die zich eind jaren tachtig in een slechter beurstij van Strating had losgemaakt en na 1990 nog moest binnenlopen met behulp van Eddy Swaab.

‘Gevatte kerels met snelle babbels, grappenmakend en goed in het pak.’ Zo leerde Adri Strating in zijn jeugd effectenhandelaars kennen en hij was onmiddellijk gefascineerd door de handel en het verdienen van geld. ‘Op de mulo had ik al hoge cijfers voor boekhouden, algebra en meetkunde’, aldus Strating in *de Volkskrant* bij zijn afscheid in 1993, terugblikkend op de biljartzaal die dealingroom werd. Zo begon hij in 1977 zijn Strating & Co, waar de Co staat voor partner Han Vermeulen. In de jaren zeventig stelde de effectenbeurs nog weinig voor. Banken overwogen zelfs uit deze handel te gaan. Maar in de jaren tachtig, toen de pensioen- en spaargelden van de alsmaar welvarender wordende bevolking hun weg naar de beurs zochten, werd de beurs *booming*. Strating werd er schatrijk mee, omdat hij er van het begin af aan bij betrokken was. Als vaste bezoeker van Barretje Hilton behoorde Strating al snel tot de nieuwe elite, die destijds nog werd gedomineerd door vastgoedhandelaars en bedrijvenhandelaars. In de loop van de jaren tachtig ging hij door de opleving op de beurs daarin een steeds groter rol spelen.

Zoals we al zagen in voorgaande hoofdstukken, nam de klikvorming binnen de nieuwe elite toe en Strating zal daarin een hoofdrol spelen. In 1984 deed hij met bedrijvenhandelaars Henny Gieskes, de familie Van Doorne, Peter de Ridder en Berry van den Brink mee in Bever Beleggingen. In 1987 was hij een van de oprichters van Groupe Courtier met naast bovenstaanden Willem Cordia, Willem Smit, Jan Onderdijk en Wim Jenezon. In 1990 speelde Adri Strating een hoofdrol met de oprichting van effectenhuis Gestion. Gestion is bekend geworden met de sponsoring van amazone Anky van Grunsven. En met zijn vriendin begon Strating een stoeterij van Russische volbloedpaarden. Inderdaad, nieuwe elite en paardensport zijn twee handen op één buik.

Anders dan de beursmannen uit vervlogen tijden liet en

laat Adri Strating het breed hangen. Hij beweegt zich voort in een witte Jaguar en hij spaart fanatiek olifantenbeeldjes, waarvan er twee witte voor zijn deur staan. Hij heeft een dure villa aan de Baambrugse Zuwe in Vinkeveen, Villa Suiker-spin, geschilderd in roze en gele tinten. Hier woont traditioneel ook de penoze. Strating kocht zijn huis nog van pornokoning Zwarte Joop. Ook de overvallers van Geldnet werden hier destijds van hun bed gelicht, aldus *Quote*. Strating hoefde slechts de straat over te steken naar het terras van etablissement Belle Rive, een andere trekpleister voor de nouveau riche.

Volgens *De Telegraaf* kwamen hier ook drugshandelaren. Zo kon het gebeuren dat het jaarlijkse exclusieve visfestijn ontaardde in een wilde schietpartij. Dat er was gerekend op geweld, bleek uit het feit dat de bodyguards op het feest kogelvrije vesten droegen. In dit milieu weet Adri Strating zich echter na de wetswijziging en de veranderende mores omtrent handel met voorkennis, niet aan te passen. In 1992 verkocht Strating zijn bedrijf aan de Nationale Investeringsbank, waar Marius Jonkhart de scepter zwaaide. Jonkhart kwam in het internettijdperk ook nog terecht bij Twinning en Newconomy en is derhalve geen onbekende in de klik. Toen operatie Clickfonds in 1997 van start ging, was het ook onvermijdelijk dat Strating in opspraak zou komen. In 1997 verklaarde Jonkhart in de *NRC*: 'We hebben S. ooit expliciet verboden om via andere beleggers mee te lopen, maar als dat dan toch via zijn zoon in handelshuis Gestion gebeurt, zijn we natuurlijk kansloos.' Neelie Kroes maakte zodoende haar tweede affaire met de nieuwe elite mee, want zij was president-commissaris bij *NIB* Strating. Adri Strating kwam uiteindelijk met de schrik vrij en ging door met beleggen. Opnieuw die soms verbazingwekkende veerkracht...

Han Vermeulen groeide op in Amsterdam-Noord en verloor zijn moeder op veertienjarige leeftijd. Hij leerde Adri Strating kennen bij een commissionairshuis waar Strating boekhouder was. Hijzelf bracht op de beurs orderbriefjes rond. In de avonduren probeerde Han de akte MO Economie te halen, maar dat mislukte. In 1975 begonnen Han en Adri voor zichzelf. De concurrenten zagen met lede ogen aan dat Strating & Co draaide als een tierelier, terwijl er in die tijd met effectenhandel nauwelijks wat te verdienen viel. Ze zagen ook dat de grote beleggers wel erg trouw waren. 'Vermeulen wist precies waarmee hij het je naar de zin kon maken; of iemand het leuk vond om mee naar Yab Yum te gaan of liever een rondvaart door de grachten maakte met na afloop eten in het Amstel Hotel', schreef de *NRC*.

Han Vermeulen voelde zich bij Strating echter financieel ondergewaardeerd. In 1985 liet hij zich uit Strating & Co uitkopen en kocht zich in bij het stoffige Van Meer & Co. Dit effectenbedrijf was opgekocht door bedrijvenhandelaar Cees de Bruin, zijn zakenpartner Coen Teulings en de latere beursfraudeverdachte Berry van den Brink. Ons kent ons. Han Vermeulen had contact met het Engelse James Capel, dat Van Meer vlak voor de beurskrach van 1987 opkocht. Nijenrodiaan Dirk de Groot, die in 1965 als medewerker voor effectenbedrijf Mississippi met coderekeningen werkte en in 1977 aanbrengrer van klanten voor Strating & Co was geworden, ging met Vermeulen mee naar Van Meer.

Coderekeningen zijn uiteraard ook interessant voor de onderwereld. De Groot en Vermeulen waren niet erg kieskeurig met hun klanten en zo kon het gebeuren dat ook De Hakkelaar in dit netwerk opdook.

Vermeulen, die toch al wilder was dan Strating, moest bovendien nog 'binnenlopen'. Maar Van Meer James Capel verdiende geen cent in de economische dip rond 1990. Han Ver-

meulen werd in 1993 ontslagen door de Engelse aandeelhouder en stapte over naar Leemhuis & Van Loon. Vanaf 1992 had hij al belangen opgebouwd in dit effectenkantoor en er waren zelfs afspraken dat het opgekocht zou worden door Van Meer James Capel. Met Vermeulen stapte ook Dirk de Groot over met zijn nummerrekeningen. In 1997 werd Leemhuis & Van Loon gekocht door bedrijvenhandelaar John Fentener van Vlissingen. Kort daarna viel Justitie binnen en arresteerde Han Vermeulen in het kader van de operatie Clickfonds. Een lichte veroordeling was uiteindelijk het resultaat. In de *NRC* wees Han Vermeulen zelf naar de oude elite als aanstichter van het onderzoek: 'Het was de tijd dat er op de beurs een strijd was tussen enerzijds de grootbanken en anderzijds hoeklieden en commissionairs. (...) Maar de grootbanken hebben mij bewust beschadigd. Ze hebben het smoesje dat er steviger internationalere regelgeving moest komen gebruikt om commissionairs en mij aan te pakken. Later is een van die mensen, oud-Pierson-topman Loudon, voorzitter van de Stichting Toezicht Effectenverkeer geworden. Een van zijn eerste daden was om te vragen of mijn verklaring van geen bezwaar, die ik na die affaire gewoon weer had gekregen, kon worden ingetrokken.'

Het spoor van de beursfraude leidde ook naar Eddy Swaab en zijn *FTC* (Finance Trading Corporation). *FTC* is in 1991 opgezet met onder meer kapitaal van Mulco, de voormalige effectendochter van Robeco. Namens Robeco zat Lou van Nieuwkerk in de raad van commissarissen van *FTC*. Lou van Nieuwkerk, buurman van Adri Strating aan het 'maffialaan-tje', is geen nieuwe naam in de nieuwe elite. Hij was ook commissaris bij Begemann en *DSB*. Wat Robeco niet wist, was dat Van Nieuwkerk persoonlijk ook al zakelijke en privébanden met Swaab had. Van Nieuwkerk kende Eddy Swaab en

zijn ouders al vanaf zijn studie in Leiden. De familie Swaab was rijk geworden met een parfummerk. Ook in deze zaak dus overlopers en meelopers uit de oude elite te over.

Een merkwaardige meeloper uit de oude elite was professor Arnold Heertje, de man die algemeen gezien wordt als de tipgever van Justitie inzake het Clickfonds. Heertje was bevriend (totdat ze in 1995 gebrouilleerd raakten) met Han Vermeulen. Heertje hield lezingen voor grote investeerders en genoot bij zijn vriend Vermeulen als wederdienst financiële diensten. Eerst was dat bij Van Meer, later bij Leemhuis & Van Loon. Bij Leemhuis was het een slangenkuil. Het klikte niet tussen de twee directeurs Vermeulen en Ad van der Reijden. Deze laatste was als directeur van het beleggingsfonds van C&A nog een grote klant van Vermeulen geweest en reed toen ook in een auto van het bedrijf van Vermeulen.

Volgens Heertje en Vermeulen deed Van der Reijden dingen die echt niet konden. ‘Sterker: de handel en wandel van Van der R. waren voor mij de werkelijke reden om mijn advieschap neer te leggen’, aldus Heertje in de NRC. Veel later werd hij volgens eigen zeggen door de officier van Justitie benaderd om eens te komen praten. ‘Daar heb ik natuurlijk gehoor aan gegeven en toen heb ik deze zaken verteld. Ik zie dat als mijn plicht.’ Strating, Van der Reijden en Vermeulen waren erg verbitterd over de rol van Heertje omdat ze hem verscheidene malen financieel hadden geholpen. Er stonden nog verschillende rekeningen open.

Heertje op zijn beurt kwam vele malen in opspraak in verband met dubieuze onderpanden, onenigheid over betaling en schulden. *De Volkskrant* meldde dat Heertje een betalingsconflict had met Leemhuis-directeur Van der Reijden. In 1987 bracht *FEM* naar buiten dat Heertje een deel van zijn kostbare verzameling economieboeken, die als onderpand

dienden voor een lening, zou hebben verkocht. De rancuneuze Heertje sloeg terug via zijn column in *Het Parool*, die hij vervolgens weer moest rectificeren. Volgens *Quote* presteerde Heertje het zelfs om zijn boekencollectie meerdere malen te verpanden. Ook stelde een schade-expert na een klein brandje vast dat een deel van de boeken van Heertje eigendom was van een vooraanstaande bibliotheek in New York.

Zijn betaalde adviseurschappen brachten Heertje veelvuldig in contact met de nieuwe elite; niet zelden waren dat bedrijven met een twijfelachtige reputatie. Zo had Heertje ook connecties bij het omstreden HCS. Als adviseur van HCS beschuldigde Heertje de gevestigde bank ABN AMRO ervan dat een interne machtsstrijd bij de bank onder meer de ondergang van HCS had veroorzaakt. Heertje was ook betrokken bij Management Share. In de *NRC* had Heertje geschreven dat 'ondergrondse netwerken' zich van Management Share meester wilden maken. In 1985 kwam hij in opspraak vanwege zijn adviesfunctie bij twee malafide beleggingsbemiddelaars.

De politieke levensloop van Arnold Heertje vertoont enige gelijkenis met die van Pim Fortuyn. Van beiden wordt de wetenschappelijkheid betwijfeld en beiden begonnen als communist om vervolgens een van de grootste criticasters van links te worden. Ten tijde van Fortuyn zagen we hem dan ook samen met Bram Peper geregeld de gang van zaken voorzien van commentaar. Het oogt alsof de oude elite Arnold Heertje als meeloper handig heeft gebruikt voor haar missie.

Toch kwam de oude elite er zelf ook niet helemaal zonder kleerscheuren af. Er rolden verscheidene koppen van meelopers bij pensioenfondsen, banken en bedrijven. Misschien wel de opmerkelijkste was die van André Baar, de selfmade topman van NBM Amstelland, die zich uitstekend thuis voel-

de in de nieuwe elite: 'Rondborstig, handen als kolenschoppen, dikke sigaar in de mond, laat zich rijden in de dikste Mercedes en is niet benauwd om keihard te zeggen waar het op staat.' Ook Baar was een vaste bezoeker van Barretje Hilton. We kwamen hem eerder ook al tegen in een deal met bedrijvenhandelaar Cees de Bruin. Baar was tevens commissaris bij Ordina dat het in opspraak geraakte Newtron had overgenomen. De man achter die transactie was Berry van den Brink. Baar was goede vriendjes met Adri Strating, een van de hoofdverdachten in de beursfraude. Hiermee is het cirkeltje van de nieuwe elite en de beursfraude weer rond. Baar werd overigens niet vervolgd. Maar de oude elite maakte zich er niet populairder op bij de nieuwe elite. In de internetjaren die volgden kreeg de oude elite er nog eens flink van langs. Dit keer door de activiteiten van de nieuwe elite op de digitale snelweg die in het volgende hoofdstuk worden beschreven. De minachting voor de oude elite slaat om in ergeris.

De oude elite lijkt verslagen

Je bent jong en je wilt wat; je bent ouder en je wilt nog meer. In de tweede helft van de jaren negentig beleefde de nieuwe elite zo ongeveer haar hoogtepunt. Niet alleen waren velen van hen toen al schatrijk, er diende zich een markt aan waar de nieuwe elite nog vele malen rijker van kon worden en – nog belangrijker – waar ze nog meer status aan kon ontlenen. Internet, ofwel liefkozend de nieuwe economie genoemd, leek de suprematie van de nieuwe elite te gaan bevestigen. Oude en nieuwe elite botsten hier ook in jargon. De oude elite werd vooral geassocieerd met de oude economie (gedegen, behoudend) en de nieuwe elite met de nieuwe economie (gedurfd, innovatief). De wereld kreeg via de media de indruk dat de nieuwe internet-elite de helden waren die de oude elite met een pennenstreek zouden wegvagen. Nina Brink kon met de internetmiljarden bij wijze van spreken ABN AMRO – de bank die haar mede naar de beurs bracht – in een klap overnemen. Talloze CEO's die met hun onderneming niet konden of wilden meegaan in de nieuwe economie, werden naar huis gestuurd. Het aantal CEO's dat vroegtijdig sneuvelde verdubbelde tussen 1994 en 2000 zo ongeveer (van 47% naar 81%). De gebruikelijke cyclus in de economie – acht jaar op en dan weer even neer – ging in die tijd bij het grofvuil. Groei leek oneindig. Was het een *fin de siècle*-gevoel? Een overdreven gevoel van maakbaarheid van de samenleving?

Werden er valse verwachtingen gewekt, of was er daadwerkelijk sprake van een nieuwe economie? Was de tulpenmanie van de 21e eeuw – anders dan in de Gouden Eeuw – wel een bloem die niet zou verwelken?

Er werd in die jaren nagenoeg onbeperkt in internet of internetachtige bedrijven geïnvesteerd. Vergelijkbaar met de ICT-hype uit de jaren zeventig, zoals we al eerder zagen. Maar de bedragen die er destijds omgingen, verbleekten totaal met wat gangbaar was in de internetwereld. Moest Willem Smit het destijds met Datex nog stellen met een slordige 75 miljoen gulden, de BitMagics en Lost Boys van het nieuwe millennium dachten eerder in miljarden dan in miljoenen.

Het was allemaal koren op de molen van de nieuwe elite. Ze vonden het allemaal prachtig en sprongen er gretig in. De oudere jongeren zoals Jan Mol, Maurice de Hond en Léon Melchior beleefden een jongensdroom en anders hun kinderen wel, want die waren in de nieuwe economie in groten getale aanwezig, uiteraard geholpen door hun kapitaalcrachtige ouders. Toch zijn die kinderen niet meer uit hetzelfde self-made-hout gesneden als hun ouders; zij hebben indrukwekkende opleidingen en vinden avontuurlijke zontjes van ‘de vijand’, de oude elite, aan hun zijde. Er kwamen in de tijd ook steeds meer meelopers uit de oude elite, zoals Tom Kok, Mike Vredegoor, Roel Pieper, Rob Bonnier en Ton Jongbloed. Zelfs de president van De Nederlandsche Bank bekeerde zich. En de boodschap van de nieuwe economie werd razendsnel onder brede lagen van de bevolking verspreid met dank aan datzelfde *world wide web*.

De boodschap van de internetprofeten was echter een geheel andere dan de boodschap van het christendom dat zich over de nieuwe Romeinse wegen verspreidde, dan die van de Reformatie die zich verspreidde via de pamfletten van de nieuwe drukpersen in de Gouden Eeuw, dan die van de Ver-

lichting die langs Napoleons banen ging, dan die van het liberalisme dat van de lijnen van telefoon en trein gebruikmaakte, dan die van het nationalisme dat dankzij radio en film ingang vond en die van het individualistische nieuw links dat met dank aan de tv zijn weg vond. De nieuwe economie had zelfs helemaal geen boodschap; het had helemaal geen ideologie achter zich. Het was alleen het medium internet zelf dat de nieuwe elite te melden had. *The medium was the message.*

Maar de volgelingen haakten uiteindelijk net zo snel af als ze gekomen waren. De nieuwe elite en haar aanhang sneden zichzelf met internet vreselijk in de vingers. Het kostte miljarden, en zelfs voor de kapitaalkrachtigsten van dit land deed dat pijn. Net als bij de ICT-bedrijven die we eerder beschreven, ging het gros van de internetbedrijven ten slotte aan ledigheid ten onder. Behalve banken en effectenmakers heeft slechts een enkeling van de nieuwe elite aan internet verdiend door er vroegtijdig uit te stappen. Nina Brink en haar aandeelhouders Dik Wessels, de broertjes Wyler en de familie Sandoz zijn de uitzonderingen die de regel bevestigen. De rest werd betaald in inmiddels waardeloze aandelen.

De val in 1998 van de gebroeders Baan, die als vrome gereformeerde broeders niet echt tot de nieuwe elite behoorden, had een waarschuwing moeten zijn. Maar de nieuwe elite luisterde niet. De nieuwe economische dip na 2000 zorgde ervoor dat de eens zo gevierde helden van de nieuwe economie als *losers* onderuit gingen met in hun kielzog de CEO's die waren meegelift op deze oneindig lijkende beursgolf met te duur betaalde overnames. Enige van deze CEO's vinden we terug in de periferie van de nieuwe elite: Cees van der Hoeven (Ahold) en Peter Appeldoorn (Wegener) bijvoorbeeld. De ontluistering voor de nieuwe elite bleek uiteindelijk groot, omdat ze volkomen ten onrechte dachten de oude elite wel

even te kunnen passeren. Dat voedde hun boosheid tegen de oude elite die naar hun idee alles blokkeerde. Deze boosheid zou later politieke dimensies krijgen.

Al in de jaren zeventig ontwikkelden hippies in hun strijd tegen Big Blue de PC als een computer voor iedereen. Begin jaren tachtig bedachten deze freaks dat je door pc's te koppelen tot een gigantisch krachtig netwerk kon komen. Anders dan in de tweede IT-revolutie van de jaren zeventig werd de derde revolutie van rond de millenniumwende niet meteen door de nieuwe elite met dollartekentjes in de ogen omarmd. Het waren de freaks die als eersten het licht zagen. Michiel Frackers van Planet Internet is de bekendste van hen. En elders waren computerhackers de grondleggers van inmiddels een andere KPN-dochter: XS4all.

Een van de eersten die commercieel op internet doken was Robert Bonnier. De zoon van Rob Bonnier, oud-bestuurder van KPN BT. Geen echte nieuwe elite, maar een meeloper. Zoon Robert volgde na de havo een financiële opleiding in Straatsburg en Londen. Hij zocht een financier voor het internetbedrijfje dat in 1993 Freepages ging heten. De financier was iemand uit de nieuwe elite, namelijk de mysterieuze – van oorsprong Israëliëse – Ronald Zimet, een oude bekende van de familie Bonnier. In 1997 initieerde Bonnier jr. een joint venture met VNU om dezelfde diensten in de Benelux te verzorgen onder de naam Scoot. Financier Zimet stapte in 1997 op wegens een smeergeldaffaire. Bonnier jr. werd CEO en had toen een belang in het bedrijf dat virtueel goed was voor 240 miljoen gulden. Papa Bonnier regelde een vriendje van hem bij KPN BT als nieuwe president-commissaris. Uiteindelijk verging het dit internetbedrijfje en de portemonnee van Bonnier jr. zoals zo vele na hem. De ballon liep leeg.

Hetzelfde gold overigens voor de carrière van Bonnier sr. In hetzelfde jaar dat zijn zoon zijn *finest hour* beleefde, werd papa op straat gezet omdat het fusiebedrijf KPN BT een mislukking bleek. Bonnier sr. en jr. kregen overigens allebei nog wel een gouden handdruk van enkele miljoenen. Bonnier sr. zagen we eerder al opduiken als commissaris bij Dirk Scheringa's DSB. Anno 2003 is hij partner van XperiencePartners, waar we ook Rob van den Heuvel aantreffen, medeoprichter van Greenfield Capital Partners en commissaris van Bever Beleggingen, beide bedrijven van de nieuwe elite. Ook hier blijkt de wereld weer klein.

In 1993 begonnen ook twee andere zoons van de nieuwe elite een internetbedrijf: Lost Boys. Een groepje dromers (de Lost Boys) uit de geflopte film *Hook* van Steven Spielberg vormde de inspiratiebron voor de naam van het bedrijf. We hebben het over de zoon van de schatrijke Jan Mol van IT-bedrijf Volmac en de zoon van de nog veel rijkere bouw/vastgoedondernemer Léon Melchior: Michiel Mol en Jan Pieter Melchior. Ze studeerden beiden geheel anders dan hun vaders aan de universiteit van Leiden, respectievelijk informatica en rechten. Eind jaren negentig haakte Melchior jr. af bij Lost Boys, omdat hij management niet leuk vond. Hij beleefde meer plezier aan schrijven, spelletjes maken en films. Maar het is de vraag of hij niet weggewerkt werd door papa Mol en zijn Volmac-partner Joop van Oosterom, die uiteindelijk een stevige greep op Lost Boys bleken te hebben. Niet alleen co-financierden ze het bedrijf, ook werd vijftig miljoen gulden op tafel gelegd voor de Falcon 900B privéjet met op de staart het logo van Lost Boys.

We constateerden al eerder dat Joop van Oosterom en Jan Mol overal opduiken in de wereld van de nieuwe elite. Uiteraard in de IT, waar ze zijn begonnen met Volmac, World

Software Group en Management Share, maar ook in de bedrijvenhandel als investeerders in Noro en Greenfield Capital Partners. Bij het bedrijf van zoonlief was Roel Pieper, de overloper uit de oude elite, president-commissaris. Toen het Zweedse internetbedrijf Icon in 2001 Lost Boys feitelijk overnam, wist Pieper zijn greep zelfs te versterken. Een oud-Philipscollega van Pieper werd aangetrokken om het bedrijf gezond te maken. Tweede man werd een oud-collega van Pieper bij Compaq. Mol jr. mocht gaan toezien als commissaris. Of zoals Mol jr. het zelf in *de Volkskrant* stelde: 'Het is eten of gegeten worden.' Het lijkt al een beetje oude elite te worden.

Was Barretje Hilton van 1975 tot en met 1991 de broedplaats voor de IT'ers, de bedrijvenhandelaren en de beursbengels onder de nieuwe elite, Café Lexington was dat vanaf 1995 gedurende enkele jaren voor de nieuwe internet-elite. De sfeer was er identiek: ruig en patserig. Weer zaten zakenlieden zij aan zij met criminelen. En de namen zijn veelal dezelfde als uit het tijdperk Barretje Hilton. De klik was dan inmiddels ook zo langzamerhand compleet. Van de echte internetjongens kwam in Café Lexington onder anderen André van Eerden, die zijn internetbroker IMG wekelijks bij het televisieprogramma van cafémaatje Harry Mens mocht etaleren. Ook oud-NMB-bankier Mike Vredegoor zocht in Lexington medefinanciers voor zijn internetbedrijven DNC, BitMagic en Ring!Rosa. Zelf investeerde hij nauwelijks, maar profiteerde hij van de gratis aandelenpakketten die hij als commissie verwierf.

Ook de onvermijdelijke vastgoedjongens doken weer op. Uit de nieuwe elite ontmoetten we er Cor van Zadelhoff, die nog investeerde in World Online, de omstreden Willem Endstra en zijn tijdelijke compagnon Erik de Vlieger, die zo graag een rol wilde en wil spelen in de media. Van de Gooise

matras kwamen mensen als Menno Buch en Reinout Oerlemans over de vloer van het café. De oude IT was eveneens vertegenwoordigd met natuurlijk als spin in het web Willem Smit, die daar zijn PlayLogic uitventte alsmede Internoc, dat hij met Mike Vredegoor opzette. 'Op een gegeven moment leek het wel of iedereen met aandelen aan het kwartetten was', zei een bezoeker tegen *Quote*. De certificaten gebruikten ze als onderling betaalmiddel.

In het gezelschap ontmoetten we ook bedrijvenhandelaren Floor Mouthaan en Fred Mulder van Noro en Greenfield Capital Partners. Ook de beursbengels Adri Strating en Ad van der Reijden van Leemhuis & Van Loon kon je hier geregeld aantreffen. Maar geheel volgens de traditie van Barretje Hilton vond je in Café Lexington ook de nodige meelopers uit de oude elite, zoals topman Cees van der Hoeven en Freddy Heineken. Al dan niet in combinatie met hele en halve criminelen als de Hell's Angels en de inmiddels roemruchte Robert Jan Doorn en Jules van der Vegt. Allen kwamen we in dit boek al tegen.

En het ging er even jolig aan toe als in Barretje Hilton. De uitbaters maakten eens de onvergeeflijke fout een van de heren te verzoeken elders zijn vertier te zoeken. Aan de daaropvolgende periode, waarin een aantal eigenzinnige heren van een bekende motorclub verhaal kwam halen, willen de uitbaters niet meer worden herinnerd, schrijft *Quote*. Een bezoeker: 'Als een naïef persoon met veel geld binnenkwam, werd hij kaal geplukt. Gebeurde het niet door een van de jongens, dan waren er wel de blonde golddiggers die zich om zo'n kinkel bekommerden. Eigenlijk had Lexington wel iets weg van een saloon in een cowboystadje.'

Toen de economische dip van 2000 inzette en het kwartetten met aandelen niet langer lucratief bleek, bekoelden ook de relaties in Café Lexington. De verschillende fracties kwamen

terecht bij concurrenten als Vak Zuid en Bar Ludwig. De uitbater verkocht zijn tent aan Jan-Dirk Paarlberg, die we al tegenkwamen bij TV10. En zo is het cirkeltje bij de nieuwe elite altijd weer rond.

World Online (WOL), het geesteskind van Nina Brink, is een van de meest sprekende voorbeelden van hoe de nieuwe elite mistastte. La Nina manifesteerde zich al sinds midden jaren zeventig in het ondernemerswereldje. Of het nu ging om hasj, IT of internet, waar ze al in 1995 in investeerde, als echte nieuwe elite heeft ze gevoel voor gaten in de markt. Met haar AKAM (een onderneming in computeronderdelen) en later A-line was Brink al in 1976 actief in de IT-sector. Ze heeft dan ook al het wereldje van het netwerken ontdekt. In 1989 dook Willem Smit op, toen hij A-Line van Brink overnam voor het – destijds – luttele bedrag van twintig miljoen gulden. Bij Newtron, waar Brink in de directie zitting nam, kwam Nina onder meer vriendin Neelie Kroes tegen die er commissaris was. Toen Kroes opstapte, wilde ook Brink weg, zo zal ze later zeggen. Maar op verzoek van Peter de Ridder (de gewezen directeur van het CPB) bleef ze toch nog even aan. Ze mocht ook blijven van supersaneerder Berry van den Brink en werd naast hem en Willem Smit zelfs toegelaten tot de nieuwe directie. Nina Brink redde het door haar ingebrachte en rendabele A-Line uit de boedel en daarmee was het feitelijk over en uit voor Newtron.

Joep van den Nieuwenhuyzen was een andere vriend van Brink uit de nieuwe elite. Hij nam veertig procent in A-Line. Belangrijkste doel van Brink was om op de bagagedrager van Begemann in Rusland door te breken. In 1994 kregen de twee ruzie toen Begemann –althans volgens Brink – de belofte in A-Line te investeren niet nakwam.

En net als bij Sylvia Tóth en even zoveel topmannen is het

ook voor Brink: in iedere fase een nieuwe partner. Als hippie was ze nog de alleenstaande Nina Vleeschdraager; bij automatiseringsbedrijf Akam werd ze Nina Aka met man Aka; als bedrijvenhandelaar A-Line vervolgens Nina Brink-Aka met echtgenoot Job Brink; en bij World Online tenslotte Nina Brink, omdat haar ex Aka inmiddels via de rechtbank had afgedwongen dat ze in de IT-branche zijn goede naam niet meer mocht gebruiken.

Ruzie of niet, Nina Brink ging vrolijk door op het pad der innovatie. In 1995 richtte ze World Online op. Ook hier bleek ze dus weer een verfijnde neus voor ontwikkelingen te hebben. Ze stelde destijds in een interview dat rijk worden altijd een van haar drijfveren is geweest, omdat ze daardoor volledig onafhankelijk kan zijn. Een gevoel dat dateerde uit de jaren zestig toen Brink als hippie door het leven ging. Daarna maakte ze als succesvolle zakenvrouw de sier. En ze is, zoals geschreven, de koningin van het netwerken. Zo zegt ze Sara Ferguson als echte vriendin te beschouwen. Maar ook rekent ze Nelson Mandela, Jim Clark (Netscape), Annie Lennox en Dave Stewart (Eurythmics) en CDA-europarlementariër Hanja Maij-Weggen tot haar vrienden. En de rijke familie Sandoz was een van de grote investeerders in WOL. Volgens *Quote* logeerde ze ooit in een duur hotel en zat daar iedere dag aan de rand van het zwembad te hengelen naar rijke investeerders.

In 1999 kondigde Brink aan met WOL naar de effectenbeurs te gaan. De miljarden vlogen Nederland om de oren. Beleggen in WOL was als een loterij zonder nieten... De eerste kink in de kabel kwam toen vlak voor de beursgang een topman plotseling opstapte uit de raad van bestuur. Vervolgens werd Brink geconfronteerd met een aantal juridische aanvaringen (een weerman, een voetbalclub, zangeres Tatjana en een voormalige frauderende bestuursvoorzitter). Het

kon haar allemaal niet weerhouden van het ultieme doel: WOL naar de beurs brengen en veel geld incasseren. Dat lukte haar, maar vraag niet hoe. De wereld viel onbarmhartig over Brink heen toen bleek dat ze vlak voor de beursgang een deel van haar aandelen had verkocht à raison van 200 miljoen gulden. Dat bleek na een zeer schimmige discussie over het begrip 'transferred' in de prospectus van de beursgang. Moreel verdedigde zij zich met het feit dat ze haar familie veilig wilde stellen. La Brink werd uiteindelijk juridisch niet vervolgd.

Linksaf of rechtsaf, Brink verdiende zo'n 660 miljoen gulden aan de beursgang. Toch een 'tegenvaller' in relatie tot de miljard die voor de beursgang werd genoemd. Het waren uiteindelijk de beleggers die met de gebakken peren bleven zitten. Aannemer Dik Wessels ging overigens met een nog veel grotere buit dan Brink aan de haal: een bedrag met negen nullen. Het maakte hem op slag een gerespecteerd overloper uit de oude elite, als hij dat al niet was.

Hier komt een nieuw netwerkje bovendrijven. Commissarissen bij privé-beleggingsfonds Reggeborgh van Wessels waren oud-CDA-premier Dries van Agt en makelaar Cor van Zadelhoff, inmiddels bekenden uit de klik. Westersuyker, een ander vehikel van Wessels, genoot belangstelling van Zadelhoff en Brink die er allebei in participeerden. In 2000 doken ook bedrijvenhandelaren Danny en Joel Wyler op rondom Nina Brink. Joel was commissaris en Danny investeerder in World Online. Danny werd ervan verdacht gecashed te hebben, maar commissaris Joel zei zich daar niet mee te hebben bemoeid.

Het mooiste bewijs van het klikgedrag vinden we natuurlijk bij het programma *Friends and Family*, waarbij vele bekenden van Nina Brink een voorkeurspositie kregen bij de aanschaf van aandelen WOL. Uit de nieuwe elite: Hans Breukhoven, Cor van Zadelhoff en Christine Kroonenberg, maar

ook meelopers als Cees van der Hoeven en Cees van Luijk, en een ster als Tina Turner. Ze gingen allemaal het schip in. Althans, als ze niet de eerste dag na de beursgang de aandelen van de hand hebben gedaan. Naar schatting verloren de 'friends' rond de 200 miljoen euro, toeval of niet, precies het bedrag dat Nina veilig stelde voor haar 'family'.

Ook de advocaten van de nieuwe elite lieten zich gelden. Zo sprong al snel Gerard Spong in het gat om namens gedupeerde beleggers te gaan claimen. Oscar Hammerstein wierp zich eveneens in de strijd. En Brink? Ze ging gewoon verder. Ze richtte de pijlen vervolgens op de media. Dat ze daar belangstelling voor had, was al eerder duidelijk geworden. Met de opbrengst van de beursgang had zij namelijk Endemol willen overnemen, omdat analisten vonden dat WOL 'content' (inhoud) nodig had. John de Mol was niet onder de indruk van haar bedrijf. Beschermingsconstructies deden de rest. Op haar weg naar de vrouwelijke Berlusconi van de Lage Landen zal dit mantelpakje met scheve grijns en de duimen omhoog de ambities van John de Mol ongetwijfeld vaker gaan kruisen. Maar ze was toch eens de meest succesvolle internetondernemer van Nederland.

De mannen waren in deze periode veel minder succesvol. André van Eerden, die we inmiddels kennen van de aandelenhandel in het wilde Café Lexington en de betaalde koopadviezen in het tv-programma Business Class van Harry Mens, was in 1997 betrokken bij het lumineuze idee van een effectenhandel op internet (IMG). Commissaris werd Jan Vlasveld, de topman van CSS, met wie Jan Kuijten voor de derde keer wist te cashen. Tjerk Westerterp verwierf een commissariaat bij de Investment Management Group Holland (IMG). Dat IMG uiteindelijk geen succes werd, door onder meer onderlinge ruzies van deze ego's, was erg voorspelbaar.

Opmerkelijker was dat het effectenbedrijf strandde op een slechte boekhouding, waarvoor de inmiddels ook zeer bekende oud-Staal-bankier Ton Jongbloed als CFO verantwoordelijk was. Voor de tweede maal werd Jongbloed door de financiële autoriteiten op de vingers getikt. Ditmaal werd de vergunning ingetrokken. Jongbloed verdween andermaal door de achterdeur, maar hij kwam er ditkeer minder goed van af. De oude elite wenste niet te schikken, mogelijk omdat het nu niet om een oude gerespecteerde bank ging, maar om een nieuwigheid van de nieuwe elite. Op het huis van Ton Jongbloed werd beslag gelegd. Westerterp had zich wijselijk verzekerd en Van Eerden zou zijn aandelen teruggegeven hebben in ruil voor niet aansprakelijk te worden gesteld voor de geleden schade. Geen punt voor Van Eerden, die in 1986 voor vijftig miljoen gulden zijn optiehuis had verkocht aan ABN AMRO. Als echte nieuwe elite werd hij sponsor van voetbalclub FC Haarlem dat hij zelfs naar de beurs wilde brengen. Een belachelijk idee en daarna ging het volgens eigen zeggen ook goed mis. 'Ik kreeg een te groot ego, een te grote bek.' Terwijl zijn vrouw afstand nam van de materialistische wereld, reed André van Eerden rond in een Jaguar. Hij verdiepte zich nog wel in oosterse filosofieën, maar naar de conventies van de nieuwe elite draaide het uit op een scheiding. Als pionier van het online beleggen ontdekte André van Eerden overigens pas relatief laat internet. Dat proces verliep heel simpel, meldde *FEM De Week*. Op vakantie las hij boeken van Bill Gates en Maurice de Hond. 'Terug in Nederland ben ik meteen een paar dagen gaan surfen. Nadat ik Amerikaanse websites had bekeken, wist ik het wel.'

Maurice de Hond had internet al veel eerder ontdekt. Zo was hij al in 1988 commissaris bij Planet Internet van Michiel Frackers, om niet veel later uit te groeien tot een van de inter-

netgewetens van Nederland. Vooralsnog bleef hij echter een meeloper van de nieuwe elite. De eerste serieuze poging tot cashen met internet liet tot 1998 op zich wachten. De naam: Newconomy. Het leek aanvankelijk een groot succes te worden. Ook hier werd met miljarden gegoocheld. Het was wachten op de val van deze Icarus.

Na een studie sociale geografie richtte De Hond in 1975 samen met vriendin en PvdA-prominente Hedy d'Ancona het marktonderzoeksbureau Cebeon op, dat ondanks de succesverhalen in 1981 stopte. Succesvoller voor De Hond zelf werd het bureau Interview, dat in 1986 gedurende de gouden tijden van de bedrijvenhandelaren naar de beurs werd gebracht, maar vervolgens nooit meer boven de introductiekoers uitkwam. Hij werd wel de eerste en meest bekende voorspeller van verkiezingsuitslagen. Een politieke loopbaan is sindsdien nooit meer uit zijn hoofd verdwenen. In 1991 zetelde de PvdA'er met de latere LPF-minister Bomhoff in de Bende van Vier, die een mislukte coup pleegde tegen Wim Kok. Bij de LPF ging zijn naam rond voor een ministerschap.

De Hond was als adviseur van tv-producent Harry de Winter en zaakwaarnemer van Sonja Barend ook een spin in het mediaweb, beweerde *Quote*. Na een succesvolle klus voor de Gouden Gids volgde een reeks mislukkingen die hijzelf nooit meemaakte omdat hij toen al weg was en waarvan de schuld immer bij anderen lag. De ondernemende Maurice zette voor Vendex ook nog een mislukt handeltje op in goedkope familiecomputers en zijn internetproject voor Wegener werd al snel 'City Offline' genoemd. De Hond was ook de man die ons gevraagd en ongevraagd waarschuwde voor de millenniumbug, het virus dat uiteindelijk nooit echt uit zijn coma zou ontwaken.

In zijn tijd bij Wegener leurde hij al – met goedkeuring van topman Peter Appeldoorn – met het internetbedrijfje

Icom. Later zou duidelijk worden waarom deze meeloper uit de oude elite dit initiatief steunde. Nadat Icom was omgedoopt in Newconomy, bleek de zoon van Peter Appeldoorn, Oscar, medefirmant te zijn.

Aanvankelijk kon het succes niet op voor De Hond. Hij werd de gevierde man in het internetweb. Samen met Jan Baan werd hij bijvoorbeeld een van de adviseurs van Willem Vermeend inzake btw-vraagstukken bij de handel over internet. Willem Vermeend kwamen we eerder tegen als meeloper van de nieuwe elite. Ook kwam De Hond Michiel Frackers en Mike Vredegoor tegen bij BitMagic, een hypebedrijfje waar Roel Pieper weer adviseur was.

Na de aanvankelijke successen, viel De Hond uiteindelijk diep. Het werd het tweede beursdebacle voor De Hond na Interview. Newconomy was opgezet als een netwerkbedrijf, maar het hing aan elkaar van klikjes. Zo zat als gezegd de zoon van Wegenerbaas Peter Appeldoorn erin en maakten bedrijven van de vriendin van De Hond en zijn zoon Marc onderdeel uit het van Newconomy-netwerk. De Hond is berucht om het vermengen van vriendinnen en zaken. Het kon niet anders, of het moest verkeerd gaan. Dat bleek dan ook na de millenniumwende. Niet het jaar 2000, maar Newconomy werd een millenniumbug. Een heuse soap (lees: affaire) was het gevolg. Grootaandeelhouders accepteerden de verliezen niet en eisten het vertrek van De Hond. De Hond gooide nog wel Jules van der Vegt in de strijd, de omstreden zakenman die we al eerder tegenkwamen met vijandige biedingen op bedrijven en met het plan om samen met Pim Fortuyn de beurs omver te werpen. We zullen Van der Vegt ook nog zien opduiken bij pogingen tot vijandige overnames van een ander internetbedrijf en van politieke partijen.

Van der Vegt meldde De Hond bij Newconomy te willen steunen. Van der Vegt verscheen op een bemiddelingsbijeen-

komst waar ook de voormalige D66-voorzitter Tom Kok aanwezig was. Over Tom Kok straks meer. Van der Vegt eiste een meerderheid in de aandelen. De commissarissen weigerden. Om zijn eisen kracht bij te zetten overhandigde Van der Vegt de president-commissaris een envelop met persoonlijke en zakelijke aantijgingen. Er zou onder meer in hebben gestaan: 'President-commissaris maakte zich schuldig aan belangenverstrengeling en vriendjespolitiek'. Niet veel later belegde De Hond een persconferentie. Op die nogal bizarre bijeenkomst verwees een particuliere aandeelhouder naar de eerder genoemde bemiddelingsbijeenkomst. De Hond stelde van niets te weten. Later zou De Hond wel schoorvoetend toegeven dat hij Van der Vegt kende. De Hond ontkwam zelfs niet aan geweld; ook dat is de nieuwe elite niet vreemd. Hij werd op straat overvallen en later werd zijn auto in de brand gestoken. Jules van der Vegt deed via de media nog een duit in het zakje door te zeggen dat 'er erge dingen gebeuren als De Hond zijn verplichtingen niet nakomt'.

Op het laatste moment voegden zich nog enige meelopers met de nieuwe elite bij Newconomy als commissaris, onder wie vvd-kopstuk Hans Wiegel. Wiegel zal later zijn diensten nog aanbieden aan Leefbaar Nederland en ook aan de LPF, maar dan in de rol van minister-president. En ook Marius Jonkhart werd commissaris. Deze kocht ooit het later in de beursfraude in opspraak geraakte Strating Effecten en we komen hem zo meteen tegen bij internetaanjager Twinning. Uiteindelijk sneuvelde De Hond bij Newconomy en van het fonds resteert anno 2003 niet veel meer dan een mager presterend beleggingsvehikel. Het kan verkeren... En natuurlijk was het niet de schuld van De Hond. In zijn boek over deze periode wees De Hond als hoofdschuldige zijn vriendin aan die er op het hoogtepunt van Newconomy met de bodyguard vandoor ging. Zelfkennis is niet het sterkste punt van de nieuwe elite.

Ook in het internettijdperk sloten de netwerken van de nieuwe elite naadloos aaneen. Want van Newconomy leggen we in 1998 zonder moeite een lijntje naar Twinning en Roel Pieper. Maurice de Hond en Roel Pieper hadden beiden weer een commissariaat bij BitMagic. Maar het lijntje liep ook via Marius Jonkhart en Arthur van Hoff. Zowel Jonkhart als Van Hoff was commissaris bij Newconomy en ze zaten met Pieper in de adviesraad van Twinning.

Van Hoff, de eens schatrijke whizzkid uit Silicon Valley, groeide uit tot een kanjer, omdat hij nauw betrokken was bij de ontwikkeling van de programmeertaal Java. Later stortte hij zich met aanvankelijk succes op een internetbedrijfje. Geen wonder dat zowel Maurice de Hond als Roel Pieper hem er op afstand graag bij hadden. Roel Pieper kende hem al uit de States, waar Pieper zijn zegetocht naar Nederland voorbereidde. Want Roel was Nederland nooit vergeten en zorgde steeds voor interessante contacten. De oud-basketbalinternational was een van de eerste informaticastudenten van Nederland. En dan nog wel cum laude afgestudeerd.

Het was meteen duidelijk dat Pieper een ambitieus mannetje was. 'Roel kan niet voor de lol zeilen', aldus zijn vrouw Ricka. 'Zelfs van een rustig tochtje maakt hij een wedstrijd.' Een vriend van Roel vertelde het verhaal dat iedereen zeeziek in de kajuit zat en Roel deed alsof er niets aan de hand was, totdat hij hem stiekem over de reling zag hangen en de sporen van zwakte zorgvuldig zag wegvegen met een handschoen.

Hij was niet altijd zo. In het eerste jaar van zijn studie presteerde hij niet veel. De motivatie voor zijn ambitie kwam vermoedelijk voort uit de tegenslagen die hem op zijn achttiende troffen. Hij verloor zijn vader en kreeg een zwaar motorongeluk. Als een bezetene ging hij aan de slag, maar zijn vrouw kon er niet in meegaan en het huwelijk viel uiteen. Pieper klom op van topman van UB Networks naar moederbe-

drijf Tandem, totdat hij dat met zichzelf erbij aan Compaq verkocht. Maar het was in de vs niet zo'n aantrekkelijk vooruitzicht om jarenlang een van de tientallen *vice-presidents* te zijn. Geen probleem, want Pieper had zijn contacten met Nederland zorgvuldig onderhouden. Zo ook met Philips-topman Cor Boonstra, die hij zowel zakelijk als ook op zijn zeiljacht 'Favonius' geregeld ontmoette.

In 1997 was het zover. Pieper kwam naar Eindhoven en wierp zichzelf op als kroonprins. Zijn *finest hour* leek aanbroken. Om zijn hoge status wat te versieren liet hij voor tientallen miljoenen guldens een landhuis neerzetten. Zijn stijl was, zo bleek, in de vs behoorlijk nieuwe elite geworden. Het was Pieper meteen duidelijk dat de nieuwe elite wel iets voor hem was en hij accepteerde nevenfuncties bij internet-gerelateerde bedrijven. In 1998 werd Pieper voorzitter van Twinning dat startende internetbedrijven behulpzaam moest zijn. КРМГ zal later evalueren dat er in hoge mate werd gekeken naar bedrijfsjes om zelf in te investeren. Niet vreemd, want Roel had ook nevenfuncties bij investeringsmaatschappijen. De nieuwe elite heeft erg veel weg van het 'old boys network', waar Pieper zich tegen keerde. Dat netwerk had echter op zijn beurt wel wat moeite met de egomarketing van Roel. Zelfs Piepers Amerikaanse zakenvrienden hadden er dermate veel problemen mee, dat Pieper in 2001 kon opstappen bij Insight Capital Partners. De president-commissaris van Philips, Floris Maljers, sprak in 1999 al het veto uit over een toppositie voor Pieper bij Philips. Om CEO te worden had Pieper zelfs een publicitaire adempauze ingelast en er zijn snor voor afgeschoren. Voor alle zekerheid had Pieper echter al elders ijzers in het vuur gelegd. Je weet immers maar nooit. Pieper kon dan ook direct terugvallen op zijn world wide web met commissariaten bij de taalvirtuozen van Lernout & Hauspie, Lost Boys (Van Oosterom en Mol), BitMa-

gic (Frackers en De Hond) en Ring!Rosa (Douqué, Vredegoor en Soetekouw). Per slot van rekening was hij door de media met zijn deeltijd-hoogleraarschap uitgeroepen tot internetautoriteit.

Maar de bekendheid kende ook schaduwzijden. Toen de internetluchtbel uiteenspatte, werd Pieper meegezogen in de malaise. De ontgoocheling moet groot zijn geweest voor hem. Zelfs financieel heeft hij erop moeten toelagen. En de schuld lag volgens Pieper bij het 'old boys network', de oude elite, die de ineenstorting van de nieuwe economie grijnzend aanzag. Het was dan ook niet verwonderlijk dat Pieper heel serieus heeft nagedacht over een ministerschap voor de LPF, de partij die evenveel afkeer van de oude elite had als Pieper. Totdat hij een oude schoolvriend raadpleegde. Die raadde het hem af, omdat het niets kon worden met die partij en omdat hij daar gesouffleerd zou worden. Roel Pieper werd geen minister. Maar de verbittering over de oude elite klonk door in zijn reacties op de aanslag op zijn familie in 2003. Volgens hem de schuld van het Nederlandse regeringsbeleid.

We kwamen al even de naam van Mike Vredegoor tegen. Vanaf 1998 was hij in wisselende combinaties actief met onder anderen Douqué, Pieper, De Hond en Soetekouw. Hij deed dat in de raden van commissarissen van min of meer internetbedrijfsjes als BitMagic, Lernhout & Hauspie, Ring! Rosa en DNC. Vredegoor was net als Ton Soetekouw een van de snelle NMB-bankiers die na de fusie van de NMB met Postbank en Nationale Nederlanden tot ING, uiteindelijk bij ING het veld moest ruimen. Als topman van ING's participatiemaatschappij MKB Investments had hij een verlies moeten incasseren van vijf miljoen dollar op een Ierse filmfinanciering. De oud-NMB'ers waren in hun haast om te scoren in het verraderlijke web van de nieuwe elite beland en de oude elite

had met De Nederlandsche Bank alles in het werk gesteld om ze na de Newtron-affaire op te ruimen. Vredegoor speelde – althans, dat beweerden kwade tongen – ook een rol in de dramatische val van ING-topman Wim Scherpenhuijsen Rom.

In 1998 richtte Mike Vredegoor samen met Willem Smit Internoc op, een dienstverlenende onderneming op het gebied van netwerkbeheer. Waarschijnlijk vanwege Smits reputatie aan de Amsterdamse beurs werd dit bedrijf genoteerd aan de Brusselse beurs. Soetekouw speelde de tweede viool en fungeerde hier als adviseur. De technical operations manager trad echter al na enkele maanden om onduidelijke redenen terug. Ook investeerde Vredegoor in het Belgische spraakherkenningsbedrijf Lernhout & Hauspie, waar Roel Pieper dus later als president-commissaris verantwoordelijk werd voor de gebakken Belgische lucht. Pieper op zijn beurt was weer adviseur bij het BitMagic van Michel Frackers, terwijl Mike Vredegoor daar commissaris was. Soetekouw stapte al begin jaren negentig in Ring!Rosa. Vredegoor was er eerst CFO, maar werd er in 1999 ook commissaris met Roel Pieper en Bodo Douqué, het vriendje van oud-hippie Eckart Wintzen. Vredegoor moet het uiteindelijk stellen met vooral grote teleurstellingen.

Meeloper Tom Kok was evenals Bodo Douqué een alternatieveleving in het gezelschap van de nieuwe elite. De directeur Strategie en Ontwikkeling van verzekeraar Achmea hield zich bezig met het opzetten van internetactiviteiten onder de naam Scaramea. Kok is een kleurrijk man. Zo kreeg hij landelijke bekendheid door het zingen van een kinderliedje bij zijn maidenspeech als voorzitter van D66. En hij is praktiserend new-agesympathisant. Eens in de vijf jaar trekt hij er in zijn eentje met een rugzak op uit, vertelde hij aan *FEM*. ‘Beren zijn bijvoorbeeld heel nieuwsgierig. Ik heb meegemaakt dat

ze tien kilometer langs de rivier met me meeliepen en constant om me heen draaiden... (...) Ik kan met beren praten. Hoe? Gewoon door te zingen.'

Eind 1999 werd hij er zowel bij D66 als ook bij Achmea uitgewerkt. Scaramea werd overgenomen door Marius Jacometti, die hiervoor uit de raad van bestuur van Achmea stapte. Ook Jacometti is een meeloper uit de oude elite, want hij was tevens bestuurder van Veronica. Na het dubbelontslag richtte Kok met een partner investeringsmaatschappij en internetaannemer Cool Capital op. Met die club had hij twee grote claims lopen bij luitjes uit de nieuwe elite. Een van elf miljoen euro bij Nina Brink, en een bij Dirk Scheringa. We zagen ook al dat Jules van der Vegt Cool Capital van Tom Kok wilde overnemen. Vriendjes zijn nog geen vrienden.

Opmerkelijk is dat juist bij het zogenaamde verfrissende jonge internetgebeuren nepotisme, erfopvolging en familiebedrijven zo'n grote rol speelden. Dat zijn per slot van rekening typisch trekjes van de oude elite. We zagen dat bij Nina Brink (de familie veilig stellen), bij Jan Mol (Lost Boys), bij Léon Melchior (Lost Boys), bij Maurice de Hond (Newconomy), bij Rob Bonnier (Freepages) en ook bij prins Bernhard jr. (Clockwork). Voor de genoemde internetactiviteiten van Achmea werd namelijk door de meeloper Tom Kok samengewerkt met internetbedrijf Clockwork, dat onder meer werd opgericht door prins Bernhard jr., de zoon van prinses Margriet en mr. Pieter van Vollenhoven. We zagen bij het beruchte Barretje Hilton al eerder zijn opa in de wereld van de nieuwe elite rondstruinen. Achmea had in 1999 overigens aandelen in Clockwork gekocht. In 2001 trok Achmea de stekker er alweer uit, waarop prins Bernhard jr. met zijn compagnons de aandelen voor een mooi prijsje weer terugkocht. Deze grap kostte Achmea tachtig miljoen gulden. In 2002

nam de ondernemende prins de failliete boedel van Company@Work over, dat door fraude bankroet was gegaan. Company@Work werd onder meer opgericht door Roeland Reinders, de zoon van IT-ondernemer Adrie Reinders van Microlife en Management Share. In 2003 werd Clockwork op haar beurt weer overgenomen door IT-bedrijf Ordina, dat twintig jaar daarvoor de failliete boel van Newtron overnam. En zo is de cirkel weer helemaal rond in het kleine wereldje van de nieuwe elite.

Concluderend kan worden gesteld dat wat het *finest hour* van de nieuwe elite had moeten worden – internet – is uitgelopen op een regelrechte ramp. Zonder noemenswaardige tegenstand van de oude elite ging de nieuwe economie als een nachtkaars uit. Door een economische dip en mismanagement van de nieuwe elite ging de coup niet door en was de nieuwe elite weer terug bij af. Het had de hand duidelijk overspeeld. Het heeft de nieuwe elite veel pijn gedaan dat ze het uiteindelijk weer hebben afgelegd tegen de oude elite. Erger nog. De oude elite hoefde er nauwelijks iets voor te doen en raapte dankbaar de wel levensvatbare digitale brokstukken bij elkaar. Het leidde ertoe dat het gevoel van de nieuwe elite voor de oude, overging van gezonde ergernis in boosheid. Dat zou hen uiteindelijk verbinden met het gedachtegoed van de LPF. Het volgende hoofdstuk.

De nieuwe elite ruikt macht

Inmiddels is ook de nieuwe elite in de 21e eeuw beland. Een aantal van hen is puissant rijk geworden. In het bijzonder door activiteiten in de wereld van onroerend goed, media, IT en bedrijvenhandel belandde de nieuwe elite in de top van de nouveau riche. Vooral het onroerend goed was een specifieke aangelegenheid van de klik en werd de grootste bron van inkomsten. En met de bedrijvenhandel had de nieuwe elite flink aan status en invloed gewonnen. Maar van de beurs- en internetbengels in de jaren negentig kwam opvallend genoeg niemand in de top van de nouveau riche. Ook van internet werden enorme hoge verwachtingen gekoesterd. De nieuwe elite dacht zelfs even met internet de oude elite aan de kant te kunnen zetten. In plaats daarvan werd internet voor de nieuwe elite een echec. Na de laatste economische dip zag de nieuwe elite niet alleen haar geld, maar ook haar status en invloed onderuitgaan. De ergernis van de nieuwe elite aan de oude ging over in boosheid.

In 2001 diende zich evenwel een nieuwe *opportunity* aan. Ditmaal niet in de commercie, maar in de politiek. Min of meer toevallig vielen allerlei puzzelstukjes opeens op hun plaats. Meeloper Pim Fortuyn maakte er handig gebruik van. Een door de nieuwe elite lang gekoesterde wens naar meer status en invloed leek in vervulling te gaan. Immers, de politiek geeft veel invloed en status. Harry Mens had twee vruch-

teloze pogingen gedaan bij de VVD en met zijn eigen LPN om door te dringen tot het Haagse bolwerk, maar dat bleek een dichtgetimmerde vesting. Tot 2001.

‘Ik heb voor acht miljoen aan toezeggingen binnen van mensen uit de wereld van het onroerend goed. U moet er niet van opkijken als na 15 mei de grondpolitiek hier drastisch verandert’, zei Pim Fortuyn medio 2001. De nieuwe elite en de politiek vonden elkaar uiteindelijk na vijftig jaar toch nog. Maar daar ging een lange periode aan vooraf met allerlei nieuwe politieke groeperingen als D66 en de Club van Schiermonnikoog, met uit de nieuwe elite mensen en instituten als Wintzen, Schaberg, Kapittel, de LPN van Harry Mens en de partij van de nieuwe elite bij uitstek, Leefbaar Nederland, met onder anderen Willem van Kooten. Veel leden uit de oude partijpolitiek als De Hond, Bomhoff, In ’t Veld, Kroes, Zeevalking, Docters van Leeuwen, Huibregtssen, Nagel, Westerterp, Janssen van Raay, Wiegel en Fortuyn deden het voorbereidende werk. Ook de media droegen hun steentje bij met Van Gogh, Westbroek en Van der Linde. De wegbereiders ondermijnden de oude partijpolitiek of steunden de LPF. Maar het was vooral een nieuwkomer in de nieuwe elite die in deze twijfelachtige politieke onderneming durfde te stappen: vastgoedbaas Ed Maas. En enkelingen als Eddy De Kroes, Christine Kroonenberg en Hans Breukhoven hadden het lef er hun naam aan te verbinden. Op het hoogtepunt van de LPF-manie dienden Van den Nieuwenhuyzen en Pieper zich nog aan.

Terwijl de LPF de ultieme politieke doorbraak van de nieuwe elite leek, werd het uiteindelijk een nog snellere mislukking dan internet. De geschiedenis herhaalde zich. Erger nog. Het werd een dubbele nederlaag, want nieuwkomers in de oude politieke partijen maakten handig gebruik van de nieuwe politiek om versneld de macht te grijpen. Het bete-

kende de doorbraak van respectievelijk de Schlemmerclub onder leiding van Jan Peter Balkenende bij het CDA en Niet Nix onder leiding van Wouter Bos bij de PvdA. Maar eerst wat voorafging.

Na de oorlog had er tot de jaren zeventig een geboortegolf plaats. Met behulp van deze jongeren en vooral de jongerencultuur rammelden in de jaren zestig en daarna vernieuwers aan de poorten van de oude partijpolitiek. Op de golven van dit protest ontstond een partij als D66. De cultuur en de personen van de protestgeneratie werden snel overgenomen door de politieke partijen. Met name Nieuw Links (Peper en Nagel) verwierf zich in die tijd een invloedrijke positie binnen de PvdA.

De vernieuwing in de politiek liep tamelijk parallel aan de vernieuwing in de media. De media waren van begin af aan door de verzuiling ook ten nauwste verbonden met de politiek. De jonge politieke vernieuwers waren vooral links, maar binnen de rechtse vvd maakte Hans Wiegel sinds 1972 furore als vernieuwer. Later komen we hem weer tegen via verschillende functies bij de nieuwe elite.

Terwijl deze jonge vernieuwers in de loop van de jaren zeventig grote invloed kregen op de linkse politiek, zijn andere jongeren bezig om – zoals we gezien hebben – meer greep te krijgen op het bedrijfsleven. De groep die uiteindelijk de nieuwe elite ging vormen. Deze club werd daarbij wel beïnvloed door de vernieuwingen. Ze hadden het individualisme hoog in het vaandel staan en velen koesterden hun plukjes lange haren met zorg. De nieuwe elite was nauwelijks geïnteresseerd in politiek. Dat kwam mede omdat de opmars van de nieuwe elite in het bedrijfsleven geen strobreed in de weg werd gelegd door de politieke elite. De interesse van de politiek in het bedrijfsleven stond in die tijd op een zeer laag pitje

en de politisering tussen links en rechts leidde tot een patstelling die het gedogen hoog in het vaandel had staan. In deze gedoogcultuur kon onze nieuwe elite de commerciële vruchten plukken.

In de jaren '60, '70 en '80 vonden de nieuwe elite en de politiek elkaar slechts sporadisch. Als er al relaties waren, was het met name het CDA dat erbij betrokken was. Oud-minister van Verkeer & Waterstaat Tjerk Westerterp was de alleractiefste. Onder meer bij IT-bedrijven Tulip en Internoc, bij bedrijvenhandel Begemann, bij financiële instellingen als de Orco-Bank, de Optiebeurs en DSB, en internetbedrijf IMG. Later bekeerde hij zich geheel tot de nieuwe politiek van Leefbaar Nederland. Verder was oud-NMB-bankier Ton Soetekouw bestuurslid van het CDA en nauw betrokken bij IMN, Newtron, Staal Bankiers, de Orco-Bank en Ring!Rosa. Oud-premier Dries van Agt had voor de nieuwe elite nevenfuncties bij Orco-Bank en bouwbedrijf Wessels. Uit de nieuwe elite had Dirk Scheringa van DSB politieke aspiraties bij het CDA en oud-staatssecretaris van WVC Joop van der Reijden, eveneens CDA, was jarenlang voorzitter van Veronica. Oud-vice-voorzitter van het CDA Jim Janssen van Raay was voor de nieuwe elite nog commissaris geweest bij het in opspraak geraakte Chipshol. Later kwam hij voor het LPF in de Tweede Kamer. Als europarlementariër maakte hij het zo bont met vriendjespolitiek dat hij als CDA-lid werd geroeyerd. Ook bij de voetbalvakbond VVCS raakte hij in opspraak in verband met vriendjespolitiek.

Maar het is niet alles CDA dat de klok slaat. We zagen al dat vastgoedhandelaar Harry Mens actief was bij de VVD. En oud-minister van Economische Zaken Hans Wijers van D66 had vanaf zijn studietijd contacten met bedrijvenhandelaars als Jan Bernhard Wolters en Johan Schaberg. Voordat

hij in 2003 topman van Akzo Nobel werd had hij zich geregeld sympathisant van de nieuwe economie en tegenstander van de paarse regering getoond. Hij werd dan ook serieus genoemd als gegadigde voor een ministerspost in de regering met de LPF. Oud-minister van Verkeer & Waterstaat Neelie Kroes van de VVD koestert weinig goede herinneringen aan haar commissariaat bij Newtron. We komen haar dadelijk ook nog tegen bij Kapittel, de beweging die de partijpolitiek bekritiseerde. Hans Wiegel kwam op het laatst terecht bij Newconomy in de rol van commissaris. PvdA'ers Maurice de Hond, Harry van den Bergh en Arie van der Zwan doken eveneens geregeld op. De Hond voor wat betreft de nieuwe elite bij Planet Internet en als lid van de 'bende van vier' die een coup beraamde tegen Wim Kok. Van den Bergh werd commissaris bij het VHS van de omstreden zakenlieden Reinout Meier Mattern en Robert Jan Doorn. Van den Berghs politieke carrière was snel ten einde na verdenking van handel in aandelen met voorkennis uit een politieke commissie. Arie van der Zwans 'palmares' is uitgebreider. Zo was hij de gedroomde kroonprins van Dreesmann bij Vendex, maar werd hij daar al snel gewipt. Van der Zwan bekleedde tevens een directiefunctie bij De Nationale Investeringsbank en we zagen hem eerder sneven als topman van de ambitieuze maar jammerlijk mislukte World Software Group (WSG). En ook zijn commissariaat bij Chipshol valt moeilijk als een hoogtepunt op een CV te beschouwen.

Ondertussen hadden in de loop der jaren ondernemers in hun algemeenheid een redelijke status verworven. Men vond dat Den Haag een voorbeeld aan hen kon nemen en de politiek moest bedrijfsmatiger worden. Topmanagers werden ingeschakeld in adviescommissies; managementgoeroes laakten de bureaucratie en stelden de bedrijvenhandelaren ten

voorbeeld. We zijn dan aanbeland in eind jaren tachtig, begin jaren negentig. Er diende zich een nieuwe economische dip aan en er begon iets te broeien. Tien jaar na zijn pleidooi voor een nieuw industrieel elan riep Arie van der Zwan in 1989 op tot een nieuw politiek elan. 'Ik denk dat er een groeiende ontevredenheid is. Een toenemende onwil om te accepteren wat er gebeurt, die het karakter heeft van een veenbrand: een hele tijd zie je hem niet, want hij woekert ondergronds, maar als hij uitslaat is het een niet meer te bedwingen vuurzee.' Van der Zwan heeft in veel zaken ongelijk gekregen, met deze opmerking was hij zijn tijd ver vooruit.

Rond 1990 ontstonden gedurende deze 'veenbrand' wederom allerlei vernieuwingsbewegingen die gericht waren tegen de inmiddels verouderde partijpolitiek. Vooral binnen de PvdA gebeurde dat. Nieuw-Linkers behoorden opeens tot de oude politieke elite en werden steeds meer als 'verraders' gezien. Pim Fortuyn werd door PvdA-coryfee Bram Peper naar voren geschoven als 'rapporteur nieuwe partijcultuur', maar dat voorstel werd afgewezen. Einde carrière van Fortuyn bij de PvdA. Fortuyn leverde zijn PvdA-lidmaatschap in, naar eigen zeggen omdat partijleider Wim Kok en partijvoorzitter Marjanne Sint zijn benoeming persoonlijk hadden verhinderd. Wat Fortuyn vooral stak was dat partijleider Kok hem niet zelf van de afwijzing op de hoogte stelde. Maar volgens Bram Peper had Fortuyn dit drama grotendeels verzonnen.

In 1991 stelde de Rode Hoed Groep voor dat in de Tweede Kamerverkiezingen de Partij van de Arbeid zich moest presenteren als de PSD, de Partij van Sociaal-Democraten. De partij moest aansluiting zoeken bij D66 en Groen Links. Volgens de Rode Hoed Groep was de naamsverandering onvermijdelijk vanwege de vernieuwingsdiscussie waar de par-

tij toen voor stond. De Rode Hoed Groep was het vervolg op de 'Bende van Vier'. In deze bende zaten van de meelopers met de nieuwe elite Maurice de Hond en de latere LPF-minister Eduard Bomhoff. De coup werd verijdeld. Professor Bomhoff kreeg later financiële hulp uit de nieuwe elite (bedrijvenhandelaar Jaap Rosen Jacobson) voor de oprichting van Nyfer, het alternatief voor het door hem gehate CPB. Als LPF-minister schoof Bomhoff later Nyfer ook nadrukkelijk naar voren. Dit weer tot ergernis van collega-ministers.

Eveneens in 1991 zag de Club van Schiermonnikoog het levenslicht. Opgericht door onder anderen de nieuwe-eliteleden Eckart Wintzen en Johan Schaberg. Verder schoven aan enkele topjournalisten van *NRC Handelsblad*, een voormalige VVD-minister van Financiën en Wouter 'Mickey' Huibregtsen, oud-voorzitter van McKinsey Nederland en oud-baas van het NOC. Later genoot Huibregtsen, behalve door de rel rond IOC-lid kroonprins Willem-Alexander, bekendheid als headhunter van kandidaat-LPF-ministers, onder wie hijzelf. In 1992 publiceerde de Club van Schiermonnikoog een manifest, de zogeheten Duinrede. Daarin werd de zorg uitgesproken over onder meer het gebrek aan zingeving in het bestaan, het grenzeloze individualisme en de ongebreidelde consumptie, en de anonimiteit van het stelsel van sociale zekerheid. De Club van Schiermonnikoog wilde principieel geen politieke partij zijn, maar juist de verlamdende partijpolitiek doorbreken.

In 1992 keerde de beweging Het Kapittel zich eveneens tegen de dominantie van de partijpolitiek. Overigens vond Het Kapittel ook dat de Staat der Nederlanden opgeheven moest worden. Deze diende op te gaan in een federatief verband van negen gewesten waarvan ook België en Luxemburg deel

moesten uitmaken. De beweging was vooral het initiatief van oud-D66-staatssecretaris van Justitie Hendrik Jan Zeevalking, maar ook Neelie Kroes was er in beginsel bij betrokken. De beweging, waartoe verder D66-coryfee, procureur-generaal en latere baas van de beurswaakhond AFM, Arthur Docters van Leeuwen behoorde, toonde zich zeer bezorgd over 'de crisis in de democratie en de rechtsstaat'. Volgens de beweging raakten door de verdwijning van ideologieën de politieke partijen hun legitimatie kwijt. Politieke partijen zouden dan ook moeten worden ontdaan van hun monopolie op politieke ideeënvorming, aldus Het Kapittel.

De over bijklussen gevallen staatssecretaris van Onderwijs Roel in 't Veld was ook lid van Het Kapittel. In 't Veld zou zich later gaan inzetten voor de Pim Fortuyn Foundation als lid van de raad van toezicht. Hij deed dat samen met onder anderen beoogd minister-president in een LPF-kabinet Hans Wiegel en de man die Fortuyn aan zijn professortitel hielp, CDA-kopstuk Wil Albeda. Hoewel de Kapittel-leden verklaarden niets met de LPF te maken te hebben, onderstreepden ze in verschillende uitlatingen de kritiek van Fortuyn op de partijpolitiek. Roel in 't Veld stelde na de dood van Fortuyn, samen met onder anderen Arthur Docters van Leeuwen en een Rotterdamse wethouder voor Fortuyns Leefbaar Rotterdam een vernieuwingsagenda voor de overheid op. Dit om de geest van Pim niet te laten verwateren.

In 1992 meldde vastgoedhandelaar Harry Mens zich bij de VVD aan als kandidaat voor de Tweede Kamer. Met CDA-kandidaat Dirk Scheringa van DSB was Mens de enige uit de nieuwe elite die in die tijd zelf stappen ondernam om een rol in de politiek te spelen. We kwamen Mens al tegen bij de strijd om vastgoedfonds VHS, die uiteindelijk door de huidige voorzitter van de LPF Ed Maas werd gewonnen. Harry

Mens was met de bevriende omstrede vastgoedhandelaar Ronnie van de Putte betrokken bij allerlei ondoorzichtige machinaties rond beursfonds Enhobel. Mens, die vooral bekendheid kreeg omdat hij Pavarotti voor een concert naar Nederland haalde, wilde overigens minimaal minister worden. Het liefst wilde hij op een onverkiesbare plaats staan. ‘De mensen moeten mij via voorkeurstemmen massaal het vertrouwen geven. Minimaal wil ik in mijn eentje tien zetels halen.’

Mens zag voor zichzelf een mooie toekomst in Den Haag, liefst als minister-president. Hij richtte zijn pijlen onder meer op Ruud Lubbers: ‘Die heeft het echte ondernemerschap al lang verleerd.’ Voor Joep van den Nieuwenhuyzen had Mens Economische Zaken in petto, voor Sylvia Tóth Sociale Zaken, voor Hans Breukhoven wvc en zelf zou hij zich gaan inzetten voor orde en gezag en voor meer commercieel denken in de politiek. Milieuzorg? ‘Dat is padvinderij voor oudere mannen’, liet hij weten in de NRC.

Helaas voor hem kreeg Harry Mens per brief van de vvd te horen dat hij niet op de lijst stond. Vanuit Hotel Des Indes liet hij weten dat de vvd alleen goed is voor partijbaronnen en dat hij overwoog de Liberale Partij Nederland (LPN) op te richten, met een serieuze lijst en een programma. Pim Fortuyn was een van zijn kandidaten. Het zou er niet van komen, maar de minachting en boosheid waren groot. ‘Ze hebben mij vijftig vvd-afdelingen laten bezoeken en mij daarna laten vallen. Ik ben gewoon gebruikt’, aldus Mens. En buitensluiting viel hem niet alleen in de politiek ten deel. Hij merkte dat sociale barrières taaier zijn dan economische. Zonder succes probeerde hij de elitaire kaste te doorbreken op de Kennemer Golfclub. Hij mocht dan de golfstoernooien sponsoren, de oude garde bleef hem met de nek aankijken. Mens had het treurige vermoeden dat zijn vader, als hij nog

geleefd had, niet trots op hem zou zijn geweest. Te veel materie, te veel ijdelheid. 'Dat is eenzaam', aldus de NRC.

Harry Mens was de oudste uit een gezin met zeven kinderen. Vader Mens verdiende in Lisse de kost met bloembollen. De HBS was voor Mens geen succes. 'Spekkie' Mens zat al in zaken. Hij bleef twee keer zitten en zakte voor zijn eindexamen. Hij kon niet tegen het keurslijf van het schoolsysteem. Toen stierf zijn vader.

Wat de sociale beweging van zijn vader opleverde, bleek meteen. 'Vroeger zwaaiden de notabelen in het dorp naar mijn moeder omdat ze dachten dat mijn vader iets voor ze kon regelen. Na zijn dood was zij lucht geworden.' Harry Mens moest in het familiebedrijf, kreeg ruzie met zijn oom en begon voor zichzelf. Maar hij wilde met grotere bedragen omgaan en behaalde in een mum van tijd zijn makelaarsdiploma. Dankzij een geleend Rotary-speldje, verklaarde hij tegen *Quote*. Politiek had hem altijd al beziggehouden. Vanaf zijn 23e zat hij vijf jaar voor de KVP in de gemeenteraad van Lisse. Hij kreeg echter ruzie, zegde zijn lidmaatschap op en werd lid van de VVD. Al in 1975 kwam Mens in Barretje Hilton.

Zijn carrière als makelaar verliep niet zonder incidenten. IBM wilde in 1993 in een rechtszaak dertien miljoen gulden van hem terugvorderen en vanaf 1994 speelde de schimmige Enhobel-zaak. In *De Telegraaf* oordeelde het Haagse makelaarscircuit: 'Harry staat er belabberd voor'. Mens pareerde: 'Ik heb net nog een nieuwe Jaguar gekocht!' Luxe is klaarblijkelijk een vorm van garantie voor kredietwaardigheid en succes voor de nieuwe elite.

Na de sluiting van Barretje Hilton was Harry Mens ook weer nadrukkelijk van de partij in het al even beruchte Café Lexington, waar hij vele gasten uitnodigde voor zijn tv-programma Business Class. Zo ook internetondernemer André

van Eerden. Fortuyn was in zijn programma politiek commentator. In 2000 was Mens verdachte in een zaak waarbij met vervalste declaraties steekpenningen zouden zijn gegeven in ruil voor twee grote bouwopdrachten. Mens kocht strafvervolgning af en trof een schikking met de betrokken aannemer.

Dankzij Telegraafs Henk van der Meyden bleek ook dat Harry een dubbelleven leidde. Hij had al tien jaar lang een relatie met een Marokkaanse vrouw, bij wie hij twee jonge kinderen heeft. Zijn vrouw zette hem daarop kordaat het huis uit. Volgens Harry zijn er velen uit de nieuwe elite die een dubbelleven leiden, maar dat hun hele leven verzwijgen.

In 2001 volgde de opkomst van politicus Fortuyn. Harry Mens hield zich behoorlijk afzijdig. Zo ontkende hij eerst dat hij een van de sponsors was. Hij wilde niet voor Leefbaar Nederland en de LPF in de Tweede Kamer zitten en liet zich in *De Telegraaf* niet al te positief uit over Pim: 'Voorheen zat hij nogal eens in de put, maar nu is hij minder labiel.' Mens snoerde Pim de mond in zijn tv-programma toen die de topman van KPN flink wilde aanvallen over diens optieregelingen. Mens wuifde volgens *HP/De Tijd* al te innige contacten met Fortuyn weg. 'Als hij heeft opgetreden in Business Class, ben ik blij weer van hem verlost te zijn. Pim is een gecompliceerd man.' Na de moord op Fortuyn maakte hij zich tot de meest gehate man in LPF-kringen met de opmerking in *de Volkskrant* dat de LPF zonder Pim Fortuyn een lijst was van 'non-valeurs'. Volgens Mens zat er maar één ding op: 'Opheffen die lijst!' En hij hield een pleidooi om de politiek over te laten aan de oude politieke partijen. Was Harry Mens jaloers op de politieke carrière van vriend Pim? Was hij jaloers op de machtspositie van vastgoedcollega Ed Maas? Of was Harry Mens de mening toegedaan dat de nieuwe politiek moest integreren in de oude politiek?

Terug naar 1999, het jaar waarin Leefbaar Nederland werd opgericht met vertegenwoordigers uit de media als hoofdpersonen. Al jaren had de populaire zanger, kroegbaas en diskjockey Henk Westbroek van de VARA met zijn jeugd-vriend onroerendgoedmagnaat, horecaondernemer en belegger Broos Schnetz succes met Leefbaar Utrecht. Beiden hadden een uitgesproken links hippie-verleden. Ook meeloper PvdA- en VARA-coryfee Jan Nagel triomfeerde met zijn Leefbaar Hilversum.

Uit de nieuwe media-elite had Willem van Kooten altijd Leefbaar Hilversum gesteund. Van Kooten had zoals we gezien hebben een vriendschappelijke en financiële relatie met topman John de Mol. Het succes smaakte naar meer en Van Kooten stelde voor 'nationaal' te gaan. Een ontwerp hiervoor werd gemaakt door Nagels zoon Ivan, 'die een paar jaar bij Jan des Bouvrie heeft gewerkt', aldus de trotse vader in het *Stan Huygens Journaal*. Jan des Bouvrie zou later vooral uit het burencircuit in het Gooi verschillende kandidaat-ministers voor de LPF leveren.

Nationaal een goede lijsttrekker vinden was echter niet zo gemakkelijk. Columnist en professor Eduard Bomhoff werd door Jan Nagel tweemaal gevraagd als lijsttrekker voor Leefbaar Nederland. Pim Fortuyn was een optie, maar diens opvattingen over allochtonen lagen moeilijk. Hans Wiegel was een goed alternatief en wilde ook wel. Met zijn commissariaat bij internetbedrijf Newconomy van Maurice de Hond had hij slechts de neergang meegemaakt. Het VVD-orakel wilde graag eens aan de touwtjes trekken. Hij droomde er altijd al van minister-president te worden, een ambitie die echter steeds minder realiseerbaar werd. De onderhandelingen met Wiegel liepen stuk op de kwestie van de staatsrechtelijke vernieuwing.

In 2001 kondigde Fortuyn ineens aan met of zonder Leef-

baar Nederland in de politiek te gaan en meldde en passant dat hij voor enkele miljoenen sponsorgeld had. Fortuyn was jarenlang op feestjes en partijen van de nieuwe elite een veel gevraagd spreker. Te hoge belastingen en onveiligheid waren dan de favoriete thema's. De nieuwe elite had met haar miljoenen immers veel te verliezen. De nieuwe elite moedigde Fortuyn aan de politiek in te gaan om zodoende hun stem te vertolken. Fortuyn had ook verschillende nevenfuncties bij de nieuwe elite, zoals bij Multihouse. Verder kwamen we hem eerder tegen als de beoogde directeur van het excentrieke Extendo.

Het bestuur van Leefbaar Nederland kon bij gebrek aan beter niet om de combinatie van een opmerkelijke lijsttrekker en geld heen. De mannetjesmaker bij Leefbaar Nederland was Kay van der Linde, zoon van Wibo van der Linde, vooral bekend als oud-TROS-presentator en AVRO-directeur. Ten tijde van Fortuyn en Leefbaar Nederland was vader Van der Linde directeur bij Endemol. Later werd hij general manager van de Postcode Loterij, waar ook Joop van den Ende en Eckart Wintzen acte de présence gaven. De laatste werd beschuldigd van ongeoorloofde belangenverstrengeling. Even een uitstapje: na het verkiezingsechec van Leefbaar Nederland werd uiteindelijk dochter Haitske van der Linde lijsttrekker. Zij moest het opnemen tegen Tsjakka Ratelband, die juist daarvoor een kortstondige verhouding had gehad met de inmiddels bekende Christine Kroonenberg, zoals we zagen een van de financiers achter de LPF.

Terug naar de opkomst van Fortuyn. Allerlei adviseurs, columnisten en uitvoerders die zich in het verleden gepasseerd voelden, al jaren de paarse regering hadden bekritiseerd en eindelijk eens politieke invloed wilden, dienden zich aan voor de kieslijst van Leefbaar Nederland. Er waren er hier veel van door een groot overschot aan managers. Immers,

door het grote aantal geborenen tussen 1945 en 1970 waren er veel mensen tussen de 35 en 55 jaar oud, de managementleeftijd. Ook diende zich uit het netwerk van de nieuwe elite oud-CDA-minister Tjerk Westerterp aan. Daarnaast kwam Fortuyn aandragen met een top 10, waarop onder meer stond Corinne Heijn, de oudste dochter van de vermoorde Ahold-topman Gerrit-Jan Heijn, de vriend van wijlen Jaap Kroonenberg. Campagneleider Kay van der Linde van Leefbaar Nederland kon daar onmogelijk akkoord mee gaan: 'Dat wordt een probleem. Dit is ondemocratisch.' Later zei Van der Linde over Fortuyns eisenpakket: 'Het was belachelijk. Pim Fortuyn was toen niet de hype die hij nu is. Hij was een columnist en hij was een rare vogel: extreem-rechts en eng.'

Fortuyn had ook graag advocaat Abraham (Bram) Moszkowicz erbij gehad. Meeloper Hans Wiegel adviseerde het bestuur van Leefbaar Nederland nog positief over Bram. Wiegel kwam in het verleden, toen vader Max in het hoofdbestuur van de VVD zat, bij de familie Moszkowicz thuis. Bram weigerde echter. Hij vond de politieke onderneming te wankel om zijn lucratieve advocatenpraktijk aan op te offeren. Terecht, naar later zou blijken. Bram Moszkowicz was de advocaat van onder anderen Klaas Bruinsma en De Hakkeelaar. Gerard Spong was op zijn beurt weer Brams advocaat bij een aanklacht wegens witwassen van criminele gelden. Bram Moszkowicz werd later gevraagd als minister van Justitie door de LPF. De nieuwe elite en haar meelopers waren nadrukkelijk aanwezig bij Leefbaar Nederland. In ieder geval financieel, want de elite aarzelde over echte actieve politieke betrokkenheid. Wel aardig die status en invloed, maar het politieke bedrijf was toch ook stroperig en de vooruitzichten onzeker.

Ondertussen is dan het maatschappelijk draagvlak gekanteld door de aanslagen van 11 september. De aanslag op de Newyorkse WTC-torens wakkerde de bestaande afkeer van buitenlanders sterk aan. Daarnaast was het de onderklasse inmiddels duidelijk geworden dat zij relatief weinig had geprofiteerd van de economische bloei van de laatste decennia. Daar kwam nog bij dat de paarse regering na acht jaar een zeer grijs imago van het midden had gekregen. Voeg daarbij de overbevolkte managersklasse, de frustratie bij de nieuwe elite over de afgang bij de nieuwe economie en hun afkalkvend kapitaal op de effectenbeurs en de conclusie luidde: er was een gat in de politieke markt ter rechterzijde.

Bovendien was in de media na de juichende internethype al enkele jaren het doemdenken in de mode geraakt.

Het was dit explosieve mengsel dat met succes werd aangevat door Pim Fortuyn, die aan het lijsttrekkerschap van Leefbaar Nederland zijn naam als meer serieus politicus had te danken. Overmoedig door dit succes haalde hij uit naar de WAO en buitenlanders (*de Volkskrant*: 'De Islam is een achterlijke cultuur'), waarna hij door Leefbaar Nederland werd afgezet als lijsttrekker. Het sprookje leek over. Fortuyn kondigde weliswaar aan met een eigen partij te komen, maar belangrijke financiers uit de nieuwe elite vielen af. Ze vonden Fortuyn zonder de partijdiscipline van Leefbaar Nederland te zeer een ongeleid projectiel om in te investeren. Later zou de commissie-Van den Haak nogal cryptisch stellen dat Fortuyn werd gechanteerd. Fortuyn verzuchtte dat de nieuwe elite hem altijd had aangezet om in de politiek te gaan, maar dat, toen puntje bij paaltje kwam, ze hem in de steek liet. De hele bekende nieuwe elite zat vervolgens wel in de kerk bij de begrafenis van Pim.

Slechts met hulp van enkele minder bekende nieuwe rijken kwam de partij Lijst Pim Fortuyn (LPF) alsnog op gang. Van

de nieuwe elite waren dat onder anderen de sponsors Christine Kroonenberg, Ronnie van de Putte, Hans Breukhoven en de eveneens kleurrijke en niet geheel onomstreden Eddy de Kroes. Eddy de Kroes zat samen met Fortuyn in de raad van commissarissen van Van den Berg & Partners, een bureau dat vooral bemiddelt in topsectoraresses. Zijn vader was begonnen als vleeshandelaar. Eddy de Kroes voegde daar later vastgoed aan toe, hoewel hij ook nog een veroordeling opliep bij de vleeshandel. De straf heeft hij jarenlang ontlopen door fouten bij Justitie. Verder hield deze man uit de nieuwe elite zich natuurlijk bezig met paarden en wel de meest elitaire vorm ervan: polo. Eddy was mede-eigenaar van het exclusieve Hotel Des Indes, het 'clubhuis' van de LPF.

Maar de meest prominente sponsor van de LPF was toch onroerendgoedhandelaar Ed Maas. Hij werd de dominante voorzitter van de LPF en vestigde daarmee voorgoed zijn naam binnen de nieuwe elite.

Veel bedenktijd had de LPF niet toen multimiljonair Ed Maas op 1 juli 2002 de partij in Hotel des Indes kwam 'overnemen'. Er stond een bedrag van 230.000 euro open aan onbetaalde rekeningen en Ed Maas wilde die schuld met een collega op zich nemen. Nog diezelfde week gaven de overgebleven oprichters van de LPF Maas een volmacht de partijleiding over te nemen. Dat doet denken aan 29 november 1992 toen Ed Maas de macht greep bij het in surseance van betaling verkerende onroerendgoedfonds VHS.

Zijn vermogen wordt door *Quote* inmiddels op 190 miljoen euro geschat. Niet gek voor een 51-jarige kapperszoon uit de Schilderswijk, die zijn jeugd sleet in internaten en tuchtscholen. Aan studeren kwam hij niet toe. Zijn eerste geld verdiende hij als glazenwasser, maar al snel begon hij 'deurtjes' op te kopen. Onroerend goed dus. Voor die tijd

stemde hij nog wel PvdA. ‘Toen ik eenmaal meer dan twee keer modaal ging verdienen – dan hoor je op de VVD te stemmen, hè’, citeerde de NRC. Dat ze je nooit meer kunnen commanderen, vindt Maas het belangrijkste voordeel van zijn rijkdom. Die zogenaamde onafhankelijkheid wordt overigens door alle rijken als motief gegeven voor hun rijkdom, waar ze zich toch altijd een beetje voor schamen.

Uiteraard kon het Maas als een van de vaste klanten in Barretje Hilton niet gek genoeg gaan. Zo banjerde hij ter gelegenheid van zijn vijftigste verjaardag op de rug van een gehuurde olifant door het centrum van Wassenaar. En natuurlijk komt ook hier de paardensport om de hoek kijken. Ed Maas is een invloedrijk man in de draf- en rensport, een minder eliteaire tak van de paardensport, waar wel veel geld omgaat in weddenschappen. Van zwart tot wit. Ook het sponsoren van voetbal is bij de nieuwe elite erg geliefd. Maas vormt geen uitzondering. Eind jaren negentig bood hij zich aan als sponsor van ADO in zijn geliefde stad Den Haag. Ze konden het vergeten toen gesuggereerd werd dat Maas een doordrammer was en uitsluitend op geld zou jagen. RKC in Waalwijk ontving hem met open armen en kwam er warm-pjes bij te zitten met de naam VHS op de shirts.

Maar bestuurders die met Maas te maken hebben gehad, classificeren hem toch vooral als een lastige persoon die om het minste of geringste naar de rechter stapt als hij zich slecht behandeld voelt. Dit genoegten mocht politiek commentator Frits Wester smaken toen hij bij Barend en Van Dorp onthulde dat Justitie een inval bij VHS voorbereidde. De overeengekomen rectificerende verklaring werd door de heer Maas vervolgens ‘geridiculiseerd’ bevonden, waarna Oscar Hammerstein, de vaste advocaat van Ed Maas, zich met partner Gerard Spong weer mocht opmaken voor een juridische slag. Enkele dagen later werd geschikt door het betalen van een

symbolische schadevergoeding van één euro. Later zal Ed Maas zonder problemen zelf zeggen dat minister Nawijn door zijn secretaris-generaal was gewaarschuwd dat Maas 'niet zou deugen' en dat de Justitie een inval bij zijn vastgoedbedrijf vhs plande. Het leidde nu eens niet tot juridische acties. 'Dit hele verhaal was een opzetje van de vvd om mij zwart te maken', concludeerde Maas. Tegen hoogleraar Van de Bunt werd door Oscar Hammerstein wel een miljoenenclaim ingediend omdat Van de Bunt in een bijlage van het rapport-Van Traa ten onrechte had gesuggereerd dat vhs onrechtmatige transacties verrichtte. Een persoonlijke advocaat is voor de nieuwe elite net als in de eerste de beste Amerikaanse gangsterfilm even noodzakelijk als een bodyguard.

Hammerstein heeft als advocaat aan Ed Maas en aan de door Maas betaalde bestuursfunctie van de LPF dan ook een dagtaak. In zijn loopbaan heeft Hammerstein vele klanten uit de nieuwe elite gediend. Zo was hij advocaat van bankier Ton Jongbloed, bij voortduring de advocaat van IT-ondernemer Willem Smit, advocaat voor een lid van Octopus, en als advocaat en voorzitter van de 'linkse' Coornhertliga voerde hij een zaak tegen Justitie inzake operatie Clickfonds. Voor de Vereniging Effecten Bescherming trad hij op tegen de nieuwe elite, namelijk Nina Brink.

Maar hij heeft zelf menigmaal aan de andere kant van de juridische tafel gezeten. Zo zat hij in de raad van commissarissen van het omstreden Text Lite en werd verdachte inzake witwassen van drugsgelden voor de Femis-Bank. Hij moest toen worden bijgestaan door zijn huidige collega Gerard Spong. Op zijn beurt was hij advocaat van zijn oud-partner advocaat Salomonson inzake SM met minderjarige jongens. In *Quote* zei Hammerstein: 'Maar voor een echte relatie vond

Salomonson mij al te oud. En te lelijk.' Frits Salomonson, zoals eerder gemeld lange tijd de raadsheer van het Koningshuis, was Oscar Hammersteins leermeester. Hammerstein, de man die als eerder gemeld kroonprins Willem Alexander in het Amsterdamse uitgaansleven begeleidde, was tot 1995 tien jaar voorzitter van de Nederlandse filmkeuring. Nu zou hij volgens Spong iedere film goedkeuren.

Eind jaren negentig was hij er slecht aan toe. Hij zat in de cel op verdenking van witwassen van drugsgelden, doodziek door zijn HIV-besmetting en op straat gezet door zijn advocatenkantoor. Hij stond er helemaal alleen voor. Alleen Ed Maas kwam hem op paaszaterdag een chocolade paashaas brengen. Het verhaal lijkt op dat van Pim Fortuyn: een gigantische dip en dan de verlichting. Volgens Spong laat Hammerstein zich niet meer de wet voorschrijven door een brave of nette club. 'Hij lijkt nu onaantastbaar geworden. Dat is voor veel mensen heel aantrekkelijk. De jongens vallen bij bosjes voor hem en hij geniet daarvan met volle teugen.' Hij zit dagelijks in het fitnesscentrum en met een foto van zijn gespierde lichaam stond hij in *Quote* met een artikel over mannelijke obsessies.

Hammerstein komt uit een bekende juristenfamilie. Hij is een meeloper met zijn rechtenstudie in Leiden, lid van het studentencorps en preses van de ultraconservatieve studentenweerbaarheid Pro Patria. Overigens, een van zijn eerste bekende optredens was als advocaat van de Satanskerk. Hammerstein is lid van Genius, een soort 'gay rotary club', evenals wijlen Pim Fortuyn en zijn huidige amice Gerard Spong.

Een van de eerste bekende optredens van Spong was als verdediger van de van oorlogsmisdaden verdachte Pieter Menten, die later fortuin had gemaakt door zich voor te doen als lid van de rijke (Shell-)tak van de familie. Later verdedigde

hij de Hakkelaar inzake Octopus. De verdediging van Desi Bouterse kon hij als Surinamer niet over zijn hart verkrijgen. Met Hammerstein deed hij de aanklacht wegens haat zaaien tegen Pim Fortuyn na diens dood.

De opkomst van Fortuyn had inmiddels wel iets los gemaakt bij de nieuwe elite. Een herkansing om verregaande status en invloed te verwerven leek uit de lucht te komen vallen. Enkele roken hun kans om status en invloed te verkrijgen of te vergroten. Zij voelden zich verbonden met Fortuyn, die als echte nieuwe elite succes liet uitstralen met luxe. Fortuyn had om zijn status op te vijzelen zijn naam laten veranderen van Fortuin in het duurdere Fortuyn en en passant het familie-wapen van de patriciërsfamilie Fortuyn overgenomen.

Vooraf na de dood van Fortuyn lagen de kaarten weer open. Van de nieuwe elite dienden internetondernemer Roel Pieper en bedrijvenhandelaar Joep van den Nieuwenhuyzen zich aan als minister. De laatste was nog door Fortuyn geweigerd wegens zijn ambities als minister-president. De naam van oud-minister van Economische Zaken Hans Wijers werd eveneens genoemd omdat hij zich kritisch had uitgelaten over de paarse regering. Uiteindelijk kwam een gewone nieuwe rijke op de stoel van de minister van Economische Zaken: Herman Heinsbroek.

Harry Mens claimde de merknaam 'Pim Fortuyn' en beïjverde zich voor een standbeeld van Pim. Verder kwam nog een overloopster uit de oude elite om de hoek kijken, namelijk Fiona de Vilder. Haar broer kwamen we eerder tegen als oplichter en als vriend van Pim Fortuyn en haar oom als commissaris bij het Begemann van Joep van den Nieuwenhuyzen.

Nog meer meelopers roken hun kans. Ditmaal was Hans Wiegel niet alleen adviseur, maar wierp hij zich ook op als

minister-president. Mickey Huibregtsen ging ministerkandidaten ronselen en kwam aan met Eduard Bomhoff en Roelf de Boer. Uiteindelijk was het Ministerie van Verkeer & Waterstaat voor deze voormalige directeur van Europese Waterweg Transporten (EWT), waarin voormalig bedrijvenhandelaar Willem Cordia weer grootaandeelhouder was. Nederland kan heel klein zijn...

Toch leek het even of een nieuwe politiek was geboren. De oude politieke elite bleef ontredderd achter en de nieuwe elite beleefde haar *finest hours*. Het geluk was echter van wel zeer korte duur zijn. Zo snel als de nieuwe politiek opkwam, zo hard en snel was ook de val. Nog heftiger dan bij internet. De LPF bleek geen nieuwe ideologie te bezitten om de boel bij elkaar te houden en door de inderhaast opgebouwde slechte organisatie viel de LPF binnen een half jaar razendsnel uiteen in grofweg nieuwe elite, meelopers en idealisten. Weliswaar won Ed Maas de machtsstrijd, maar het bleek een Pyrrus-overwinning. Harry Mens: 'Straks heeft hij een perfect georganiseerde partij, maar zonder ministers, zonder Kamerleden en zonder aanhang. Nou, gefeliciteerd!'

Het kabinet viel, de aanhang liep zwaar teleurgesteld weg en in de nieuwe verkiezingen werd de LPF een splinterpartij. De teleurstelling van de nieuwe elite was wederom groot. Nog groter dan bij het internetdebacle. Ditmaal was namelijk sprake van een dubbele nederlaag. Want bij de verkiezingen bleek dat de nieuwkomers van de oude politieke elite er met een flinke verkiezingsbuit vandoor gingen. Deze keer niet alleen CDA'er Jan Peter Balkenende, maar zelfs de vermaledijde PvdA met Wouter Bos en zijn vernieuwersclub Niet Nix op de achtergrond.

Vanaf 1995 ontmoetten nieuwe prominente CDA-leden, allen dertigers, elkaar tweemaandelijks in de Bogenzaal op

de eerste verdieping van het Haagse yuppen-café-restaurant Schlemmer. Balkenende werd de 'liaison officer' genoemd. 'Uiteindelijk heeft die nieuwe kleine kern het voor het zeggen gekregen', aldus Hans Hillen in de NRC. Toen Jaap de Hoop Scheffer als partijleider in moeilijkheden kwam, greep Balkenende direct de macht. Na de verkiezingsoverwinning viel Balkenende overigens direct weer terug op de oude elite binnen het CDA.

Bij de PvdA was de macht van de oude klik na het verkiezingsechec volledig gebroken. Dankzij de noviteit van verkiezing van de partijleider kon Wouter Bos elegant in dit machtsvacuüm stappen. Wouter Bos valt vaak terug op vernieuwingsclub 'Niet Nix'. 'Een advies van Wouter Bos is vaak een advies van Niet Nix', aldus *de Volkskrant*. De 'Niet-Nixjongeren' hadden in 1998 een vergeefse gooi gedaan naar het voorzitterschap van de PvdA en in 2002 zelfs nog een coup willen plegen tegen de kandidatuur van Melkert. Na het verkiezingsdebacle van 2002 kregen ze eindelijk hun kans. Met dank aan Pim Fortuyn. Wrang voor de nieuwe elite is dat de kracht van Niet Nix met een netwerk van e-mailtjes vooral gelegen is in het internet. Het internet waar de nieuwe elite eerder haar hoop op had gevestigd. In plaats van een klinkende overwinning op de oude elite leed de nieuwe elite een dubbele nederlaag.

Tekenend voor de nederlaag is dat Eddy de Kroes in het najaar van 2002 besloot de maandelijkse borrels in de Mata Hari Club Lounge van Hotel des Indes, waar de LPF haar triomfen vierde, te staken. 'Eddy vond dat de borrels in kwaliteit achteruitliepen', zei een stamgast tegen *Quote*. En een met De Kroes bevriende kennis vulde aan: 'Eddy wil van Mata Hari een kleinere en meer besloten club maken. Het is allemaal te laagdrempelig en te massaal geworden.' De nieu-

we elite trekt zich bedroefd weer terug uit het publieke domein in haar eigen jolige kleine kringetje. De boosheid is omgeslagen in frustratie.

De oude elite slokt de nieuwe op

De eerste acht hoofdstukken van dit boek lieten enerzijds de geweldige financiële successen van de nieuwe elite zien, anderzijds werd duidelijk dat de nieuwe elite over het algemeen nergens echt blijvend succesvol was. Of het zou in het onroerend goed moeten zijn. Wel hebben ze de oude elite wakker geschud. In dit laatste hoofdstuk laten we de nieuwe elite nog eens de revue passeren, schetsen we zes belangrijke kenmerken van deze selecte club uit de nouveau riche en analyseren we waarom de houding jegens de oude elite van aanvankelijke minachting omsloeg in boosheid en frustratie. En aan de hand van een historische vergelijking werpen we een blik in de toekomst. Welk lot staat de nieuwe elite te wachten?

Het eerste belangrijke kenmerk van de nieuwe elite is rijkdom. Je hebt oude rijken en nieuwe rijken ofwel nouveau riche. De nouveau riche heeft haar vermogen opgebouwd na de Tweede Wereldoorlog. De oude rijken ervoor. Binnen de nouveau riche kennen we ook de nieuwe elite, de groep waar we het in dit boek steeds over hebben gehad. De klik die elkaar continu de bal toespeelt, een 'new boys network'. Ze onderhouden minimaal twee zakelijke relaties met elkaar. Daarnaast hebben we het in dit boek over de oude elite. Dat zijn de 'old boys', de representanten van de organisaties die van voor de Tweede Wereldoorlog stammen. Overigens zijn er allerlei

soorten elites (cultureel, politiek en religieus), maar in dit boek bedoelen we vrijwel altijd een financiële elite. Hieronder ter illustratie van de verhouding tussen oude elite, nouveau riche en nieuwe elite de top 10 van de rijkste Nederlanders en de top 10 van de nouveau riche.

*Top 10 van rijkste Nederlanders**

- 1 Familie Brenninkmeijer (€ 8 miljard/oude elite)
- 2 Charlene de Carvalho-Heineken (€ 4,2 miljard/oude elite)
- 3 Familie van Oranje (€ 2,6 miljard/oude elite)
- 4 Frits Fentener van Vlissingen (€ 1,7 miljard/oude elite)
- 5 Familie De Rijcke (€ 1,6 miljard/oude elite)
- 6 Familie Dreesmann (€ 1,5 miljard/oude elite)
- 7 John Fentener van Vlissingen (€ 1,5 miljard/overloper oude elite)
- 8 Paul Fentener van Vlissingen (€ 1,3 miljard/oude elite)
- 9 Familie van der Vorm (€ 1,3 miljard/oude elite)
- 10 Familie Pon (€ 1 miljard/oude elite)

Van alle 500 rijksten van 2002 is ongeveer tweederde oude elite. Ze domineren dus nog steeds. Eenderde (ruim 150 rijken) kunnen we bestempelen als nouveau riche. En van die 150 zijn er weer vijftig typisch nieuwe elite, de klik dus. Bij de top 10 van rijkste Nederlanders zit, zoals hierboven blijkt, feitelijk niemand uit de nouveau riche en dus ook niemand uit de nieuwe elite. Alleen John Fentener van Vlissingen (zevende plaats) is een overloper van de oude elite naar de nieuwe elite, omdat hij zoveel contacten met de klik heeft aangeknoopt. De eerste echte nieuwe rijke staat op nummer 11 van de lijst van 500 rijksten, zoals we zien in onderstaande top 10 van nouveau riche.

*Top 10 van rijkste nouveau riche**

- 1 (11*) Joop van Oosterom (€ 1 miljard/nieuwe elite)
- 2 (12*) Cees de Bruin (€ 1 miljard/nieuwe elite)
- 3 (14*) Léon Melchior (€ 900 miljoen/nieuwe elite)
- 4 (16*) Dirk van den Broek (€ 825 miljoen/nouveau riche)
- 5 (17*) Alfred Balm (€ 800 miljoen/nouveau riche)
- 6 (18*) Joop van den Ende (€ 800 miljoen/nieuwe elite)
- 7 (19*) John Deuss (€ 750 miljoen/nieuwe elite)
- 8 (20*) Teunis van Wettum (€ 750 miljoen/nouveau riche)
- 9 (22*) John de Mol (€ 640 miljoen/nieuwe elite)
- 10 (26*) Evert Louwman (€ 500 miljoen/nouveau riche)

* Bron: Quote 500 rijksten

In bovenstaande top 10 van nouveau riche valt direct op dat de nieuwe elite goed is vertegenwoordigd. Ze nemen liefst zes plaatsen in de top 10 in. Waaronder de nummer één positie: IT-ondernemer Joop van Oosterom. Hij wordt gevolgd door bedrijvenhandelaar Cees de Bruin en vastgoedondernemer Léon Melchior. Allen goed voor zo'n miljard euro. Op de zesde staat weer nieuwe elite: mediaproductent Joop van den Ende. Op zeven gevolgd door de omstreden oliehandelaar John Deuss en op nummer negen door collega mediaproductent John de Mol. De andere vier rijkste nouveau riche behoren niet tot de nieuwe elite, omdat ze niet minimaal twee zakelijke relaties hebben met de klik.

Het is opmerkelijk dat niemand van de beursbengels of internetboys in de top 10 van nouveau riche voorkomt. Het blijkt toch te veel luchthandel te zijn. Ook moeten we constateren dat de bekendsten – Joep van den Nieuwenhuizen, Hans Breukhoven en Roel Pieper – niet tot de allerrijksten behoren. Toch te veel praatjes. Met een paar honderd miljoen houdt het voor hen op. Het zijn juist de relatief 'braafsten'

die het rijkst zijn. Geen van de superrijken behoorde tot de cliëntèle van het beruchte Barretje Hilton, het clubhuis van de nieuwe elite.

Van genoemde zes nieuwe-eliteleden is alleen John Deuss actief betrokken geweest bij schandalen. De uitzondering die de regel bevestigt. Met deugnieterij kun je blijkbaar aardig wat miljoenen verdienen, maar een zekere braafheid geeft toch meer mogelijkheden om heel veel geld te verdienen. Zeker in transacties met de oude elite, waar uiteindelijk veruit het meeste geld zit. De braafsten hebben zich ook meer ingespannen om een bedrijf met continuïteit op poten te zetten. Het gros van de nieuwe elite stort zich daarentegen over het algemeen in een plotseling opdoemende nieuwe markt en wordt met een dosis slimheid en veel geluk vreselijk rijk. Dat blijkt ook uit het feit dat de meesten van hen de miljoenen te danken hebben aan één succesvolle deal om vervolgens vaak veel geld te verliezen aan nieuwe deals of zich net weten te handhaven door mee te liften op successen van anderen uit de nieuwe elite. Alleen een vastgoedhandelaar als Jaap Kroonenberg, een IT-onderneemster als Nina Brink, voormalig bedrijvenhandelaars als Jan Bernhard Wolters, Jan Kuijten en Willem Cordia en Dirk Scheringa hebben naast de allerrijksten over langere tijd of met meerdere projecten een stroom van miljoenen gegenereerd. De rest is *bit and run*. Dat gedrag kwam sterk naar voren bij de politiek, die de nieuwe elite op een presenteerblaadje kreeg aangereikt door Pim Fortuyn. Ze waren er nog lang niet klaar voor, maar hun geweldige drang naar status en hun grote frustratie over de afgang met internet deden hen daar induiken. Maar het bleek een markt die ze totaal niet aankonden. De 'braafsten' en de allerrijksten sympathiseerden en zaten bij de begrafenis van Fortuyn in de kerk, maar hielden wijselijk afstand. Ze wisten dat het nog geen goede markt was.

Het tweede belangrijke kenmerk van de nieuwe elite is de klikvorming. We hebben gezocht naar deze klik en die zonder problemen gevonden. Het startpunt voor dat onderzoek was de Groupe Courtier. Moeiteloos hebben we ruim zeventig multimiljonairs (tien miljoen euro of meer als ondergrens) gevonden die gemiddeld meer dan drie zakelijke relaties met elkaar hebben. Gemiddeld is de nieuwe elite dus betrokken bij meer dan drie bedrijven/organisaties van anderen uit de nieuwe elite. 'Op een gegeven moment leek het wel of iedereen met aandelen aan het kwartetten was', zei een toekijker eens over deze nieuwe elite in *Quote*. De klikvorming is evident.

Berry van den Brink is de grootste spin in het web. Hij is bij twaalf bedrijven van de nieuwe elite betrokken geweest. Hier moet wel bij worden aangetekend dat bedrijvenhandelaars al snel hoog scoren door de aard van hun markt met veel wisselende bedrijven. Van den Brink bewoog zich dan ook vooral op de markt van de bedrijvenhandel, maar ook wel op de markt van IT en de beurs. Erg rijk is hij niet geworden. Hij is een van de hekkensluiters van de lijst van 500 rijksten.

De tweede grootste spin in het web is ook een bedrijvenhandelaar: Joep van den Nieuwenhuyzen. Hij heeft posities in elf bedrijven van de nieuwe elite. Hij heeft zich op veel meer markten bewogen, zowel op die van media en IT als bedrijvenhandel en politiek. Je kunt hem niet helemaal nouveau riche noemen, omdat zijn schoonvader Gerrit van der Valk hem in het zadel heeft geholpen. Maar hij heeft wel alle kenmerken ervan, dus rekenen we hem er wel bij.

De derde spin in het web van de nieuwe elite is IT-ondernemer Willem Smit met bemoeienis met tien bedrijven. Hij heeft zich bezig gehouden met media, IT, bedrijvenhandel en internet. Hij is niet geweldig rijk.

De vierde grootste spin is Willem Cordia, ook met tien be-

drijven. Hij heeft zich evenals zijn maatje Berry van den Brink vooral bewogen op de markt van bedrijvenhandel en beurs. Hij is er echter vele malen rijker van geworden. Cordia valt als redelijk 'braaf' te bestempelen. Anders dan zijn maatje leunde hij van begin af aan op zijn schoonvader. Hoe groot de rol was van Courtier en Capercaillie blijkt uit het feit dat de vier grootste spinnen in deze kongsi's zaten.

De vijfde spin is een opmerkelijke. In verhouding tot de nieuwe elite heeft hij nauwelijks kapitaal gemaakt. Meeloper Tjerk Westerterp heeft zich vooral laten gebruiken door de nieuwe elite. Maar dan wel als commissaris op bijna alle markten: IT, bedrijvenhandel, beurs, internet en politiek. In totaal bij acht bedrijven en organisaties. Hij was succesvol met 'zijn' optiebeurs.

De zesde spin is Oscar Hammerstein, ook al zo'n meeloper die als advocaat de nieuwe elite vooral heeft bijgestaan zonder zelf te zijn binnengelopen met tientallen miljoenen. Hij is met zeven lijntjes wel betrokken geweest op allerlei markten: vastgoed, IT, handel, beurs, internet en politiek.

De zevende spin is een duistere. Robert Jan Doorn is van alle markten thuis met uitzondering van media en politiek. We tellen bij hem zes connecties. Waarschijnlijk heeft hij er maar weinig aan overgehouden.

De achtste spin, Joop van Oosterom, is de allerrijkste van de nieuwe elite. Van Oosterom was behoorlijk 'braaf'. Van hem zijn geen echte schandalen bekend. Bij de affaires rond Noro en Management Share was hij slechts zijdelings betrokken. Zijn zes bedrijven liggen op de markt van vooral IT, maar ook bedrijvenhandel en internet.

De negende spin in het web van de nieuwe elite, Willem van Kooten, is vooral een mediaman, maar kwam uiteindelijk ook bij de aanpalende politiek uit. Wel een grote mond, maar nimmer betrokken geraakt bij 'bloedige' affaires.

De tiende grootste spin is een overloper uit de oude elite, namelijk Joel Wyler. Betrokken bij vijf bedrijven bewoog hij zich op de markt van vastgoed, bedrijvenhandel en internet.

De top 10 Spinnen

- 1 Berry van den Brink
- 2 Joep van den Nieuwenhuyzen
- 3 Willem Smit
- 4 Willem Cordia
- 5 Tjerk Westerterp
- 6 Oscar Hammerstein
- 7 Robert Jan Doorn
- 8 Joop van Oosterom
- 9 Willem van Kooten
- 10 Joel Wyler

Uit deze opsomming van de tien grootste spinnen blijkt overduidelijk dat IT en bedrijvenhandel het meest hebben bijgedragen aan de onderlinge relaties en daarmee aan de klikvorming en dus aan het ontstaan van de nieuwe elite.

Het is aan deze klikvorming te wijten dat vele anderen werden buitengesloten. Daarbij zijn vele bekende namen uit de nouveau riche zoals de voormalige LPF-minister Herman Heinsbroek, oud-Unigro-topman Eric Albada Jelgersma, Jan en Paul Baan, Detron-eigenaar George Banken, voetballer Marco van Basten, Jaap en Albert Blokker, de gebroeders Bolland (muziek), Ron en Eric Brandsteder, Mark en Pieter Diks (Beter Bed), Frits Goldschmeding (Randstad uitzendorganisatie), Eduard Hagens (Exact), Ruud Hendriks (Endemol), aannemer Henk Koop, autoverkoper Frits Kroymans, Hennie van der Most (pretparken), de familie Pon (Volkswagen), Jan Zeeman en vele anderen. Deze leden van de nouveau riche hebben nagenoeg allemaal wel een zakelijke

band met de nieuwe elite, maar daar blijft het bij. Ze behoren niet tot de klik en vormen dus de periferie van de nieuwe elite.

Het is niet zo dat een klik automatisch betekent dat het allemaal vriendjes van elkaar zijn. Bijna integendeel. We zijn in het boek verscheidene voorbeelden tegengekomen dat ze elkaar zo ongeveer naar het leven stonden. Begin jaren negentig werd bijvoorbeeld door Robert Jan Doorn, Reinout Meier Mattern, Maup Caransa en Ed Maas gestreden om onroerendgoedbedrijf VHS. Nina Brink kwam in conflict met zowel Willem Smit als Joep van den Nieuwenhuyzen over IT-bedrijf A-Line. Jan Kuijten kreeg het aan de stok met Willem Cordia en Berry van de Brink om de Industriële Maatschappij.

Het derde belangrijke kenmerk van de nieuwe elite zijn de affaires waarin ze betrokken waren. Het begon in de jaren zestig met vastgoedhandelaren die betrokken waren bij de affaire rond de bestorming van het booreiland met de REM-zender ('64) en die rond de bank Teixeira de Mattos ('66) die te veel had uitgeleend. Dan was er nog de affaire rond John Deuss en zijn Joc-oil ('67) die op te grote voet had geleefd. Tussentijds was er de Lockheed-affaire ('76) met meeloper prins Bernhard. Dan krijgen we na de economische dip begin jaren tachtig schandalen met onroerendgoedhandelaren, waarbij onder andere enkele gerenommeerde financiële instellingen in problemen raakten: Tilburgsche Hypotheekbank ('80), Femis-Bank, Slavenburg's Bank ('83) en ABP ('83).

Toen in 1987 de beurs crashte, vielen de financiële bodems onder allerlei bedrijven uit. Het ging hierbij vooral om IT-bedrijven en de bedrijvenhandel. Maar ook de onroerendgoedjongens waren er weer bij. Er ontstonden affaires rond IMN

('88), Chamotte Unie ('89), Text Lite ('90), Management Share ('90), Newtron ('90), HSS ('90), Noro ('90), VHS ('92), R&R ('92), Chipshol ('92), HCS ('92) en Begemann ('92).

Inmiddels hebben eind jaren tachtig ook de beursbengels een duit in het zakje gedaan. Na de krach van 1987 was het wachten op de nodige schandalen: De Vilder ('88), Extendo ('89), Staal Bankiers ('89), de Orco-Bank ('90) en Nusse Brink ('93) zijn er voorbeelden van. De oude elite en Justitie werden sowieso actiever, waardoor weer verschillende affaires werden geboren: Enhobel ('94), RAD ('96) en Octopus ('96). In 1990 werd de wet op witwassen veranderd. Uiteindelijk leidde die wet tot de beursfraudezaak van 1997. Tussendoor was er nog de ophef rond TV10 ('89), de *Krant op Zondag* ('90) en Sport7 ('96). Ook de aanval van de nieuwe-media-elite werd afgeslagen.

Eind jaren negentig ontstond de hype rond de ICT in het algemeen en internet in het bijzonder. Maar ook deze luchtballonnen werden door een economische dip doorgeprikt, wederom gepaard gaand met de nodige schandalen: Tulip ('98), Baan ('98), World Online ('00), Newconomy ('00), Ring!Rosa ('00) en IMG ('01).

Al het gesomber in het begin van de jaren negentig en tweeduizend gaf ook de politieke partijen een knauw en er ontstonden allerlei politieke initiatieven om de gevestigde partijen aan te pakken: 'De Bende van Vier'/PvdA ('91), Club van Schiermonnikoog ('91), Kapittel ('92), LPN ('93), Leefbaar Nederland ('01) en LPF ('02). Uit bovenstaande analyse blijkt tevens dat veel affaires plaatshebben na economische dips.

Het vierde belangrijke kenmerk van de nieuwe elite is gelegen in de risicovolle nieuwe markten waarin ze zich begeeft en

hiermee de oude elite wakker schudt. De hoofdstukken van dit boek zijn ook aan de hand van deze nieuwe markten ingedeeld.

We kunnen de nieuwe markten analyseren op basis van de voorgaande kenmerken, waardoor het volgende overzicht ontstaat.

Het vastgoed domineerde grosso modo de jaren vijftig, maar is een markt geworden die de nouveau riche en daarmee de nieuwe elite tot op de dag van vandaag stevig in handen heeft. Uit de onroerendgoedmarkt kwamen dan ook velen (12) in de nieuwe elite terecht. Het vastgoed werd hiermee de *cashcow* van de nieuwe elite. Toch is slechts één vastgoedhandelaar Léon Melchior doorgedrongen tot de top 10 van rijkste nouveau riche. Dit komt mogelijk doordat de onderlinge concurrentie groot is, hetgeen blijkt uit het grote aantal affaires (10). Geen wonder dat een omstrede zakenman als Robert Jan Doorn de spin in dit web is. De status was derhalve gering.

De media domineerde de nieuwe elite in de jaren zestig. Haar status werd er sterk door verhoogd. Niet het minst doordat er weinig affaires (4) waren en zelfs twee heren uit de nieuwe elite in de top 10 van rijkste nouveau riche staan: Joop van den Ende en John de Mol. De weinig omstrede Willem van Kooten zit centraal in het netwerk. Niet veel van hen (6) drongen door tot de nieuwe elite, omdat het nieuwe cultuur-tje al snel werd overgenomen door de oude omroepen.

De IT is de markt die de jaren zeventig domineerde. Eén ondernemer, Joop van Oosterom, staat in de top 10 rijksten. Willem Smit staat samen met hem centraal in het netwerk. De periode kent een beperkt aantal affaires (6) en een zevental IT'ers drong door tot het selecte gezelschap van de nieuwe elite. De status was gemiddeld. De nieuwe elite als klik ontstond.

De jaren tachtig, die van de bedrijvenhandel, waren de top-jaren van de nieuwe elite. De status was *sky high* met twee handelaren in de top 10 van rijkste nouveau riche (Cees de Bruin en John Deuss), relatief weinig affaires (6) en heel veel instroom (20) in de nieuwe elite. De klikvorming was enorm. Bijna alle spinnen in het web opereerden op deze markt: Berry van den Brink, Joep van den Nieuwenhuyzen, Willem Cordia en Joel Wylter.

Met de beursbengels ging het begin jaren negentig bergafwaarts. Weliswaar was de aanzuigende werking van de nieuwe elite groot (10 nieuwelingen), maar er waren door de economische dip ook veel affaires (11). Geen enkele beursjongen zou in de top 10 van nieuwe rijksten belanden. Meeloper Tjerk Westerterp bleek de spin in dit web. De status kreeg een behoorlijke knauw, toen de oude elite terugsloeg. Minachting sloeg om in ergernis.

Het veelbelovende internet deed eind jaren negentig de status van de nieuwe elite veel kwaad. Veel affaires (9) na de economische dip vanaf 2000, weinig aanwas (4) en geen enkele whizzkid in de top 10. De boosheid werd gevoed.

Maar in deze eeuw zou met de in de schoot geworpen politieke markt de boosheid wegzakken en omslaan in frustratie. Niet alleen werd veel status en invloed verkwanseld met enkele affaires (5), ook ging de oude politieke elite er met het been vandoor. De nieuwe politiek leverde heel weinig nieuwe elite op (2). Oscar Hammerstein stond centraal in dit netwerk. Meer dan eens bleek het *bit and run*.

Het vijfde belangrijke kenmerk van de nieuwe elite is dat ze behalve naar geld zo narcistisch op zoek is naar status en aandacht. Het gaat de nieuwe elite en de nouveau riche uiteindelijk niet om een groot spaarvarken met centen. Ze weten overigens over het algemeen niet beter dan dat ze status moeten

kopen. En helaas hebben zij daar geld voor nodig. Veel geld... Dure huizen, kleding en auto's zijn wel het minste. Wat dat betreft zagen we dat Pim Fortuyn zich heel dicht tegen de nieuwe elite had genesteld. Een eigen vliegtuig is bijvoorbeeld zo'n belangrijk statussymbool. John Deuss heeft er twee, maar ook Nina Brink, IT-ondernemer Jan Mol voor zijn Lost Boys en onroerendgoedmagnaat Jan-Dirk Paarlberg bezitten een vliegtuig. Maar onroerendgoedhandelaar Erik de Vlieger vindt het maar domme patserij. Je kunt ze toch huren. Het mooiste is eigenlijk een helikopter, maar het is moeilijk daar een vliegvergunning voor te krijgen, zoals Hans Breukhoven moest ervaren. De zijne staat werkloos op zijn hoofdkantoor. Verder is een luxueus jacht een must, waarbij het nog alleen maar gaat om de lengte daarvan. John Deuss is waarschijnlijk wel de grootste luxe-spender van de nieuwe elite. Behalve de twee vliegtuigen en een luxueus jacht beschikt hij over een eigen ski-resort en een paardenboerderij. Een dure paardenstal met kampioenen is ook zo'n reuze belangrijk statussymbool. Léon Melchior, Willem Cordia, Jan Kuijten, Cor van Zadelhoff, Joep van den Nieuwenhuizen, Eddy de Kroes en Ed Maas, allemaal zitten ze in de paardenbusiness. En beursbengel Adri Strating sponsorde met zijn Gestion amazone Anky van Grunsven. Ook wordt er duidelijk met elkaar gewedijverd om wie het duurste feestje weet te bouwen. Altijd wordt vermeld welke dure artiesten ze wel niet hebben laten invliegen vanuit de v.s.

Het is niet alleen uit patserige statusgevoeligheid dat er zo met geld wordt gesmeten. Het heeft ook zeker een zakelijke reden. Door openlijk met geld te smijten laat je zien dat je er veel van hebt en dus succesvol bent. Succesvol wordt door potentiële zakelijke partners vertaald in goede kwaliteit. En zodoende trekt dat smijten met geld interessante zakelijke re-

laties aan. Hierdoor kun je nog veel meer verdienen. Het was ook niet toevallig dat Harry Mens naar zijn splinternieuwe dure Jaguar verwees toen hem werd voorgeworpen dat het niet zo goed zou gaan met zijn zaakjes. Overigens is dit smijten met luxe een heel bekend verschijnsel, dat in de antropologie bekendstaat onder de term 'Potlatch'. De Kwakiutl-indianen in het noorden van de vs smeten letterlijk allerlei kostbaarheden in het water om te laten zien hoe succesvol ze wel niet waren. Ze verdienden deze investering dubbel en dwars terug door de status die dat hen gaf.

Maar het is voor de nieuwe elite ook wel duidelijk dat je niet alleen in de eigen kring status moet opbouwen. Daarom kun je het niet alleen laten bij geld over de balk smijten voor luxe. Je steekt er de buitenwereld te veel de ogen mee uit. Daarom wordt er ondermeer zo zwaar geïnvesteerd in meer maatschappelijk gewaardeerde zaken als sport, kunst, media en liefdadigheid. Sport is niet zo'n probleem. Bijna alle ambitieuze sportclubs kunnen enkel bestaan bij de gratie van suikerroompjes. Dirk Scheringa heeft de naam van zijn DSB op de shirts bij AZ en Ed Maas bij het Waalwijkse RKC. Maar de meer *sophisticated* nieuwe elite sponsort andere sporten. Het meest exclusieve is een poloteam dat Van Zadelhoff, Kuijten en De Kroes sponsoren. De anderen zitten in de dressuur- en springsport. Ed Maas zwaait echter weer de scepter bij de meer omstreden en gokgedreven draf- en rensport. De allerrijkste nieuwe elite, IT-ondernemer Joop van Oosterom, organiseert jaarlijks toernooien voor de absolute biljart- en schaaktop.

Wil je status en opdrachten verwerven bij de oude elite, dan is ook een kostbare kunstcollectie belangrijk. De rijkste overloper uit de oude elite, John Fentener van Vlissingen, staat bekend om zijn vele 17e-eeuwse meesters aan de muur. Ook Cees de Bruin heeft thuis een uitgebreide kunstverza-

meling. En Léon Melchior kan een museum vullen met 17e-eeuwse meesters. Deze paardenliefhebber heeft het liefst een afbeelding met een paard erop. Ook Joop van den Ende geniet faam met kunst. Willem Cordia wordt beschouwd als de grootste verzamelaar van 19de- en 20ste-eeuwse kunst. Enzovoorts. Duidelijk is dat de nieuwe elite met haar geld een grote invloed heeft op de artistieke wereld. Opvallend dat het vooral de allerrijksten zijn en de bedrijvenhandelaren? Niet echt. We hadden al geconstateerd dat zij het minst scandaleus waren en zich het meest aanpasten aan de oude elite. Kunst is ook voor de oude elite een geliefd middel om hun succes *sophisticated* te etaleren.

Maar echte narcisten willen nog meer status en aandacht. De media mogen zich dan ook in een oprechte aandacht van de nieuwe elite verheugen. Reinder Zwolsman was er daarom met Pieter Heerema en Jan Marie Fehmers van de bank Teixeira de Mattos begin jaren zestig als de kippen bij om een tv-zender in de lucht te krijgen. Dit op het moment dat de verzuiling de greep op de bevolking begon te verliezen. Toen stortten nog onbetekenende aspiranten voor de nieuwe elite als Willem van Kooten, Lex Harding en John de Mol zich op Veronica en Radio Noordzee. Joop van den Ende, Jan-Dirk Paarlberg en bedrijvenhandelaren Bob Meijer en Macko Laqueur probeerden in 1989 in de tv-wereld in te breken met TV10. Joop van den Nieuwenhuyzen, Willem van Kooten en Maup Caransa infiltreerden in de dagbladwereld met de *Krant op Zondag*. IT-ondernemer Willem Smit steunde *De Groene Amsterdammer* financieel. Joop van den Ende en John de Mol probeerden nogmaals de omroepwereld op zijn kop te zetten met Sport7. En de laatste uit de nieuwe elite met ambities in de richting van de media is Erik de Vlieger. Hij poogde onder meer *Het Parool* op te kopen.

Alle vrijages met de media mislukten. De oude elite wist het te pareren of absorbeerde de nieuwe media. Maar de ambities zijn niet verdwenen. John de Mol lijkt gestaag en in stilte te bouwen aan een omroepimperium. Ook Erik de Vlieger is duidelijk over zijn ambities. Hij wil invloed. Want naar eigen zeggen leek een eigen krant hem als jongen al fantasistisch. Met een krant kun je pas echt invloed uitoefenen, zei hij in de *NRC*. Misschien wel Berlusconi-achtige invloed.

Invloed – en dan hebben we het over het zesde en laatste kenmerk – willen ook nieuwe-eliteleden als Eckart Wintzen, Johan Schaberg, Bodo Douqué en Jaap Rosen Jacobson, die zich inzetten voor meer maatschappelijke doelen. IT-ondernemer Eckart Wintzen richtte na verkoop van zijn bedrijf met onder anderen bedrijvenhandelaar Johan Schaberg de Club van Schiermonnikoog op, waar ook een meeloper als Mickey Huibregtsen bij zat. Weliswaar ontkenden ze in alle toonaarden dat ze een politieke partij wilden opzetten, maar invloed wilden ze wel. Wintzen werd ook een spil in het kleine netwerkje van de Postcode Loterij en kreeg een golf van kritiek over zich heen omdat hij wel erg veel dubbele petten op had. Bedrijvenhandelaar Rosen Jacobson zat in de internationale kascommissie van Amnesty International en steunde meeloper Eduard Bomhoff financieel bij de opzet van Nyfer, het alternatief voor het Centraal Planbureau. Bodo Douqué was een vriendje van Eckart Wintzen en wilde geld steken in archeologisch onderzoek. Ze vormen een alternatief netwerkje binnen de nieuwe elite dat zich nadrukkelijk afzet tegen de poenerigheid van de nieuwe elite. Ook Joop van den Ende heeft op zijn oude dag gekozen voor de liefdadigheid en is inmiddels een grote aandeelhouder in het bedrijf achter de Postcode Loterij. Hiermee verwerven ze een status dichtbij de oude elite, wier erkenning Joop van den

Ende zo graag wil. Hij heeft zijn frustraties over de oude elite meermalen naar buiten gebracht: 'De (oude) elite ziet mij nooit staan.'

Uiteindelijk kunnen we constateren dat verscheidene lieden uit de nieuwe elite een gooi deden naar politieke invloed (de hoge status) die ze enerzijds minachtten, maar anderzijds zo verlangden. Vastgoedondernemer Harry Mens was de eerste die een poging waagde bij de vvd en later met zijn eigen LPN. Dirk Scheringa stelde zich beschikbaar voor het cda. Media-investeerder Willem van Kooten deed met Leefbaar Nederland een poging. En uiteindelijk kregen vooral Ed Maas en met hem Eddy de Kroes, Joep van den Nieuwenhuyzen en internetondernemer Roel Pieper een kans in de schoot geworpen. Helaas, het was een brug te ver.

We noemden al enige keren Berlusconi in vergelijking met onze nieuwe elite. Het is opvallend hoe de hierboven beschreven ontwikkelingen ook in andere Westerse landen hebben plaatsgevonden. De meeste nieuwe markten kwamen uit de vs overwaaien. Zelfs het neoconservatisme van de LPF is een stroming die we in allerlei Westerse landen ongeveer gelijktijdig zien opduiken, hand in hand gaand met de afkeer van links. Het 11-septembersyndroom sloeg over de gehele wereld toe. Deze internationale stromingen impliceren overigens niet dat de nieuwe elites in de verschillende Westerse landen nu zo internationaal zijn. Integendeel zou je kunnen zeggen. Cees de Bruin is met Joep van den Nieuwenhuyzen en John Deuss zo ongeveer de enige met grote investeringen in het buitenland. John Deuss is Nederland en de nieuwe elite al enige tijd ontgroeid. Roel Pieper is met hangende pootjes teruggekeerd uit het land van de ongekende mogelijkheden. Hetzelfde nationalisme zie je ook sterk terug bij de andere nieuwe elites in andere landen. In ieder geval bij de nieuwe

neoconservatieve politiek. De multiculturele samenleving is uit. De Islam is een achterlijke godsdienst, stelde Fortuyn. De grenzen worden gesloten.

De nieuwe elite is historisch gezien ook geen nieuwerwets verschijnsel. Het is van alle tijden. Beursfraudeverdachte Han Vermeulen zei over bedrijvenhandelaar Cees de Bruin: 'Hij ziet zichzelf als een hedendaagse voc-koopman'. We hebben er al op gewezen dat er veel overeenkomsten zijn met de nieuwe elites uit de Gouden zeventiende Eeuw en uit de Industrialisatie in de negentiende eeuw. Ook dit waren perioden van buitengewone economische groei waarin nieuwe markten ontstonden die nog niet door de oude elite werden gedomineerd. Op deze nieuwe markten kon een groep avonturiers puissant rijk worden. In de Gouden Eeuw was dat onder andere de handel over zee op andere werelddelen met producten als specerijen, opium, slaven, tulpen, het bankwezen en de effectenbeurs. Tijdens de Industrialisatie waren dat industriële bedrijven, die producten als stoommachines (Stork), textiel (Ten Cate), margarine (Van den Bergh en Jurgens) en gloeilampen (Philips) voortbrachten. Ook de oliewinning (Shell) was zo'n cowboymarkt. Maar net als bij de huidige nieuwe elite was het de vraag of deze oude nieuwe elites met die speculatieve markten en producten zoveel hebben bijgedragen aan het bruto nationaal inkomen. Ook toen waren er maar weinigen die een bedrijf lang in de lucht konden of wilden houden. Ook toen al was de nieuwe elite erop gericht met de beurs als hefboom snel vele miljoenen in de eigen portemonnee te stoppen.

Ook in de Gouden Eeuw en de Industrialisatie was er sprake van sterke klikvorming. In de Gouden Eeuw werd de macht in de voc beperkt tot de Heren Zeventien. De Industrialisatie had al spoedig haar eigen kringetje van het patri-

ciaat. Opmerkelijk is dat het Koningshuis ook al in die tijden, met één been stevig verankerd in de oude adellijke elite, met het andere al snel toenadering zocht tot de nieuwe elite. Willem van Oranje voerde de calvinistische opstand aan en koning Willem I werd niet voor niets de koning-koopman genoemd. De Koninklijke Familie staat als het ware boven de klik van de oude en nieuwe elite.

Affaires waren er ook in de Gouden Eeuw en de Industrialisatie genoeg. Wij spreken in onze geschiedenisboekjes van zeehelden, maar in andere landen wordt daar heel anders tegenaan gekeken en spreekt men van piraten. Niet alleen goud en edelstenen, maar ook de zeevaarttechnieken van de Portugezen werden gekaapt. En we hadden destijds al een tulpenhype, die veel gelijkenis vertoont met de internethype. Ook tijdens de Industrialisatie stonden de Nederlanders bekend om hun piraterij, maar dan niet van goud en edelstenen, maar van octrooien. Veel werd schaamteloos gekopieerd. Toen Shell het dreigde af te leggen tegen de concurrentie, werden door de staat plotseling de nu nog beruchte beschermingsconstructies rond aandelen ingesteld. En er was een heuse hype op de effectenbeurs rond de aandelen van spoorwegmaatschappijen.

Het 'Potlatch'-verschijnsel deed zich in het verleden eveneens op grote schaal voor. De nieuwe elite maakte in de Gouden Eeuw de Hollandse Meesters wereldberoemd door veel geld uit te geven aan prachtige portretten van zichzelf. Het breed laten hangen was een symbool van goed koopmanschap. De Industriëlen schaften zich uitgestrekte landgoederen aan en stichtten kunsttempels. Maar ook de status van meer maatschappelijke doelen vierde hoogtij. De armenzorg was in de Gouden Eeuw een sector die rustte op de schouders van de puissant rijke kooplieden. Ook de industriëlen ijverden met veel geld voor de verheffing van het verkommer-

de proletariaat. En het afzetten tegen de oude elite zat er in de Gouden Eeuw en tijdens de Industrialisatie al goed in bij de nieuwe elite. De kooplieden tooiden zich niet met Latijnse verbasteringen van hun achternaam, maar waren trots op hun nederige komaf met namen als Backer, Huydekooper en Bicker. Ze zouden ook niet de oude adellijke titels aannemen, maar werden jonkheren. Tijdens de Industrialisatie waren deze jonkheren echter inmiddels geworden tot oude elite. De industriëlen zouden op hun beurt weer deze titel van jonkheer links laten liggen en noemden zich trots patriaciaat.

Een grote rol in de historie speelde ook de aanwezigheid van een nieuw communicatiemedium. De kooplieden uit de Gouden Eeuw konden invloed uitoefenen met het nieuwe medium van de drukunst, dat ze domineerden. De industriëlen stichtten kranten en waren mobiel dankzij de nieuwe spoorwegen. De nieuwe elite uit dit boek is sterk verbonden met het tamelijk nieuwe medium van televisie en internet. Dat biedt perspectieven om status en invloed te verwerven.

Maar er zijn ook belangrijke verschillen die essentieel zijn voor de toekomst van de huidige nieuwe elite. Op de eerste plaats functioneerden de Heren Zeventien in de Gouden Eeuw in een wereldmacht. Ook tijdens de Industrialisatie stelde Nederland internationaal heel wat meer voor dan op dit moment. Zo waren ook de status en invloed van de kooplieden en industriëlen van weleer navenant. Op de tweede plaats is er ook een groot verschil in politieke constellatie. Het streven naar de status van politieke invloed was in het verleden nog sterker dan bij de huidige nieuwe elite. Maar de politieke situatie was destijds totaal anders. Er heeft zich achter de LPF nog geen duidelijke ideologische beweging afgetekend. Die bewegingen waren indertijd wel heel duidelijk. De

opkomst van de kooplieden was hand in hand gegaan met de 'opstand' van de calvinisten. De kooplieden steunden op een brede 'ideologische' beweging. Hetzelfde was aan de hand tijdens de Industrialisatie, die duidelijk verbonden was met de opkomst van het liberalisme.

Deze twee belangrijke verschillen maakten dat de oude elites toentertijd niet om de nieuwe elites van weleer heen konden. Na enige decennia zouden de nieuwe kooplieden-elite en de nieuwe industriëlen-elite ongeveer eenderde van de invloedrijke posities innemen tussen de oude elite. Inderdaad slechts eenderde. Het was meestal een volgende generatie die de doorbraak bewerkstelligde. De kinderen hadden elitaire opleidingen genoten samen met kinderen van de oude elite. De kinderen hadden daardoor niet meer die minachting voor die andere elite. De nieuwe elite was dan inmiddels redelijk versmolten met de oude elite en rentenierde op haar landgoederen. De politieke vooruitzichten voor de huidige nieuwe elite zien er in dit historische kader niet rooskleurig uit.

We zagen in de voorgaande historische vogelvlucht al dat de tegenstelling tussen nieuwe en oude elite van alle tijden is. Normaal geschiedt de integratie van nieuwe en oude elite druppelsgewijs. Alleen in genoemde drie periodes was de economische groei zo groot dat er veel superrijken opstonden. Zo veel dat er een aparte groep kon ontstaan, die zich met elkaars steun kon afzetten tegen een oude elite. De scheiding tussen oude en nieuwe elite, die in dit boek ter verduidelijking scherp is neergezet, zal voor de betrokkenen echter vaak schemerig zijn. Af en toe komt men in elkaars vaarwater en volgt er een conflict zonder dat men scherp voor ogen heeft dat een tegenstelling tussen oude en nieuwe elite op de achtergrond speelt. Het lijkt achteraf op een groot complot, terwijl het voor de betrokkenen een reeks onvoorziene con-

flicten was. In de sociologie noemt men dat configuraties in tegenstelling tot structuren.

Er is ook een verschil in streven naar geld, status en invloed. De oude elite doet dat vooral in het eigen 'old boys network'. De nieuwe elite moet in eerste instantie in een veel bredere omgeving functioneren, zodat het laten zien van geld, status en invloed veel openlijker dient te geschieden. De nieuwe elite kan bovendien nauwelijks in dit 'old boys network' doordringen. Ze heeft dan ook nagenoeg geen enkel commissariaat bij een van de gevestigde bedrijven. Door hun narcisme heeft ze vervolgens de onweerstaanbare drang deze oude elite te passeren. In tijden van grote economische bloei kunnen ze dat wel, maar dat betekent wel opereren op nieuwe en risicovolle markten. Dit trekt avonturiers aan, hetgeen weer vaak schandalen tot gevolg heeft. Tevens zijn de contacten van de nieuwe elite met politieke en overheidselites vele malen geringer. Er wordt gemakkelijker tegen hen opgetreden. Bovendien haalt de oude elite alle trucs uit de kast om het territorium te verdedigen. Dus ook hun contacten bij politiek en overheid. Deze zelfde contacten behoeden de oude elite ook weer voor affaires. Voorkenniskwesties zoals bij ABN AMRO-bestuurder Louis de Bièvre worden binnenskamers geregeld. Dat zet duidelijk kwaad bloed. Joep van den Nieuwenhuyzen in *FEM*: 'Feit is dat Begemann en ikzelf onvoldoende in het Nederlandse waren verankerd. Voor mij is het daarom simpel. De druk van justitie op de heren beursbestuurders om eens met misbruik van voorwetenschap aan de slag te gaan, werd steeds groter. Zij moesten zaken gaan overdragen aan justitie. Ik werd eruit gepikt omdat de Nederlandse beleggers en bankiers weinig belang bij mij en Begemann hadden. De gevolgen zouden niet op hen terugslaan. Ik genoot te weinig bescherming, een belangrijk deel van het establishment had sowieso al moeite met mij.'

Maar er zijn ook weer belangrijke overeenkomsten tussen oude en nieuwe elite. Zoals het narcistische streven naar geld, status en invloed. We zien de toplieden van de gevestigde bedrijven zonder blikken of blozen streven naar winstmaximalisatie in hun eigen portemonnee. Of zoals Wim Kok stelde: exhibitionistische zelfverrijking. Verder was het gebruik van voorkennis tot 1990 zowel voor de nieuwe als ook voor de oude elite gemeengoed. Ook de dubbelmoraal hebben ze gemeen. Aan de ene kant het liberale streven naar maximale vrijheid voor het individu, minimaal gehinderd door autoriteiten. Lees onder andere belastingverlaging. Dat is uiteindelijk in het voordeel van de invloedrijke burger, de oude en nieuwe elite dus. Aan de andere kant de neiging te pleiten tegen het gedogen en voor het handhaven van de orde. Lees bijvoorbeeld betere bewaking van villa's, zoals geroepen door Roel Pieper. En dat gaat meestal weer ten koste van de (invloed)arme burger. De oude elite sprong gretig in op de stoere taal van de LPF.

We zagen ook opvallende gelijkenissen in de cliëkvorming. Het 'old boys network' heeft zijn pendant in het 'new boys network', de nieuwe elite. En ook cultureel zijn de verschillen geringer dan ze lijken. Het eerste het beste feest op het studentencorps, de broedplaats van de oude elite, vertoont opvallend veel gelijkenis met de ruige feestjes van de nieuwe elite.

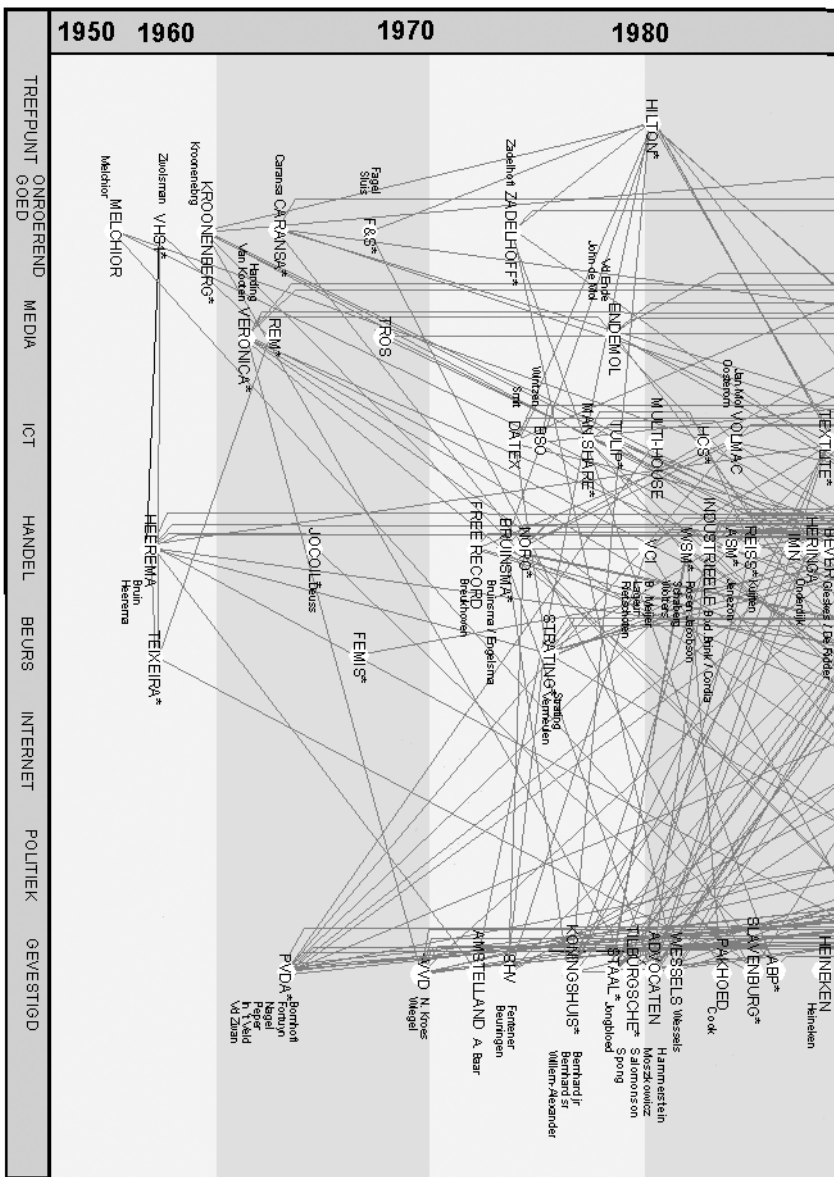
Enerzijds omdat deze verschillen niet zo groot zijn en anderzijds omdat velen door het grote aanbod aan managers hun carrière in de oude elite versperd zagen, is het dan ook niet verwonderlijk dat er verscheidene overlopers, meelopers en al of niet bewuste wegbereiders waren uit de oude elite. Vooral uit de oude politieke elite ging menigeen de weg van de nieuwe politiek op. Een verbale aanpassing is niet het grootste probleem voor de politieke elite. En het was ook niet

verbazingwekkend dat twee groepjes jonge lieden uit die oude politieke elite opstonden, de nieuwe politiek gingen prediken en de vruchten plukten van de 'opstand' onder leiding van de nieuwe elite. We memoreerden al Jan Peter Balkenende met zijn Schlemmerclub en Wouter Bos met zijn Niet-Nix-organisatie. Voor de kiezers was de overstap niet groot. De oude en nieuwe (politieke) elite waren voor hen al één pot nat geworden. Om met Harry Mens te spreken, je moet de politiek maar aan de oude politieke partijen overlaten.

Het zal van de economische ontwikkelingen afhangen hoe de toekomst van de nieuwe elite er uit gaat zien. Een nieuwe grote economische groei zou nieuwe markten kunnen openen, waarmee ze hun rijkdom nog verder kan vergroten en de oude elite nog meer kan opschudden. Gezien de geschiedenis hoeft het met vijftig jaar nog niet afgelopen te zijn. Maar misschien gaat tegenwoordig alles wel sneller. Ook de stagnatie.

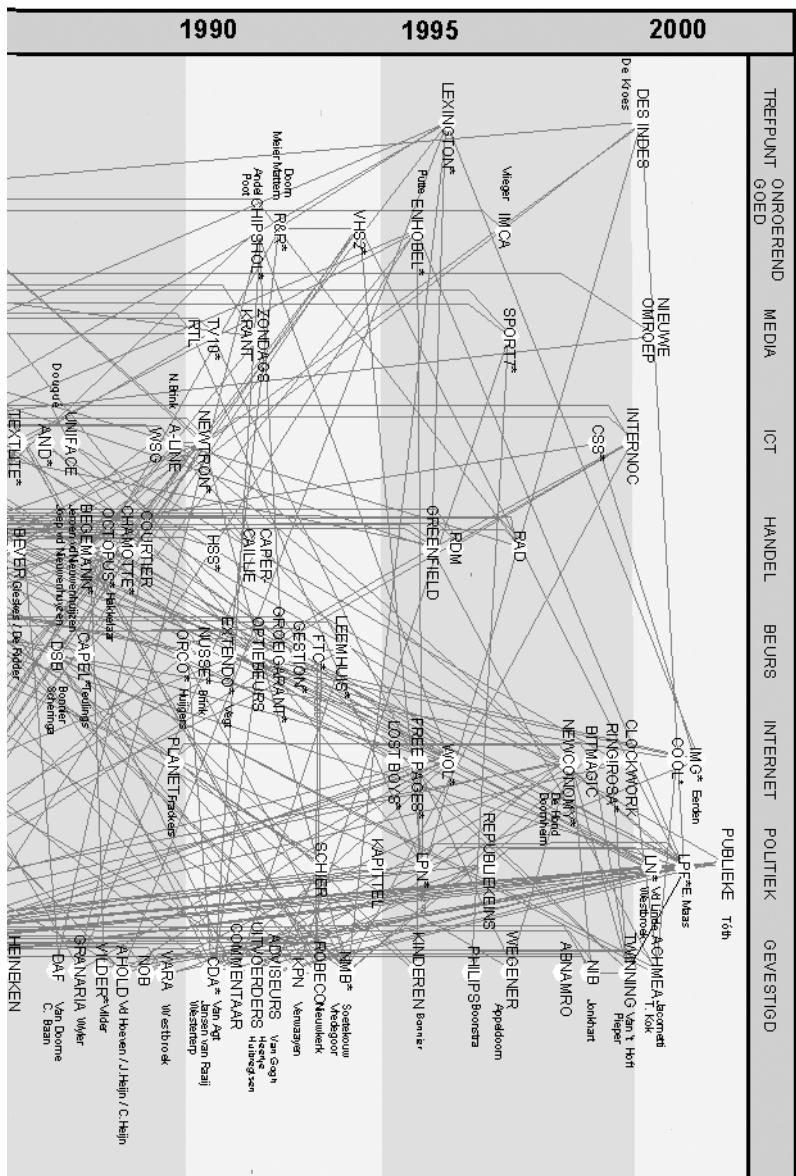
De politieke markt lijkt nog niet van de nieuwe elite af te zijn. De geschiedenis van de Club van Schiermonnikoog, het Kapittel en 'Niet Nix' herhaalt zich. Eind 2002 schreven honderd verontruste burgers uit het adresboekje van Pieter Winsemius en Mickey Huibregtsen weer dat de politiek geen antwoord heeft op 'het' maatschappelijk onbehagen. Politicoloog Bart Tromp noemde in *Het Parool* het manifest 'de Publieke Zaak' een geschrift 'van reclameboys en uitgerangeerde politici'. In dit elitaire clubje zitten naast vele anderen de eerder genoemde al of niet bewuste wegbereiders van de LPF: Roel in 't Veld, Mickey Huibregsten, Neelie Kroes en Bram Peper, overloopster Corinne Heijn en uit de nieuwe elite Sylvia Tóth. Misschien zien we deze laatste als eerste uit de nieuwe elite in de oude politiek.

Uiteindelijk zal de nieuwe elite met weinig moeite uitkomen bij de oude elite, die al stappen in de richting van de nieuwe elite heeft genomen. Ook bij de nieuwe elite hebben we een opschuiven naar de oude elite waargenomen. Niet alleen bij de allerrijksten en bij de bedrijvenhandelaren, maar vooral ook bij de nieuwe-elite-next-generation, ofwel de kinderen van de nieuwe elite. Want die hebben veelal onderwijs genoten aan universiteiten of nog elitairder onderwijsinstellingen, waar ze volop in contact kwamen met de kinderen van de oude elite, tot wederzijds begrip. We zagen ze al eensgezind optreden tijdens de internetperiode. Eenmaal toegetreden tot de academische elite die Nederland bestuurt, is er geen weg meer terug. Integratie is vroeg of laat voor de nieuwe elite onontkoombaar. Uit de historische vergelijking is echter gebleken dat hun aandeel in de oude elite zeer gering zal zijn. De oude elite hoeft zich in ieder geval weinig zorgen te maken over de nieuwe elite, dat heeft dit boek *De Nieuwe Elite – Het new boys-netwerk op jacht naar geld, status en invloed* wel duidelijk gemaakt.

* Minimaal 2 verbindingen, geen dwarsverbindingen
* Afzake

NETWERK DE NIEUWE ELITE

PERSONENREGISTER

- Aalberts, Jan 32, 40
Afman, Frans 104
Agt, Dries van 105, 113, 131,
146
Aka, Nina zie Brink, Nina
Albada Jelgersma, Eric 18,
62, 172
Alberti, Willeke 45
Amerongen, Martin van 57
Ancona, Hedy d' 134
Andel, ('Harry Handel') van
31
Appeldoorn, Oscar 135
Appeldoorn, Peter 124, 134,
135
Baan, Jan 66, 124, 135, 172
Baan, Paul 66, 124, 172
Baar, André 12, 88, 97-99,
120, 121
Balkenende, Jan Peter 145,
163, 164, 188
Balm, Alfred 168
Bamberger, Lesley 23
Banken, George 172
Barend, Frits 159
Barend, Sonja 134
Basten, Marco van 54, 172
Beatrix, koningin 56, 66,
80, 100 zie ook Konings-
huis
Bergh, Harry van den 147
Bergh, Simon van den 15
Berlusconi, Sylvio 36, 45,
181
Bernhard jr., prins 99, 141,
173 zie ook Koningshuis
Bernhard, prins 12, 23, 99,
141, 174 zie ook Konings-
huis
Beuningen, familie Van 73,
79
Beuningen, Frederik van 9,
73
Bièvre, Louis de 186
Blokker, Albert 172
Blokker, Jaap 172
Boer, Roelf de 83, 163

- Bolland, gebroeders 172
 Bomhoff, Eduard 78, 134,
 144, 149, 154, 163, 180
 Bonnier, Rob 76, 112, 123,
 125, 126, 141
 Bonnier, Robert 112, 125, 126
 Boonstra, Cor 11, 44, 46,
 138
 Bos, Wouter 145, 163, 164,
 188
 Bouterse, Desi 162
 Bouvrie, Jan des 154
 Brandsteder, Eric 172
 Brandsteder, Ron 172
 Brenninkmeijer, familie 167
 Breukhoven, Hans 26, 28,
 37, 69, 72, 91, 131, 144, 151,
 158, 168, 177
 Brink, Berry van den 9, 12,
 58, 79-82, 84, 90, 92, 107,
 111, 115, 117, 121, 129, 170-
 173, 176
 Brink, E. 107
 Brink, Jan 97, 107
 Brink, Job 130
 Brink, Nina 9, 11, 23-25, 46,
 51, 56, 72, 90, 91, 99, 103,
 122, 124, 129-132, 141, 160,
 169, 173, 177
 Broek, Dirk van den 168
 Bruin, Cees de 70, 79-81, 83,
 84, 86, 87-89, 117, 121,
 168, 176, 178, 181, 182
 Bruin, familie De 89
 Bruinsma, Klaas 12, 23, 69,
 72, 73, 97, 100, 105, 107,
 156
 Buch, Menno 42, 128
 Bunt, H. van de 160
 Caransa, Maup 8, 17, 21, 22,
 31, 32-34, 40, 49, 75, 92,
 93, 173, 179
 Carvalho-Heineken,
 Charlene de 167
 Clark, Jim 130
 Cook, Michael 76, 77, 92
 Cordia, Willem 9, 14, 58,
 70, 79-84, 86, 88, 90, 92,
 115, 163, 169, 170-173, 177,
 179, 182
 Deuss, John 12, 13, 69, 70, 71,
 102, 168, 169, 173, 176,
 177, 181
 Diks, Mark 172
 Diks, Pieter 172
 Docters van Leeuwen, Ar-
 thur 144, 150
 Don, familie 61
 Doorn, Robert Jan 8, 17, 21,
 32-34, 75, 93, 107, 128,
 147, 171-173, 175
 Doorne, familie Van 9, 80,
 81, 115
 Dorp, Henk van 159

- Douqué, Bodo 59, 66-68,
139, 140, 180
- Dreesmann, Anton 15, 109,
147
- Dreesmann, familie 167
- Duisenberg, Wim 25
- Duys, Willem 99
- Eerden, André van 127, 132,
133, 152, 153
- Ende, Joop van den 9, 14, 26,
37, 41-45, 47, 48, 60, 68,
79, 155, 168, 175, 179-181
- Endstra, Willem 24, 35, 57,
127
- Fagel, Ton 10, 16, 21, 28, 29,
98, 102, 103
- Fehmers, Jan Marie 10, 20,
39, 88, 101, 179
- Fentener van Vlissingen,
familie 17, 73, 79, 87
- Fentener van Vlissingen,
Frederik 73
- Fentener van Vlissingen,
Frits 167
- Fentener van Vlissingen,
John 9, 64, 73-75, 118, 167,
178
- Fentener van Vlissingen,
Paul 167
- Ferguson, Sara 130
- Fiorini, Florio 74, 104
- Fortuyn, Pim 10, 20, 23, 27,
34, 45, 72, 94, 105, 107,
108, 120, 135, 143, 144,
148, 150, 151, 154-158, 161-
164, 169, 177, 182
- Frackers, Michiel 125, 133,
135, 139, 140
- Frère, Albert 43
- Gates, Bill 133
- Gieskes, Henny 80, 81, 82,
115
- Gogh, Theo van 144
- Goldschmeding, Frits 172
- Gooyer, Rijk de 98
- Groot, Dirk de 79, 80, 97,
117, 118
- Grunsven, Anky van 115, 177
- Guis, W.H. 105, 109
- Haak, H.F. van den 157
- Hagens, Eduard 172
- Hakkelaar zie Johan V.
- Hammerstein, Oscar 13, 52,
57, 66, 73, 99, 102, 132,
159, 160-162, 171, 172, 176
- Harding, Lex (Lodewijk
den Hengst) 8, 9, 37, 39,
41, 179
- Heerema, familie 10, 22, 39,
69, 87, 88, 179
- Heertje, Arnold 61, 97, 114,
119, 120

- Heijn, Albert 47
 Heijn, Corinne 156, 188
 Heijn, familie 87, 88, 89,
 156, 189
 Heijn, Gerrit-Jan 156
 Heijn, Inge 87, 89
 Heineken, Freddy 12, 22, 99,
 128
 Heinsbroek, Herman 162,
 172
 Hendriks, Ruud 172
 Hendrix, Emile 91
 Hengst, Lodewijk den zie
 Harding, Lex
 Hermans, Toon 98
 Heuft, Theo 12, 58
 Heuvel, Aad van den 47
 Heuvel, Rob van den 75, 76,
 93, 126
 Hillen, Hans 164
 Hoeven, Cees van der 11, 25,
 74, 99, 124, 128, 132
 Hoff, Arthur van 137
 Hofland, Henk 99
 Holleeder, Willem 99
 Hond, Marc de 135
 Hond, Maurice de 108, 123,
 133-137, 139, 141, 144, 147,
 149, 154
 Hoogendijk, Ferry 106, 113,
 114
 Hoop Scheffer, Jaap de 164
 Huibregtsen, Wouter
 ('Mickey') 10, 59, 144,
 149, 163, 180, 188
 Huijgers, Dolf 61, 105
 Huygens, Stan (Thomas
 Lepeltak) 98, 113
 Jacobs, Aad 44
 Jacometti, Marius 141
 Janssen van Raay, Jim 10, 31,
 103, 113, 144, 146
 Janssen, Harry ('Turbo
 Harry') 61
 Jenezon, Wim, 79, 80, 81,
 86, 115
 Johan Friso, prins 100 zie
 ook Koningshuis
 Johan V. ('De Hakkelaar')
 69, 72, 100, 108, 117, 156,
 162
 Jongbloed, Ton 77, 88, 105,
 109, 110, 113, 123, 133, 160
 Jonkhart, Marius 116, 136,
 137
 Jurgens, A.J. 15
 Klepper, Sem 108
 Kok, Tom 109, 112, 123, 136,
 140, 141
 Kok, Wim 134, 147, 148, 187
 Koop, Henk 29, 172
 Kooten, Eelko van 41
 Kooten, Willem van 8, 10,
 14, 32, 37, 39, 40, 41, 43-

- 46, 92, 144, 154, 171, 172,
175, 179, 181
- Korthals Altes, Frits 103
- Kroes, Eddy de 10, 14, 144,
158, 164, 177, 178, 181
- Kroes, Neelie 52, 55, 56, 89,
98, 111, 116, 129, 144, 146,
150, 188
- Kroonenberg, Christine 12,
23, 24, 25, 131, 144, 155,
158
- Kroonenberg, Jaap 8, 12, 16,
21-24, 98, 102, 105, 156,
169
- Kroymans, Frits 172
- Kuijten, Jan Jurgen 9, 14, 18,
62, 68, 69, 79-81, 83, 85-
87, 89, 92, 113, 132, 169,
173, 177, 178
- Laan, familie Van der 79, 83
- Lansink, Jos 18
- Laqueur, Macko 14, 42, 79,
80, 82, 84, 90, 179
- Laverman, Wim 105, 106
- Lede, Cees van 60
- Lennox, Annie 130
- Thomas Lepeltak zie
Huygens, Stan
- Linde, Haitske van der 155
- Linde, Kay van der 155, 156
- Linde, Wibbo van der 144,
155
- Loudon, F.J. 118
- Louwman, Evert 168
- Lubbers, Ruud 151
- Lugt, Godfried van der 23
- Luijk, Cees van 31, 132
- Luiten van Zanden, Jan 16
- Maas, Ed 10, 14, 17, 20, 33,
57, 98, 107, 144, 150, 153,
158-161, 163, 173, 177, 178
- Maas, familie 17
- Maas, Trude 59
- Maij Weggen, Hanja 130
- Maljers, Floris 138
- Mandela, Nelson 130
- Margriet, prinses 141 zie
ook Koningshuis
- Meier Mattern, Reinout 17,
21, 23, 33, 34, 147, 173
- Meijer, Bob 14, 79, 80, 82,
90, 179
- Melchior, Jan Pieter 19, 126
- Melchior, Léon ('Don
Leone') 8, 14, 16-19, 29,
62, 65, 86, 123, 141, 168,
175, 177
- Melkert, Ad 164
- Mens, Harry 10, 14, 17, 27,
28, 33, 37, 48, 67, 98, 127,
132, 143, 144, 146, 150-
153, 162, 163, 178, 181, 188
- Menten, Pieter 161
- Mentink, Hans 103

- Meyden, Henk van der 32,
 153
 Mol, Jan 9, 19, 52, 61, 62-65,
 74, 123, 126, 138, 141
 Mol, Michiel 19, 65, 126, 127
 Mol, John de 9, 14, 37, 40,
 44-48, 132, 154, 168, 175,
 179, 180
 Mol, Johnny de 46
 Mol, Linda de 45
 Monchy, familie De 76
 Most, Henny van der 172
 Moszkowicz, Abraham
 (Bram) 13, 73, 156
 Moszkowitz, Max 156
 Mouthaan, Floor 32, 65, 75,
 128
 Mulder, Fred 75, 128

 Nagel, Ivan 154
 Nagel, Jan 144, 145, 154
 Nawijn, Hilbrand 160
 Nieuwenhuyzen, Jeroen van
 den 92
 Nieuwenhuyzen, Joep van
 den 10, 12, 14, 18, 32, 34,
 40, 49, 56, 62, 70, 72, 75,
 78, 79-82, 83, 86, 90-95,
 106, 113, 129, 144, 151, 162,
 168, 170, 172, 173, 176, 177,
 179-181, 186
 Nieuwkerk, Lou van 91, 97,
 112, 118
 Nusse, Rob 97, 107

 Oerlemans, Reinout 128
 Onderdijk, Jan 58, 80, 81,
 115
 Oosterom, Joop van 9, 12,
 52, 53, 61, 62-65, 74, 126,
 138, 168, 171, 172, 175,
 178
 Oranje, familie van 167 zie
 ook Koningshuis
 Orlandini, Sergio 31, 33
 Ouborg, Aad 36
 Out, Rob 39
 Oyslagers, Willem 93

 Paarlberg, Jan-Dirk 14, 42,
 129, 177, 179
 Paretti, Giancarlo 74, 104
 Pavarotti 151
 Peper, Bram 103, 120, 145,
 148, 188
 Peschar, Dick 75
 Pieper, Roel 65, 67, 123, 127,
 135, 137-140, 144, 162,
 168, 181, 187
 Polgar, Judith 63
 Pon, familie 167, 172
 Poot, familie 17, 31, 89
 Poot, Jan 30, 31, 89
 Portisch, Layos 62
 Putte, Ronnie van de 8, 10,
 16, 22, 26-28, 66, 102, 151,
 158

- Raaymakers, Piet 84
 Ratelband, Emile 24, 155
 Recourt, Jacobus 98
 Reijden, Ad van der 75, 119, 128
 Reijden, Joop van der 42, 146
 Reinders, Adri 142
 Reinders, Roeland 142
 Reve, Gerard van het 57
 Ridder, Peter de 55, 58, 80, 81, 82, 115, 129
 Rietschoten, Conny van 79, 82
 Rijcke, familie De 167
 Risseeuw, Ton 28, 31
 Rosen Jacobsen, Jaap 40, 75, 76-78, 149, 180
 Ruska, Willem 58

 Salomonson, Frits 13, 52, 56, 66, 80, 99, 160, 161
 Sanderink, Gerard 60, 67
 Sandoz, familie 124, 130
 Schaberg, Johan 59, 68, 76, 77, 144, 146, 149, 180
 Scheringa, Dirk III-III, 126, 141, 146, 150, 169, 178, 181
 Scherpenhuijsen Rom, Wim 55, III, 140
 Schnetz, Broos 10, 154
 Schrijver, Lex 66
 Sint, Marjanne 148

 Slavenburg, familie 11
 Slavenburg, Piet 103
 Slis-Stroom, Josje 27
 Sluis, Bob van der 10, 16, 21, 28, 29, 98, 102, 103
 Smit, Rogier 58
 Smit, Willem ('King William') 9, 10, 12, 14, 49, 52, 53-59, 65, 75, 80, 81, 82, 110, 111, 115, 123, 128, 129, 140, 160, 170-173, 175, 179
 Soetekouw, Ton 22, 52, 54, 55, 57, 67, 88, 90, 99, 105, 109, 110-III, 113, 139, 140, 146
 Spanjer, Maarten 98
 Spasski, Boris 62
 Spielberg, Steven 126
 Spong, Gerard 13, 52, 73, 132, 156, 159-161
 Stevens, Jimmy 32
 Stewart, Dave 130
 Storms, Pieter 57, 98
 Strating, Adri 9, 11, 12, 14, 58, 79, 80, 81-84, 96, 97, 114-119, 121, 128, 177
 Swaab, Eddy II, 96, 97, 114, 118
 Swaab, familie 119
 Swelheim, Tobias 44

 Tatjana 130
 Teulings, Coen 79, 80, 87, 88, 117

- Timmer, Jan 44
 Toorenaar, Gerard 99
 Tóth, Sylvia 40, 46, 129, 151,
 188
 Traa, Maarten van 66
 Tromp, Bart 188
 Turner, Tina 132
- V., Johan zie Johan V.
 Valk, Gerrit van der 90, 91,
 103, 170
 Valk, familie van der 90
 Vanessa 72
 Vegt, Jules van der 34, 107-
 109, 128, 135, 136, 141
 Veld, Roelin 't 144, 150,
 188
 Verkoren, Hans 99
 Vermeend, Willem 25, 26,
 72, 135
 Vermeulen, Han 10, 74, 79,
 80, 84, 88, 96, 97, 114,
 115, 117-119, 182
 Verwaayen, Ben 44, 60
 Vilder, familie De 106
 Vilder, Fiona de 106, 162
 Vilder, Frans de 106, 162
 Vilder, Rob de 105, 106
 Vilder, Robin de 97, 105,
 106, 162
 Vlasveld, Jan 132
 Vleeschdrager, Nina zie
 Brink, Nina
- Vlieger, Erik de 9, 14, 17, 34,
 35, 37, 49, 50, 58, 127, 177,
 179, 180
 Vollenhoven, Pieter van 141
 zie ook Koningshuis
 Vorm, familie Van der 167
 Vredegoor, Mike 52, 55, 57,
 67, 111, 123, 127, 128, 135,
 139, 140
 Vries, Maurits de ('Zwarte
 Joop') 28, 103, 116
- Wessels, Dik 34, 124, 131
 Westbroek, Henk 10, 144,
 154
 Wester, Frits 159
 Westerterp, Tjerk 13, 14, 57,
 62, 91, 105, 110, 112, 113-
 114, 132, 133, 144, 146,
 156, 171, 172, 176
 Wettum, Teunis van 168
 Wiegel, Hans 10, 113, 136,
 144, 145, 147, 151, 154,
 156, 162
 Wijers, Hans 76, 78, 93,
 146, 162
 Willem I, koning 183
 Willem van Oranje 183
 Willem-Alexander, kroon-
 prins 99, 149, 161 zie ook
 Koningshuis
 Winsemius, Pieter 188
 Winter, Harry de 134

- Wintzen, Eckart 9, 47, **59**,
60, 66-68, 77, 140, 144,
149, 155, 180
- Wisse Smit, Mabel 100 zie
ook Koningshuis
- Wladimiroff, Mischa 103
- Wolters, Jan Bernhard 70,
76-88, 146, **169**
- Wyler, Danny en Joel 31, **79**,
80, 82, **89**, 90, 111, 124,
131, 172, 176
- Zadelhoff, Cor van 8, 14, 24-
26, 29, 98, 127, 131, 177,
178
- Zadelhoff, Janet ('Freule van
Z.') 25
- Zeeman, Jan 172
- Zeevalking, Hendrik Jan
144, 150
- Zimet, Ronald 125
- Zwan, Arie van der 31, 52,
63, 64, 109, **147**, **148**
- Zwolsman, Charles 21, 108
- Zwolsman, Reinder 8-10, 16,
19-21, 23, 39, 88, 101, 179

ZAKENREGISTER

- Aalberts Industries 32, 40
ABN AMRO 101, 120, 122,
133, 186
Algemeen Burgerlijk
Pensioenfonds (ABP) 29,
173
Achmea 110, 140, 141
ADO, voetbalclub 159
Aegon/Dexia 110
AFM 150
Ahold 25, 85, 87, 99, 124 zie
ook Heijn
AIR 76
Air Holland 108
Ajax, voetbalclub 46
AKAM 129
Akzo Nobel 60, 76, 147
A-Line 13, 56, 91, 129, 130,
173
Aloha 50
Alpha Computerdiensten
54, 110
Amnesty International 77,
180
AND 13, 89
Arnhemsche Scheepsbouw
Maatschappij 81
AZ, voetbalclub 112, 178
Baan 52, 66, 174
Banque Paribas 84
Bar Ludwig 98, 129
BBCI 33
Beek, vliegveld 19
Begemann 13, 18, 32, 77, 91-
94, 106, 113, 118, 129, 146,
174, 186
Belle Rive 98, 116
Ben&Jerry's 60
Bende van Vier 149, 174
Bergh en Jurgens, Van den
182
Bertelsmann 44
Beter Bed 172
Bever Beleggingen 13, 76,
80-82, 115, 126
Big Brother 46
BitMagic 123, 127, 135,
137-140

Bobel 74
 Borsumij Wehry 13, 85
 BSO 59, 60
 Business Class 132, 152, 153

 C&A 119
 Cable One 39
 Café Lexington 25, 75, 98,
 101, 127, 128, 132, 152
 Cap Gemini 64
 Capercaillie 13, 80-82, 83,
 90, 92, 171
 Cartera Finance 110
 CDA 13, 40, 105, 111, 112, 113,
 145, 146, 163, 164, 181
 Cebeon 134
 Centraal Beheer 30, 110
 Centraal Planbureau (CPB)
 55, 78, 129, 149, 180
 Centric 60
 Chamotte Unie 74, 174
 Chipshol 17, 30, 31, 65, 89,
 146, 147, 174
 Christal Kelly-biljarttoer-
 nooi 63
 Cindu 92
 Clickfonds 11, 97, 114, 116,
 118, 119, 160
 Clockwork 141, 142
 CLT 43
 Club van Schiermonnikoog
 59, 60, 77, 144, 149, 174,
 180, 188

 Company@work 142
 Compaq 127, 138
 Concours Hippique Inter-
 national (CHIO) 84
 Content 40
 Convoy Vastgoed 57
 Cool Capital 109, 141
 Coopers&Lybrand 31
 Coornhertliga 160
 Crédit Lyonnais Nederland
 (CLBN) 103, 104
 CSS 86, 132

 D'66 140, 141, 144, 145, 148
 DAF 76, 81, 93, 94
 Datex 12, 52, 54-56, 110, 123
 Delcavi 98
 Detron 172
 DNC 127, 139
 DSB 13, 111-113, 118, 126, 146,
 150, 178
 Dutch Contrarians 108
 DVRG 76

 Elsevier 43
 Endemol 38, 40, 43-46, 155,
 172
 Enhobel 26, 27, 151, 152, 174
 Eurohome 30
 Euromast 43
 Europese Waterweg Trans-
 porten (EWT) 83, 163
 Eurowoningen 30

Exact 172
 Extendo 34, 107, 108, 155,
 174
 F&S Properties 28, 103
 FC Haarlem, voetbalclub 133
 FC Utrecht, voetbalclub 75
 Femis-Bank 97, 101, 102,
 104, 160, 173
 FIOD 101
 Fokker 40, 71, 76, 78, 93, 94
 Free Record Shop 26, 28, 37,
 72
 Freehosting.nl 12, 56
 Freepages 125, 141
 Friends and Family 131
 Frisia Financieringen 111
 Frisia Museum 112
 FTC (Finance Trading
 Corporation) 91, 97, 112,
 118
 Furness 80, 82

 Geldnet 116
 Genius 161
 Genootschap der Liber-
 tarians 108
 Gestion 13, 80, 82-84, 97,
 115, 116, 177
 Gilde IT Fund 67
 Gouden Gids 134
 Graafschap, voetbalclub 60
 Granaria 89
 Greenfield Capital 12, 32,
 64, 65, 74, 75, 126-128

 Groeigarant 110
 Groen Links 148
 Groene Amsterdammer 14,
 49, 57, 179
 Groupe Courtier 9, 12, 13,
 58, 80, 81, 83, 115, 170, 171

 HCS 13, 18, 52, 54, 62, 86, 92,
 120, 174
 Heerema 88
 Heringa 13 zie ook Van Wijk
 en Heringa
 Hilton hotel 12, 22, 25, 29,
 53, 55, 57, 58, 66, 72, 75,
 92, 98-101, 115, 127, 128,
 141, 152, 159, 169
 Hino 70
 HMG 38, 40, 43
 Holland Sea Search (HSS)
 80, 86, 88, 174
 Homburg 108
 Hoog Catharijne 29
 Hoogovens 94
 Hotel Des Indes 98, 151, 158,
 164

 IBM ('Big Blue') 51, 62, 125
 Icon 127
 IMCA 35
 Industriele Maatschappij
 (IM) 13, 79, 80, 81, 83, 86,
 173, 174
 Infonet 66

ING 22, 44, 109-111, 139
 Insight Capital Partners 138
 Internoc 12, 13, 52, 56, 57, 111,
 140, 146
 Interview 134, 135
 Investerings Maatschappij
 Nederland (IMN) 13, 79,
 80, 81
 Investment Management
 Group Holland (IMG) 13,
 57, 110, 113, 127, 132, 146,
 174
 IOC 149

 Jacob Heijn Holding 87
 James Capel 13, 80, 84, 117
 Jessel Securities 85
 Joc-oil 71, 173
 John de Mol Producties 44
 Joop van den Ende Enter-
 tainment 44
 Joop van den Ende Foun-
 dation 47

 Kapittel 147, 149, 150, 174,
 188
 Kendrion 78
 Keyser&Co 107
 Kondor Wessels 34
 Koningshuis 98, 141, 167,
 183
 KPMG 138
 KPN 11, 44, 60, 76, 125, 153
 KPN BT 112, 125, 126
 Krant op Zondag 13, 14, 32,
 38, 40, 49, 57, 92, 98, 174,
 179
 KSI 60
 KVP 152

 Land van Ooit 59
 Landinvest 30
 Leefbaar Hilversum 154
 Leefbaar Nederland (LN)
 10, 13, 109, 113, 136, 144,
 146, 153-157, 174, 181
 Leemhuis&Van Loon 74,
 75, 97, 118, 119, 128
 LegioLease 110
 Lernhout@Houspie 138-
 140
 Les Must Cartier 21
 Lexington zie café
 Lexington
 Liberale Partij Nederland
 (LPN) 10, 144, 151, 174,
 181
 Lijst Pim Fortuyn (LPF) 10,
 12, 12, 15, 17, 20, 23, 24, 26,
 35, 50, 52, 94, 95, 99, 102,
 106, 109, 134, 136, 139,
 142, 144, 146, 147, 149,
 150, 153-156, 157-163, 164,
 174, 181, 184, 187, 188
 Lockheed 99, 173
 Lost Boys 12, 19, 65, 123,
 126, 127, 138, 141, 177

Macintosh 86, 108
 Maersk 84
 Management Share 12, 52, 60, 61, 63, 105, 120, 127, 142, 171, 174
 Martinair 108
 McKinsey 59, 85, 86, 149
 Mediamax 43
 Melchior Verenigde Bedrijven 17
 Melody Amber-schaaktoernooi 62
 Microlife 142
 Mississippi 117
 MKB Investments 139
 Mulco 118
 Mulder Boskoop 76, 92
 Multihouse 52, 60, 155
 M V V, voetbalclub 19

 Nationale Investeringsbank (NIB) 116, 147
 Nationale Nederlanden 139
 Nationale Postcode Loterij 48, 60, 155, 181
 NBM Amstelland 88, 90, 99, 120
 Nederhorst Bouw 30
 Nederlandsche Bank 55, 104, 109-111, 123, 140
 Nesbic 76
 Netscape 130
 Neways 86
 Newconomy 108, 116, 134-136, 139, 141, 174
 Newtron 10-13, 52, 54-56, 85, 99, 110, 111, 129, 140, 142, 146, 147, 174
 NIB Strating 116
 Nierstrasz 86
 Niet Nix 145, 163, 164, 188
 Nieuw Links 145
 Nieuwe Omroep 47, 48, 60
 NKF 79
 NMB 54, 55, 61, 85, 96, 99, 105, 109-111, 139
 NMB Curaçao 61
 NMB Postbank 99
 NMB/ING 11, 54, 55
 NOC 149
 Noro 12, 32, 64, 73-75, 127, 128, 171, 174
 Novamedia 48
 NUON 44
 Nusse Brink 73, 97, 100-107, 174
 Nyfer 78, 149, 180

 Octopus-kartel 73, 97, 102, 107, 160, 162, 174
 Optiebeurs 13, 105, 113
 Oranje Vrijstaat 89
 Orco (Optimaal Rendements Consortium) 12, 13, 22, 61, 97, 104, 105, 109, 111, 113, 146, 174
 Ordina 121, 142

- Pakhoed 76, 77
 Paralax 41
 Parool 14, 50, 179
 Partij van Sociaal
 Democraten (PSD) 148
 Philip Morris 76
 Philips 44, 51, 59, 66, 138,
 182
 Phoenix Foundation 32
 Pierson Heldring&Pierson
 73
 Pim Fortuyn Foundation
 150
 Planet Internet 125, 133, 147
 PlayLogic 58, 128
 Postbank 139
 Postcode Loterij 180
 Princess 36
 Privé 32
 Pro Patria 161
 Publieke Zaak 189
 PvdA 107, 134, 145, 147,
 148, 159, 163, 164, 174

 R&R Companies 33, 34, 174
 Raak 100
 Rabobank 23
 Radio Noordzee 179
 Radio10 45
 Radio538 41
 Randstad 172
 RDM 13, 93-95
 Reading&Bates 82

 Reclame Exploitatie Maat-
 schappij (REM) 10, 11, 20,
 39, 88, 101, 173
 Red Bullet 39
 Red Hat Group 76
 Reiss 13, 87
 REM-eiland zie Reclame
 Exploitatie Maatschappij
 (REM)
 Rigid Airship Design
 (RAD) 32, 34, 93, 174
 Ring!Rosa 67, 111, 127, 139,
 140, 146, 174
 RKC, voetbalclub 159, 178
 Robé 59
 Robeco 118
 Robin and the Dreamwe-
 avers, tekenfilm 34, 75,
 109
 Rode Hoed Groep 148, 149
 Roefex 113
 RSV 93
 RTL 38, 40, 41, 43, 44, 48
 RTL Veronique 41, 43, 44,
 48
 RTL5 14

 Sasea 74
 Satanskerk 161
 Satiricon 98
 Scramea 140, 141
 Schelde 76, 93
 Scheveningse Pier 19

Schlemmerclub 145, 164,
 188
 Schuttersveld 78
 Scoot 125
 Seaport Marina 57
 Shell 182, 183
 SHV 17, 73, 87
 Sky Radio 41
 Slavenburg's Bank 10, 26-
 29, 71, 96, 102-104, 173
 Sport7 14, 40, 44, 45, 48,
 60, 174, 179
 Staal Bankiers 77, 96, 109,
 110, 146, 174
 Stichting Toezicht Effecten-
 verkeer 61
 Stokvis 13, 85
 Stork 182
 Strating Effecten 136
 Strating&Co 12, 97, 115, 117

 Talpa 47
 Tandem 138
 Teixeira de Mattos 11, 20, 21,
 88, 96, 101, 173, 179
 Telefonica 46, 47
 Ten Cate 182
 Text Lite 52, 56, 58, 65, 66,
 80, 81, 99, 160, 174
 Thermae 2000 84
 Tilburgsche Hypotheek-
 bank 22, 26, 27, 29, 86,
 96, 102, 173

 TMF 41
 Topdata 54
 Transol 81
 Transworld Oil 71
 Triple P 86
 Tros 20, 39, 45
 Tulip 13, 62, 86, 92, 113, 146,
 175
 TV10 14, 38, 41-44, 48, 79,
 129, 174, 179
 Twinning 67, 116, 137, 138

 UB Networks 137
 Uniface 59, 66, 67
 Unigro 18, 172
 Union 13

 Van den Berg&Partners 158
 Van der Valk 90
 Van Meer James Capel 97,
 117-119
 Van Meer&Co 81, 84, 117
 Van Rietschoten 79
 Van Wijk en Heringa 80, 83
 VARA 154
 VastNed 76
 Vendex 52, 63, 109, 134,
 147
 Venture Capital Investors
 (VCI) 78, 79, 90
 Verenigde Handelsmaat-
 schappij Scheveningen
 (VHS) 20

Verenigde Hollandse
 Sigaren (VHS) 20
 Verenigde Oostindische
 Compagnie (VOC) 183
 Vereniging Effecten
 Bescherming 160
 Vereniging Westerterp
 Vooruit 113
 Verolme 93
 Veronica 37, 39, 41-43, 141,
 179
 VHS 17, 20, 21, 31, 33, 107,
 147, 150, 158-160, 173, 174
 Vilder 174
 Vitol 81
 VNU 42, 87, 125
 Volkswagen 172
 Volmac 12, 19, 52, 53, 61, 62,
 64, 126
 VVCS 146
 VVD 144-147, 151, 152, 156,
 159, 160, 181
 Wang 31
 Wavin 76
 Wegener 124, 134
 Wessels 25, 146
 Westersuyker 131
 Wijsmuller 84
 Wilma 17, 29
 Wilton Feijenoord 93
 Wolters Schaberg Manage-
 ment (WSM) 76-78
 World Online (WOL) 11, 12,
 23, 25, 46, 72, 90, 127, 130-
 132, 174
 World Software Group
 (WSG) 12, 63, 64, 126, 127,
 147
 Wyler Soetekouw & Wyler
 90, III
 Xperience Partners 76, 126
 XS4all 125
 Yab Yum 117

JOS VAN HEZEWIJK

– Eigenaar Elite Group (elite-research.org):
 Achtergrond research naar topfunctionarissen (Elite Network Research).
 Verhuur adressen van topfunctionarissen, miljonairs en vermogenden
 (Elite Mail).
 – Onderzoek, advisering en cursussen omtrent networking-management.
Publicaties: *De top-elite van Nederland / De netwerken van de top-elite / Je kent
 wie je bent, de verborgen kracht van relatienetwerken* (management-top 10) samen
 met Marcel Metze / *XXL. De macht, het netwerk, de prestaties en de wereld van
 de Nederlandse topmanagers* samen met Marcel Metze / Rubriek in *Elan /*
Vele publicaties verzorgd in o.a. NRC, Volkskrant, Frankfurter Allgemeine,
Fortune, Financial Times, Management Team, FEM, Elan, Trouw, Haagse Post.